

De doorvoer van cocaïne via Nederland

Distributielijnen en
doorvoermethoden

Irma Vermeulen, Wouter van der Leest, Vanessa Dirksen

Juli 2018

Rubricering Niet vertrouwelijk

« waakzaam en dienstbaar »

Uitgave

Dienst Landelijke Informatieorganisatie

Postbus 100

3970 AC Driebergen

De Dienst Landelijke Informatieorganisatie is onderdeel van de Landelijke Eenheid

Zoetermeer, juli 2018

Colofon

Tekst:

Irma Vermeulen, Wouter van der Leest

Landelijke Eenheid, Dienst Landelijke Informatieorganisatie, Afdeling Analyse en Onderzoek

Vanessa Dirksen

Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica

Eindredactie:

Irene Spijker

Landelijke Eenheid, Dienst Landelijke Informatieorganisatie, Afdeling Analyse en Onderzoek

Copyright

© 2018 Politie, all rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op geautomatiseerde wijze opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Politie.

If the supply side is to be attacked, it should be at the end of the chain, in the rich world, where the product is valuable enough for its confiscation to do some economic damage to those who sell it.

Tom Wainwright

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	4
Samenvatting	6
Summary.....	10
1 Inleiding.....	14
2 Domeinafbakening, doelstelling en onderzoeksmethode	16
Domeinafbakening	16
Doelstelling	17
Onderzoeksmethode en bronnen.....	17
Verantwoording.....	17
3 De cocaïneketen	19
Inleiding.....	19
Transitcriminaliteit en distributieprincipes.....	19
Stappen in de distributieketen.....	19
Productie en groothandel in Zuid-Amerika	20
Transport naar Europa	20
Import	20
Ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers.....	24
Distributie van cocaïne in Nederland	26
<i>End-to-end</i> -handel	27
De organisatie van de distributie.....	29
Conclusie	31
4 Meeliften op legale handelsstromen, doorvoervarianten	32
Inleiding.....	32
Meeliften op de legale handelsstromen.....	32
Open grenzen.....	32
Misbruik van de transportbranche	33
Bestemmingen.....	34
Varianten van doorvoer.....	35
Mierenhandel.....	36
Cash-and-carrydoorvoer.....	37
Groupage- en <i>full truck load</i> -doorvoer	38
Groupage XL- en <i>full truck load XL</i> -doorvoer	40
Overige doorvoervarianten	42
Distributieniveaus van doorvoervarianten	43
Conclusie	44
5 Rollen en actoren	45
Inleiding.....	45
Rollen.....	45
Actoren.....	48
Conclusie	50
6 De doorvoer van cocaïne via het darkweb.....	51
Inleiding.....	51

Cryptomarkten	51
Kenmerken van online kopers.....	55
Kenmerken van online verkopers.....	56
Betalingen.....	57
Conclusie	58
7 Kenmerken van de doorvoer van cocaïne.....	59
Inleiding.....	59
Diversiteit van de doorvoernetwerken.....	60
Cocaïne- versus multi-ondernemerschap en polydrugshandel.....	60
<i>Crime-as-a-Service</i>	63
Criminele uitbesteding.....	64
Dubieuze autobedrijven en ombouw van voer- en vaartuigen	64
Ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers.....	65
<i>Safehouses</i>	66
<i>Co-opetition</i>	67
Financieel gewin	68
Prijsmarges.....	68
Betalingen.....	69
Omzetten van verdiensten en financiële dienstverlening.....	70
Ondermijning.....	71
Geweld	71
Negatieve invloed op de distributie- en transportbranche.....	73
Corruptieve contacten	73
Foute (dekmantel)bedrijven	74
Conclusie	74
8 Hypothesen	76
Inleiding.....	76
Hypothese 1 – vraag- en aanbodgedreven	76
Hypothese 2 – toetreding tot en deelname aan de doorvoer	78
Hypothese 3 – het transport.....	80
Hypothese 4 – werking van het distributiecentrum.....	82
Nabeschouwing.....	84
Bronnen	85
Onderzoeksliteratuur.....	85
Berichten in nieuwsmedia	88
Websites	89
Interviews.....	90

Samenvatting

Nederland is net als Spanje een belangrijke distributie- of transithub voor de cocaïnehandel in Europa. Subjecten in of uit Nederland zijn betrokken bij zowel de grootschalige import van cocaïne als de doorvoer ervan naar andere, vooral Europese landen. De import van cocaïne in Nederland is grotendeels in beeld, aangezien de opsporing in Nederland zich vooral op die import richt. De doorvoer van cocaïne via Nederland vormt echter een blinde vlek. Doorvoer beschouwen wij als een vorm van tussenhandel waarbij een landsgrens wordt gepasseerd.

Om de handel in cocaïne en de ondermijnende werking ervan te kunnen aanpakken, is een focus op de import onvoldoende. “If the supply side is to be attacked, it should be at the end of the chain, in the rich world, where the product is valuable enough for its confiscation to do some economic damage to those who sell it” (Wainwright, 2017, p. 272). Een (integrale) aanpak is gebaat bij het kunnen verstoren van de hele criminele keten. De portefeuillehouder Drugs van de Nationale Politie heeft ons daarom opdracht gegeven onderzoek te doen naar de doorvoer van cocaïne via Nederland om meer zicht op het fenomeen te krijgen.

Doelstelling van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de doorvoer van cocaïne via Nederland. Dit hebben wij gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe werkt de cocaïnehandel in Nederland in het algemeen?
- In hoeverre wordt bij de doorvoer van cocaïne via Nederland gebruikgemaakt van legale handel en welke distributieprincipes worden gehanteerd?
- Welke rollen en actoren zijn bij de doorvoer van cocaïne via Nederland te onderscheiden?
- Hoe verloopt de doorvoer van cocaïne via Nederland op het darkweb?
- Wat zijn de eigenschappen van de doorvoer van cocaïne via Nederland?

Door gebruik te maken van een breed scala aan data hebben wij de doorvoer van cocaïne via Nederland voor zover mogelijk in beeld gebracht. Voor zover mogelijk, omdat gebleken is dat er bij medewerkers van opsporingsinstanties weliswaar over deelaspecten van die doorvoer veel kennis en informatie is, maar dat deze zeer gefragmenteerd is. De meerwaarde van dit rapport is vooral gelegen in het samenvoegen van alle beschikbare data en daarmee het genereren van inzicht in het fenomeen cocaïne distributienetwerken. Wij pretenderen echter niet het volledige beeld te hebben verkregen.

De cocaïne distributieketen kent verschillende schakels waarlangs de cocaïne vanuit Zuid-Amerika bij de consument in Europa komt. Nederland fungeert als een transithub waar aanbod en vraag bij elkaar komen en verdere distributie wordt gerealiseerd. Het merendeel van de geïmporteerde cocaïne wordt zo snel mogelijk Nederland uitgevoerd. Hoewel er sprake kan zijn van *end-to-end*-handel (van aankoop in Zuid-Amerika tot verkoop aan consumenten door één groepering), lijkt het hoofdzakelijk te gaan om afzonderlijke importeurs, leveranciers, transporteurs en afnemers die – om de cocaïne van A naar B te krijgen – met elkaar samenwerken. De organisatie van de distributieketen kan daarmee worden beschouwd als een netwerk in een netwerk.

Bij de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt gebruikgemaakt van de mogelijkheden die legale stromen van handel in goederen en van personen bieden. De doorvoer naar het buitenland is structureel van aard en kan plaatsvinden op groothandelniveau, waarbij partijen

van vele tientallen kilo's per keer worden doorgevoerd, en op detailhandelniveau, waarbij telkens kleinere hoeveelheden van enkele grammen worden doorgevoerd.

Doorvoer op groothandelniveau kent verschillende varianten. Bij de cash-and-carrydoorvoer geldt: eerst betalen en dan (laten) halen. Meestal wordt gebruikgemaakt van auto's die voorzien zijn van verborgen ruimten. Bij de groupage- en *full truck load* (FTL)-doorvoer wordt over het algemeen gebruikgemaakt van vrachtvervoer. Het kan gaan om samengevoegde zendingen die afkomstig zijn van verschillende leveranciers en bestemd zijn voor meerdere afnemers (groupage) of om een volledige vrachtlading die naar één enkele afnemer wordt vervoerd (FTL). Ook hier is het betalingsverkeer los van het drugstransport georganiseerd. De leverancier draagt zorg voor het transport; het transport kan worden georganiseerd door een transporteur. Voor deze varianten op groothandelniveau geldt dat het georganiseerde criminaliteit betreft. Bij de doorvoer op detailhandelniveau hoeft dat niet het geval te zijn, hoewel ook daar sprake kan zijn van georganiseerde criminaliteit. Het gaat bij deze doorvoervariant om consumenten uit het buitenland die voor zichzelf en wellicht wat vrienden naar Nederland afreizen om cocaïne aan te schaffen – de mierenhandel.

De belangrijkste afzetmarkten bevinden zich in Europa (specifiek het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Scandinavië), maar ook de Russische Federatie, Turkije, het Midden-Oosten en Australië nemen cocaïne via Nederland af.

De complexiteit van de doorvoer van cocaïne hangt af van de doorvoervariant. Afhankelijk van de complexiteit van de doorvoer zijn meer of minder rollen te onderscheiden. De doorvoer op het niveau van de groupage en FTL kent daardoor een grotere diversiteit aan rollen dan de mierenhandel.

Bij de doorvoer van cocaïne lijkt sprake te zijn van oudgedienden, die vaak al jaren actief zijn, en nieuwkomers. Dit geldt zowel voor de distributeurs in of uit Nederland als voor de afnemers in het buitenland. De distributeurs en afnemers weten elkaar te vinden met behulp van betrouwbare contacten, op ontmoetingsplaatsen en/of langs etnische of sociale lijnen, en/of via een beroepsgroep (transporteurs). Verschillende nationaliteiten werken met elkaar samen of vormen gezamenlijke netwerken.

Er hoeft niet per se betrokkenheid te zijn van Nederlandse subjecten. Lokale verankering is echter noodzakelijk en kan gerealiseerd worden doordat men zelf in Nederland gevestigd is of betrouwbare en goede contacten in Nederland heeft.

Vooralsnog is de handel in verdovende middelen op het darkweb bescheiden van omvang. Ook het aantal Nederlandse handelaren op cryptomarkten is niet groot. Het kan echter niet worden uitgesloten dat de online cryptomarkten eenzelfde ontwikkeling zullen doormaken als grote marktplaatsen in de legale wereld, waarmee mogelijk de traditionele drugshandelaren marktaandeel zullen gaan verliezen aan onlinehandelaren.

Bij de online distributie van cocaïne spelen Nederlandse actoren een belangrijke rol, maar zij zijn niet de enige actoren. Hoewel het darkweb grote kansen biedt voor mondiale handel, vindt het grootste deel van de handel binnen een werelddeel plaats: Amerikanen kopen hun verdovende middelen voor het grootste deel bij Amerikanen, Nederlandse cocaïnehandelaren verkopen hun drugs in de eerste plaats aan Nederlandse, en in de tweede plaats aan Europese gebruikers.

Bij de doorvoer van cocaïne zijn verschillende eigenschappen van hedendaagse georganiseerde criminaliteit geconstateerd; de doorvoer van cocaïne onderscheidt zich over het algemeen niet van andere vormen van georganiseerde criminaliteit. Wel hebben wij in ons onderzoek enkele uitzonderingen gevonden:

- *Georganiseerde criminaliteit kent een grote diversiteit aan samenwerkingsverbanden*
De samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met de doorvoer van cocaïne, zijn zeer divers van aard. In de hogere echelons van de markt (groupage en FTL) lijken de samenwerkingsverbanden stabiel, met een hoge dichtheid (hoeveelheid relaties) en duidelijke aansturing. Aan de onderkant van het distributienetwerk (mierenhandel en cash-and-carrydoorvoer) is het netwerk meer gefragmenteerd en fluïde, en kent het een hoge mate van vervangbaarheid. Opmerkelijk is dat de cash-and-carrydistributielijnen (en ook de zogenoemde *goldenumber*-lijnen die soms bij de mierenhandel in gebruik zijn) wel structureel van aard kunnen zijn.

- *Georganiseerde criminaliteit is mondiaal van karakter*
De doorvoer van cocaïne is net als andere vormen van georganiseerde criminaliteit internationaal. Opvallend is dat de onlinehandel – bij uitstek een mondiaal fenomeen – vooral regionaal van aard is.

- *Bij georganiseerde criminaliteit is vaak sprake van polycriminaliteit*
Bij de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt hoofdzakelijk polydrugshandel aangetroffen; dit is te relateren aan de rol van Nederland als transihub. Combinaties met andere vormen van georganiseerde criminaliteit zijn niet gesignaleerd. Wel kunnen dezelfde transportmiddelen (plezierjachten) voor verschillende criminele doeleinden worden geëxploiteerd.

- *Individuen kunnen online criminele activiteiten ontplooiën zonder de hulp van traditionele i.e. offline criminele samenwerkingsverbanden*
Het blijkt dat het merendeel van degenen die online cocaïne verhandelen antecedenten heeft voor offline verdoovendmiddelenhandel. De onlinehandel biedt dus vooral een nieuwe distributiemethode voor subjecten die al actief waren in de verdoovendmiddelenhandel.

De winsten die worden gemaakt met de doorvoer van cocaïne, worden witgewassen middels en geïnvesteerd in onroerend goed en (transport)bedrijfjes. Mede daarom kan de doorvoer van cocaïne als ondermijnende criminaliteit worden beschouwd. In de cocaïnehandel binnen Nederland, maar bijvoorbeeld ook binnen België en Denemarken, is sprake van (excessief) geweld en liquidaties. Bij de doorvoer naar het buitenland zou sprake kunnen van geweld en intimidatie, maar hierop is weinig zicht. Geweld jegens de afnemers in het buitenland is niet gezien. Voor wat betreft de Nederlandse distributiebranche met behulp van vrachtvervoer geldt hetzelfde. Mogelijk is bij de groupage- en FTL-doorvoer de transporteur zo belangrijk dat een leverancier of afnemer geen ruzie met hem wil. Wellicht gaat het huidige grote aanbod wel meer drukken op de spelers in de doorvoer en kan dat gaan leiden tot (meer) fricties en geweld. Corruptie – eveneens een aspect van ondermijning – is in de doorvoer van cocaïne vooral niet-ambtelijke corruptie, specifiek in relatie tot de groupage- en FTL-doorvoer met behulp van vrachtvervoer. Mocht ambtelijke corruptie zich voordoen, dan zal het vooral gaan om doorvoer naar bestemmingen buiten de Europese Unie. Tijdens ons onderzoek hebben we daar geen zicht op gekregen. Mogelijk gaat de brexit leiden tot ambtelijke corruptie in relatie tot de doorvoer van cocaïne via Nederland richting het Verenigd Koninkrijk.

In ons onderzoek zijn vier aspecten naar voren gekomen die in onze ogen nadere aandacht en onderzoek verdienen: marktoriëntatie, deelname aan de doorvoer, de cruciale rol van de transporteur en Nederland als distributiecentrum.

De markt voor cocaïne lijkt hoofdzakelijk vraaggestuurd. De markt is echter ook deels aanbodgedreven. Er is sprake van marktwerking. Subjecten zoeken die afzetmarkten waar de meeste winst kan worden gemaakt. Dat hangt natuurlijk af van (de grootte van) de vraag naar cocaïne in een bestemmingsland, maar ook van de prijs die in een bestemmingsland wordt betaald. Daarmee lijken sommige landen minder interessant als afzetmarkt, en kan men aan de

minder interessante afzetmarkten ook mindere kwaliteit leveren. De grote toevoer van cocaïne van de afgelopen paar jaar leidt ertoe dat de markt wordt 'doodgegooid'. De (Europese) markt is verzadigd; er lijkt meer aanbod te zijn dan vraag. Vandaar dat gezocht wordt naar afzetmarkten waar nog enigszins winst kan worden gemaakt. Mogelijk zal daardoor concurrentie ontstaan om de gunsten van de afnemer in Europa en/of zal men bewust gaan zoeken naar nieuwe potentiële afnemers – ook buiten Europa.

Deelname aan de doorvoer van cocaïne is niet eenvoudig te realiseren. Er wordt vooral samengewerkt met subjecten uit het eigen netwerk. Instappen is afhankelijk van de beschikbaarheid van financiële middelen en er wordt klein begonnen. Het toegenomen aanbod van cocaïne zou ertoe kunnen leiden dat subjecten buiten hun vertrouwde omgeving moeten treden en moeten gaan werken met mensen die ze nog niet kennen, teneinde nieuwe afzetmarkten te kunnen ontginnen. Wellicht dat ze daarbij ook meer risico's zullen nemen door bijvoorbeeld een beroep te gaan doen op 'via via'-contacten (de zogenaamde zwakke verbanden) in plaats van alleen op vertrouwensrelaties. Misschien ook zullen ze meer risico's nemen door grotere partijen te gaan afzetten, in plaats van voorzichtig en klein te beginnen. De Nederlandse transporteurs hebben een dikke vinger in de pap bij de groupage- en FTL-doorvoer vanuit Nederland naar het buitenland. Zij bepalen hoe het transport plaatsvindt, wanneer, wat er meegaat op transport en wie gebruik mag maken van dat transport – niet de leverancier of afnemer. Feitelijk verkeren de leverancier en de afnemer daarmee in een afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de transporteur.

In Nederland zijn subjecten – al dan niet afkomstig uit Nederland – in staat verschillende varianten van monodrugshandel (import en productie in Nederland) om te zetten in polydrugshandel naar het buitenland.

Summary

The Netherlands is, like Spain, an important distribution or transit hub for cocaine trafficking in Europe. Both Dutch and foreign criminals are known to be involved in the large-scale import of cocaine into the Netherlands and the distribution of it to other, mainly European, countries. Regarding the import into the Netherlands, the Dutch authorities have a good understanding of what is happening, particularly because of their investigative focus on this matter. However, there is hardly any information available about the transit of cocaine via the Netherlands to other countries. We consider the transit of cocaine as a form of distributive trade across the national border.

Focusing on the import alone does not suffice when it comes to dealing with the undermining impact of cocaine trafficking: “If the supply side is to be attacked, it should be at the end of the chain, in the rich world, where the product is valuable enough for its confiscation to do some economic damage to those who sell it” (Wainwright, 2017, p.272). The fight against drug trafficking would benefit from an integrated approach targeting all links of the chain, including the transit of cocaine via the Netherlands. The Netherlands Police’s portfolio-holder for narcotics has therefore instructed us to investigate this phenomenon further.

The objective of our study was to provide an insight into the transit of cocaine via the Netherlands and was based on answering the following research questions:

- What is the exact nature of the cocaine trade in the Netherlands?
- To what extent is legal trade used for the transit of cocaine via the Netherlands and how is cocaine distributed?
- Which actors and roles are to be distinguished in the transit of cocaine?
- How is the darkweb used for the transit of cocaine?
- How can the transit of cocaine via the Netherlands be characterised?

To gain a better insight into the transit of cocaine via the Netherlands, we gathered, used and analyzed a large variety of internal and external data. Although members of investigative teams often have extensive knowledge about certain aspects of the transit, this specialized knowledge does not provide an insight into the phenomenon as a whole. Therefore, the added value of this study is that it brought together this fragmented knowledge. We do not, however, claim that this study has given us a full picture.

The cocaine distribution chain from South America to consumers in Europe consists of many links. One of these links is the Netherlands, a transit hub where supply and demand meet and from which the drugs are distributed throughout Europe. Most of the imported cocaine is transported further as soon as possible. In some cases, the organisation is part of one group’s end-to-end trade, from the buying in South America to the passing on to consumers in Europe. But usually the various links in the chain are the responsibility of separate importers, suppliers, transporters, and buyers who collaborate in transporting the cocaine from A to B. The distribution chain may therefore be referred to as a network within a network.

Cocaine traffickers who use the Netherlands as a transit hub often exploit the possibilities offered by the legal trade in goods and the movement of people. The transit of cocaine via the Netherlands is structural and either involves the transportation of at once dozens of kilos (wholesale) or the drugs are transported further in smaller quantities (retail). The wholesale trade is a type of organised crime and is manifested in various forms. First, cash-and-carry

transit includes the principle that a buyer has to pay first before collecting the drugs. For this type of trade cars with hidden spaces are often used. Second, groupage and full truck load (FTL) transit generally use lorries, carrying combined cargoes from different suppliers meant for different buyers (groupage) or one single cargo meant for one buyer (FTL). In these cases, like cash-and-carry transit, payment and transit of cocaine are organised separately too. Unlike cash-and-carry transit, in groupage and FTL the supplier is responsible for arranging transport. But, organising the transport as such may be outsourced to a transporter.

Contrary to the wholesale trade, the retail alternative is not necessarily a form of organised crime, although it can be. The retail trade usually involves consumers abroad who travel to the Netherlands to buy cocaine for themselves or a few friends and is sometimes referred to as “ant trade”.

The most important markets for both wholesale and retail are in Europe, specifically the United Kingdom, Germany and the Scandinavian countries. Other markets are the Russian Federation, Turkey, the Middle East and Australia.

The degree of complexity of the transit trade depends on the form of transit opted for. Depending on the complexity of the transit trade, more or fewer criminal actors and respective roles in terms of tasks that need to be completed may be distinguished. Subsequently, the cash-and-carry or groupage/FTL transit is more complex and requires a greater variety of roles compared to the ant trade.

Established distributors, who have been in the business for years, as well as newcomers, are involved in the transit of cocaine. This applies to the distributors in or from the Netherlands as well as to the customers abroad. The distributors and buyers find one another by using reliable contacts, people of the same ethnicity or social group or profession (transporters). The involvement of Dutch criminals as such is not necessary, as long as criminals are firmly established in the Netherlands and Dutch society and have access to contacts who are trustworthy. Suppliers and buyers may find each other at meeting places, such as specific cafes in the Netherlands and abroad.

To date, drug trafficking via the darkweb is still in its early stages. The number of Dutch traders on crypto markets is also still limited. However, it should not be ignored that online crypto markets might develop in a way similar to that of large market places in the legal world and that traditional illegal drug traders may possibly lose their share of the market to online traders. Dutch nationals are known to play an important role in the online distribution of cocaine. They are not the only ones though. Despite the fact that the darkweb offers huge opportunities for global trade, the major part of the trade still occurs in one single continent: Americans buy their drugs mainly from American dealers and Dutch cocaine traders primarily sell their drugs to Dutch users and secondly to European users.

In general the transit of cocaine displays typical features of today's organised crime. With regard to some of those features however, we observed the following differences:

- *Organised crime groups and individual criminals are highly diverse*

The organised crime groups involved in the transit of cocaine are varied as well. In the higher echelons of the market (groupage and FTL) the networks however appear stable, with firmly established relationships and clear management from the top. Further down the line (ant trade and cash-and-carry) the networks are more fragmented and fluid and have a higher turnover rate. It is worth mentioning though that cash-and-carry distribution and ant trade may display structural features when so-called golden numbers are in use.

- *Organised crime operates on a global scale*

The transit of cocaine is, like any other form of organised crime, a global phenomenon. However, online trafficking, normally a global phenomenon, seems to be predominantly regional.

- *Organised crime often entails poly-crime*

The transit of cocaine via the Netherlands is usually part of poly-drug trafficking; this may be due to the Netherlands being an important transit hub. Combinations with other forms of organised crime, i.e. poly-crime, have not been detected. Although, similar means of transport such as for instance yachts may sometimes be used for multiple criminal purposes.

- *Individuals are able to set up online criminal businesses without needing the support of traditional (i.e. offline) organised criminal groups*

Most of those who trade in cocaine online are not newcomers but have antecedents for offline drug trafficking. Therefore, the online trade offers those who are already active in traditional drug trafficking, essentially a new way of distributing their illicit goods.

The profits resulting from transiting cocaine are laundered through investments in real estate and businesses like transport firms. This is one of the reasons why the transit of cocaine is seen as a form of undermining the legal world. Moreover, in the drug trade in the Netherlands, but also for instance in Belgium and Denmark, excessive violence and contract killings can occur. The transit of drugs itself may also involve violence and intimidation, but there is no concrete evidence as yet. Violence towards buyers in other countries has not been observed. The same applies to the Dutch transporters. Perhaps within groupage and FTL transit, the transporter is so important to the sellers and buyers that they will do anything to avoid a conflict. However, the current increase in cocaine supply might put more pressure on those involved in the transit of drugs and this might result in more friction and more violence. Undermining also exists in the form of corruption. With regard to the transit of cocaine this mainly involves corrupt people who work in freight transport (groupage and FTL) and help facilitate the transit of cocaine. Corruption of public servants, if any, may occur with regard to the transit of drugs to destinations outside the European Union, but there is no evidence as such. It is possible that Brexit could lead to the corruption of public servants with regard to the transit of cocaine via the Netherlands to the United Kingdom.

Our research has led us to the conclusion that four aspects require further investigation: market orientation, participation in transit, the crucial role of the transporter and the Netherlands as a distribution hub.

First, the market for cocaine appears to be mainly driven by demand but also seems partly driven by supply. Criminals always look for markets that yield the highest profits. This profit depends on the demand for cocaine in a particular country of destination, but also on the price that customers are willing to pay. This might make some countries less attractive as markets, but allows criminals to supply these markets with cocaine of a poorer quality.

The abundant supply of cocaine over the last years has saturated the European market (there is more supply than demand) and criminals are increasingly looking for new markets where they can still make a profit. This presumably leads to more competition on the European market and a need for new buyers from Europe and elsewhere.

Second, getting involved in the business of transiting cocaine is not easy. It takes money to set up a scheme and one has to be prepared to start small. As a rule, people try to collaborate with others from within their own network and do not readily welcome outsiders. However, the increased supply of cocaine might cause people to look outside their own networks and work with others they are unfamiliar with when looking for new markets. They might even take a risk and collaborate with a-friend-of-a-friend (a weak link) rather than with someone they know. Also,

they might try to inundate the market with large quantities rather than start small and gradually build up their business.

Third, Dutch transporters have ensured themselves of a pivotal position in the groupage and FTL transit from the Netherlands to other countries. They are the ones who decide how, when and which drugs are transported and who is allowed to use the transport. This makes suppliers and buyers dependent on the transporters.

Fourth, in the Netherlands, the criminals, Dutch nationals or foreigners, know how to convert the various forms of mono-drug trafficking (import as well as production of drugs in the Netherlands) into poly-drug trafficking with other countries.

1 Inleiding

Nederland is net als Spanje een belangrijke distributie- of transithub voor de cocaïnehandel in Europa. Subjecten in of uit Nederland zijn betrokken bij zowel de grootschalige import van cocaïne als de doorvoer ervan naar andere, vooral Europese landen (UNODC, 2018, p. 32; EMCDDA & Europol, 2016, p. 109).

Cocaïne die via Nederland wordt verhandeld, hoeft niet rechtstreeks afkomstig te zijn uit bronlanden of transitlanden in Zuid- en Midden-Amerika en de Cariben, maar komt ook via andere landen Europa binnen.¹ De belangrijkste *points of entry* zijn Rotterdam en Antwerpen.² Daarnaast maken Nederlandse subjecten gebruik van bijvoorbeeld de havens van Bremen, Le Havre en Constanta in Roemenië (politie-informatie).

In Europa is cocaïne na cannabis de meestgebruikte drug (EMCDDA, 2018, p. 15).³ De schatting is dat in Europa op jaarbasis tussen de 72.000 en 110.000 kilo aan cocaïne wordt geconsumeerd (EMCDDA & Europol, 2016, p. 98). Hoewel de toevoer van cocaïne naar Europa is toegenomen, leken de cijfers voor wat betreft het cocaïnegebruik in Europa slechts gedeeltelijk die ontwikkeling te volgen (UNODC, 2017, p. 29, 30). In het meest recente rapport van het UNODC wordt nu aangegeven dat er niet alleen indicaties zijn voor een toename van de toevoer, maar dat ook sprake is van “a likely expansion of the European cocaine market in terms of the quantity consumed in recent years” (UNODC, 2018, p. 36). Cocaïne is in verhoogde mate beschikbaar en er zijn aanwijzingen voor toegenomen gebruik van het middel (EMCDDA, 2018, p. 12, 43).

In Nederland lag het gebruik in 2014 rond de 3600 kilo (Boerman et al., 2017, p. 40). “Het percentage cocaïnegebruikers [in Nederland] is gestegen tussen 2014 en 2016, maar komende jaren zal duidelijk worden of dit een stabiele trend is.” (Van Laar & Van Gestel, 2017, p. 11).⁴

Zoals gezegd, was de afgelopen jaren in Europa een toename te zien van de hoeveelheden cocaïne. 2006 kende een piek, vervolgens nam de toevoer van cocaïne naar Europa een aantal jaren af doordat er in Zuid-Amerika minder cocaïne werd geproduceerd. Sinds 2009 neemt de productie specifiek in Colombia weer toe, evenals de toevoer naar Europa (UNODC, 2018, p. 29-31). Met name sinds 2016 is een enorme stijging van de toevoer te zien. De cijfers van inbeslagnames van cocaïne in België en Nederland samen, zoals bijgehouden door het Informatieknooppunt Landelijke Recherche van de Dienst Landelijke Informatieorganisatie (DLIO), laten de afgelopen twee jaar die stijgende lijn zien. In 2016 betrof het circa 43.400 kilo en in 2017 ongeveer 56.500 kilo. Opgemerkt dient te worden dat deze cijfers niet volledig zijn en dat de werkelijke cijfers hoger zullen liggen.⁵

¹ Cocaïne voor de Europese markt kan ook via West-Afrika worden getransporteerd.

² Ook komt cocaïne Nederland binnen via Schiphol, kleinere havens als Vlissingen en via droppings op zee (Boerman, Grapendaal, Nieuwenhuis & Stoffers, 2017, p. 36).

³ Zij het dat het aantal mensen dat harddrugs zoals cocaïne gebruikt, aanzienlijk kleiner is dan het aantal mensen dat cannabis gebruikt.

⁴ Er zijn signalen voor een toename van de populariteit van cocaïne, met name in bepaalde kringen van uitgaanders. De cocaïnehelpvraag bij de verslavingszorg laat een geleidelijke daling zien (Van Laar & Van Gestel, 2017, p. 11).

⁵ De inbeslagnamecijfers van het Informatieknooppunt Landelijke Recherche zijn gebaseerd op de gegevens die dit knooppunt heeft ontvangen van HARC Rotterdam, de Dienst Landelijke Recherche en de Federale Gerechtelijke Politie België. Het jaaroverzicht drugsinbeslagnamecijfers 2017 van de DLIO wordt in het derde kwartaal van 2018 verwacht. De daarin gepresenteerde aantallen zijn exclusief de cijfers van België, maar inclusief de cijfers van onder meer Koninklijke Marechaussee en Douane.

De som van de inbeslagnames wordt als ondergrens beschouwd van de daadwerkelijke hoeveelheid cocaïne die Nederland binnenkomt. De hoeveelheden cocaïne die Nederland binnenkomen via onder meer Rotterdam en Antwerpen moeten dan ook zijn toegenomen. Het mag duidelijk zijn dat, gezien die hoeveelheden, de cocaïne niet enkel en alleen bestemd is voor de Nederlandse gebruikersmarkt – ook al zou in Nederland de consumptie zijn toegenomen. De cocaïne wordt vooral verhandeld naar het buitenland.

Uit het deelonderzoek cocaïne uit 2016 ten behoeve van het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* blijkt dat de import van cocaïne grotendeels in beeld is, aangezien de opsporing in Nederland zich vooral op die import richt. De doorvoer vormt een blinde vlek (Nieuwenhuis, Dedert & Mulder, 2016, p. 18).

Om de handel in cocaïne en de ondermijnende werking ervan te kunnen aanpakken is een focus op de import onvoldoende. “If the supply side is to be attacked, it should be at the end of the chain, in the rich world, where the product is valuable enough for its confiscation to do some economic damage to those who sell it” (Wainwright, 2017, p. 272).

Een (integrale) aanpak is gebaat bij het kunnen verstoren van de hele criminele keten. De portefeuillehouder Drugs van de Nationale Politie heeft ons daarom opdracht gegeven onderzoek te doen naar de doorvoer van cocaïne via Nederland om meer zicht op het fenomeen te krijgen. Dit rapport is hiervan het resultaat.

Onderschepte 4000 kilo cocaïne is grootste cokevangst ooit in Brabant

Donderdag is er 4000 kilo cocaïne onderschept in een loods bij grensovergang Hazeldonk. Het betreft de grootste cocaïnevangst op Brabantse bodem tot nu toe. Coke-vangsten van honderden kilo's in Brabant zijn niet meer uitzonderlijk.

Een kanttekening: maart vorig jaar werd er 5000 kilo cocaïne gevonden tussen ananassen in een vrachtcontainer. De drugs werden weliswaar onderschept in de haven van Antwerpen, maar hadden een Brabants tintje: de container bleek onderweg naar Drimmelen. (...)

Het volgende voorbeeld heeft geen betrekking op Brabant, maar in de Rotterdamse haven werd vorig jaar een vergelijkbare hoeveelheid cocaïne onderschept als in de loods bij Hazeldonk. De verdovende middelen zaten ook toen verstopt in een container vol ananassen - inderdaad, net als in Antwerpen.

De drugsvangst in Rotterdam was volgens het Openbaar Ministerie (OM) overigens de op een na grootste ooit in de Rotterdamse haven. In 2005 werd een grotere partij van 4200 kilo onderschept.

(Omroep Brabant, 13 januari 2017)

2 Domeinafbakening, doelstelling en onderzoeksmethode

Domeinafbakening

In dit onderzoek kijken we specifiek naar de doorvoer van cocaïne via Nederland. De cocaïne die vanuit Nederland wordt verhandeld, hoeft niet rechtstreeks in Nederland te zijn geïmporteerd uit bronlanden of transitlanden in Zuid- of Midden-Amerika of de Cariben. Zo geldt de haven van Antwerpen als belangrijke invoerhaven voor Nederlandse afnemers. Criminelen maken geen onderscheid tussen Antwerpen, Rotterdam en het Westerscheldegebied (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 13). Ook is gebleken dat cocaïne die geïmporteerd wordt in andere Europese landen, via Nederland verder gedistribueerd kan worden.

De cocaïnehandel in Nederland is in hoofdlijnen onder te verdelen in import (invoer vanuit het buitenland), tussenhandel en detailhandel (levering aan de eindconsument). De handel op het middenniveau (de tussenhandel) vormt de brug tussen de import enerzijds en de detailhandel anderzijds (Gruter & Van de Mheen, 2005, p. 17). Kruisbergen, Van de Bunt en Kleemans (2012, p. 42) spreken van *transitcriminaliteit*: georganiseerde criminaliteit in relatie tot de grensoverschrijdende smokkel / internationale handel van in dit geval cocaïne. In ons rapport wordt de doorvoer van cocaïne via Nederland beschouwd als een vorm van tussenhandel waarbij een landsgrens wordt gepasseerd.

Import, tussenhandel en detailhandel zijn niet altijd even duidelijk van elkaar te scheiden, zeker als criminele subjecten betrokken zijn bij meerdere segmenten van de cocaïnehandel of soms zelfs *end to end* een rol hebben. In dit onderzoek hebben wij in principe de import en detailhandel van cocaïne buiten beschouwing gelaten, tenzij er duidelijke linken zijn met de doorvoer van cocaïne via Nederland.

De focus van dit rapport ligt op de doorvoer van cocaïne als vorm van georganiseerde criminaliteit. Georganiseerde criminaliteit behelst delicten die "(1) tot stand komen in de structurele samenwerking tussen personen, (2) worden gepleegd met het oog op het gezamenlijk behalen van financieel of materieel gewin en (3) een strafdreiging hebben van vier jaar of meer. Het kenmerk 'structurele samenwerking tussen personen' betekent dat er sprake is van (de intentie tot) herhaald plegen van een delict of misdrijf, en bovendien van enige consistentie in de samenstelling van het samenwerkingsverband." (Boerman et al., 2017, p. 19-20)

Om de doorvoer van cocaïne via Nederland inzichtelijk te maken, maken wij in dit rapport gebruik van principes en terminologie die bekend zijn uit de legale distributiehandel. Natuurlijk komt de structuur van de illegale cocaïnehandel niet exact overeen met die van de legale handel. (Interpretaties van) de principes en terminologie uit de legale distributiehandel kunnen echter wel helpen om de doorvoer van cocaïne via Nederland te verduidelijken.

Doelstelling

Doelstelling van het onderzoek is het inzichtelijk maken van de doorvoer van cocaïne via Nederland. Dit doen wij aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe werkt de cocaïnehandel in Nederland in het algemeen?
- In hoeverre wordt bij de doorvoer van cocaïne via Nederland gebruikgemaakt van legale handel en welke distributieprincipes worden gehanteerd?
- Welke rollen en actoren zijn bij de doorvoer van cocaïne via Nederland te onderscheiden?
- Hoe verloopt de doorvoer van cocaïne via Nederland op het darkweb?
- Wat zijn de eigenschappen van de doorvoer van cocaïne via Nederland?

De onderzoeksvragen worden achtereenvolgens behandeld in de hoofdstukken 3 tot en met 7. Op basis van de beantwoording van de onderzoeksvragen is een aantal hypothesen geformuleerd. Deze presenteren we in hoofdstuk 8. We sluiten het rapport af met een nabeschuiving.

Onderzoeksmethode en bronnen

Omdat er van de doorvoer van cocaïne uit Nederland geen overallbeeld is, hebben wij datatriangulatie toegepast: we hebben zo veel mogelijk puzzelstukjes aan kennis en informatie bij elkaar gebracht. Daarbij hebben we verschillende bronnen gebruikt en gecombineerd, om de geldigheid van de gegevensverzameling te vergroten. Op basis van inductieve, kwalitatieve dataverzameling en analyse hebben we getracht inzicht te krijgen in het fenomeen als zodanig, en ook meer zicht te krijgen op de complexiteit van de structuren (netwerken in netwerken), de bestemmingen, de methoden van transport en de betrokken subjecten.

Voor deze analyse is Nederlandse en internationale literatuur bestudeerd. We hebben rapporten doorgenomen van onder meer Europol, UNODC, EMCDDA en politie.⁶ Ook hebben we (kranten)artikelen gelezen en websites bezocht (onder andere rechtspraak.nl). Er is gebruikgemaakt van politie-informatie, er zijn interviews gehouden met opsporingsambtenaren uit binnen- en buitenland en er is een enquête uitgezet onder de deelnemende landen van het EMPACT Cocaïne & Heroïne⁷. Bovendien zijn bij de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica van de Universiteit van Amsterdam bij twee verschillende vakken ('Netwerkorganisaties' en 'Integrating cases') studenten informatiekunde ingezet om op basis van open bronnen mee te denken over de bestudering van de doorvoer van cocaïne via Nederland.

Verantwoording

Dankzij het gebruik van een palet aan data is het fenomeen voor zover mogelijk in beeld gebracht. Voor zover mogelijk, omdat de bevindingen in dit rapport hoofdzakelijk gebaseerd zijn op datgene waar opsporingsinstanties in Nederland en in het buitenland zicht op hebben en waar zij naar kijken. Gebleken is dat dit vooral themagericht is (bijvoorbeeld bepaalde criminele groeperingen) en/of gericht op specifieke stukjes binnen de cocaïnehandel (bijvoorbeeld doorvoer met behulp van personenauto's). De kennis en informatie over de doorvoer van

⁶ UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime; EMCDDA: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

⁷ EMPACT: European multidisciplinary platform against criminal threats.

cocaïne via Nederland is dan ook zeer gefragmenteerd. De meerwaarde van dit rapport is vooral dat zo veel mogelijk bronnen zijn samengevoegd en dat inzicht gegenereerd is in het fenomeen cocaïnedistributienetwerken. Wij pretenderen niet dat wij nu het volledige beeld hebben verkregen. Evenmin kunnen wij uitspraken doen over de omvang. Nader onderzoek (het toetsen van de hypothesen uit hoofdstuk 8) kan wellicht helpen de puzzel te completeren.

Het Platform Drugs, onder voorzitterschap van de portefeuillehouder Drugs van de Nationale Politie, heeft als begeleidingscommissie voor het onderzoek gefungeerd.⁸

⁸ Deelnemers aan het Platform Drugs zijn leidinggevend en adviseurs van de eenheden Noord-Nederland, Rotterdam, Midden-Nederland, Oost-Brabant, de Landelijke Eenheid, de Koninklijke Marechaussee en de Financial Intelligence Unit. Tevens is de lector politie en openbaar bestuur aan de Politieacademie en hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg deelnemer.

3 De cocaïneketen

Inleiding

Tussen de cocabladeren bij de boer en het cocaïnelijntje bij de gebruiker telt de cocaïnehandelsketen verschillende schakels. Voordat wij in dit rapport inzoomen op de doorvoer van cocaïne via Nederland, lichten we in dit hoofdstuk de cocaïnehandelsketen in het algemeen toe. Het accent ligt daarbij op de functie van Nederland als transithub.

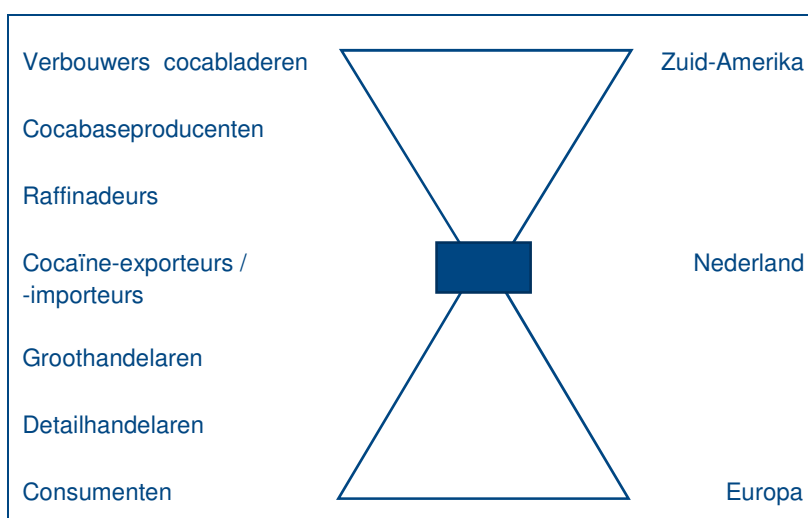
Ontmoetingsplaatsen vervullen een belangrijke rol bij het bij elkaar brengen van aanbod en vraag. Daarom schenken we aan dat onderwerp aandacht.

Eén variant van de cocaïnehandel beslaat meerdere schakels: de *end-to-end*-handel. Ook deze variant komt in dit hoofdstuk aan bod.

Transitcriminaliteit en distributieprincipes

De cocaïnehandel is een vorm van *transitcriminaliteit*: georganiseerde criminaliteit in relatie tot de grensoverschrijdende smokkel / internationale handel van in dit geval cocaïne (Kruisbergen et al., 2012, p. 42). Nederland is een transithub. Subjecten in of uit Nederland zijn betrokken bij zowel de grootschalige import van cocaïne als de doorvoer ervan naar andere, vooral Europese landen (UNODC, 2018, p. 32; EMCDDA & Europol, 2016, p. 109).

In de transitcriminaliteit – en daarmee ook in de cocaïnehandel – zijn parallellen te trekken met legale handelsprincipes van distributieshandel.⁹ Distributieshandel is de handel die wordt gedreven door tussenpersonen zoals exporteurs, importeurs, groothandelaren, kleinhandelaren en opkopers, om waren of diensten van de producent of aanbieder naar een afnemer of consument te brengen. De cocaïnehandel kent eveneens exporteurs, importeurs et cetera. Voor dit rapport wordt de indeling van Zaitch (2002, p. 62) als uitgangspunt gebruikt, en de nadere uitleg daarvan door Gruter en Van de Mheen (2005, p. 43-45). Zie het volgende schema:

Naar D. Zaitch (2002).

Stappen in de distributieketen

In deze paragraaf worden de stappen binnen de distributieketen beschreven: hoe komt de cocaïne vanuit Zuid-Amerika bij de consument in Europa, welke schakels van de distributieketen zitten er tussen productie en gebruiker? Het accent ligt in dit hoofdstuk op de cocaïnedistributie

⁹ Met uiteraard de kanttekening dat de structuur van transitcriminaliteit niet exact overeenkomt met die van legale distributieshandel.

via Nederland naar andere Europese landen. De import van cocaïne is regelmatig beschreven. Daarom worden productie, groothandel en transport naar Europa hier slechts beknopt toegelicht. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in de rapporten van Nieuwenhuis et al. (2016), het EMCDDA (2017) en Europol (2017b).

Productie en groothandel in Zuid-Amerika

Vrijwel alle cocaplantages bevinden zich in Colombia, Peru en Bolivia.¹⁰ Het UNODC schat dat in 2016 op 213.000 hectare cocabladeren zijn verbouwd. Colombia is met 146.000 hectare de grootste producent, in Peru betreft het 43.900 hectare en in Bolivia 23.100 hectare (UNODC, 2018, p. 29-30). In 2016 is 1129 ton (deels versneden) cocaïne in beslag genomen, de grootste hoeveelheid ooit geregistreerd (UNODC, 2018, p. 31).

In de periode 2000-2013 nam de productie van cocaïne af, in de afgelopen jaren is er echter een sterke stijging waar te nemen. In het *World Drug Report 2018* wordt geschat dat de productie in de jaren 2013-2016 met 76 procent is toegenomen. Vooral in Colombia is er sprake van een sterke toename van de productie. Het UNODC noemt een aantal verklaringen voor de sterke stijging. Zo is de Colombiaanse regering er vanwege gezondheidsrisico's mee gestopt cocaïneplantages met gif te besproeien. Daarnaast heeft een aantal boeren de productie sterk verhoogd om een betere onderhandelingspositie te verkrijgen zodra er vrede tussen de FARC en de Colombiaanse regering zou worden gesloten (UNODC, 2018, p. 29).

De geproduceerde cocaïne wordt voor een deel geëxporteerd door Zuid-Amerikaanse handelaren maar ook door Europese handelaren in Zuid-Amerika, onder wie Nederlanders, Britten, Italianen en Albanen.

Transport naar Europa

De cocaïne wordt vanuit Zuid-Amerikaanse landen over de wereld verspreid. Een deel gaat naar Europa. Het meeste daarvan wordt per schip naar Europa vervoerd, een kleiner deel wordt via de lucht gesmokkeld. Het transport verloopt via Brazilië, Venezuela en Argentinië, maar ook landen in de Cariben en West-Afrika worden gebruikt (Europol, 2017b, p. 37).

De belangrijkste toegangspoorten voor cocaïne die bestemd is voor de Europese markt, zijn Spanje, Portugal, Nederland en België. Spanje en Portugal danken die positie aan de directe relatie met de Spaans- en Portugeestalige landen in Zuid-Amerika, terwijl Nederland en België die positie te danken hebben aan de grootschalige handelsrelaties (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 11).

Het EMCDDA (2017, p. 27) schat de waarde van de Europese retailmarkt van cocaïne op 5,7 miljard euro.¹¹

Import

Cocaïne bestemd voor Nederlandse afnemers komt volgens Nieuwenhuis et al. (2016, p. 12) hoofdzakelijk binnen via:

- Antwerpen
- Rotterdam
- kleine Nederlandse en Belgische havens

¹⁰ Ook in Ecuador wordt coca verbouwd.

¹¹ De schatting heeft betrekking op de landen van de Europese Unie, Turkije en Noorwegen.

- droppings op zee
- Schiphol

De haven van Antwerpen geldt als belangrijke invoerhaven voor Nederlandse afnemers; criminelen maken geen onderscheid tussen Antwerpen, Rotterdam en het Westerscheldegebied. In Antwerpen zijn in de afgelopen jaren grote hoeveelheden cocaïne in beslag genomen. Mogelijk is sprake van een waterbedeffect: een intensieve aanpak in Rotterdam zou leiden tot verplaatsing van de import naar Antwerpen. De meeste cocaïne die via de haven van Antwerpen binnenkomt, wordt naar Nederland doorgevoerd. (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 13) Uit opsporingsonderzoeken is gebleken dat als het fout gaat met een lading, de betrokkenen zich meestal in Nederland moeten melden (interview 7).

Rotterdam is in Europa verreweg de grootste haven, met een containeroverslag van meer dan 13,7 miljoen containers in 2017.¹² Veel containervervoerders maken gebruik van deze haven, omdat alle grote containervervoerders hier komen. De Rotterdamse haven wordt daarbij ook voor het importeren van illegale goederen gebruikt. In het *Nationaal dreigingsbeeld* van 2012 wordt overigens gesteld dat het belang van de Rotterdamse haven bij de import en export van illegale goederen niet overschat moet worden: slechts 10 tot 15 procent van de totale import en export van de landen van de Economische en Monetaire Unie verloopt via de Rotterdamse haven, en daarom is het niet onaannemelijk dat de Rotterdamse haven voor illegale goederen een vergelijkbare beperkte rol speelt (Boerman, Grapendaal, Nieuwenhuis & Stoffers, 2012, p. 262).

Naast Antwerpen en Rotterdam zijn er verschillende kleinere havens in Nederland en België die gebruikt kunnen worden voor drugssmokkel. Vlissingen is tegenwoordig de belangrijkste overslaghaven voor bananen, een van de favoriete dekladingen voor cocaïne.

Het transport over zee geschiedt met behulp van koopvaardijsschepen (met name containers) en met behulp van pleziervaart, zoals cruiseschepen en zeilboten.

Methoden om de cocaïne binnen te halen, zijn onder meer (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 14-15):

- dekladingen. De cocaïne wordt verstopt in of vermengd met een andere lading. Vaak wordt bederfelijke waar gebruikt (fruit), maar ook andere ladingen worden aangewend. Dit is de meest traditionele manier van cocaïnesmokkel.
- inbouwen. De cocaïne wordt in de container zelf verstopt, bijvoorbeeld in een dubbele bodem. Deze smokkelmethode is relatief complex en arbeidsintensief, vrijwel altijd moet een bedrijf of andere dekmantel worden opgezet. De drugs moeten in Zuid-Amerika in de container worden gestopt en er in Nederland weer uit gehaald worden.
- rip-off. Deze methode vergt minder organisatie. De cocaïne wordt in tassen verpakt en tussen de reguliere lading verstopt. Bij aankomst wordt gebruikgemaakt van uithalers, die de lading uit de containers halen.
- droppen. Om het risico op douanecontroles te beperken wordt de cocaïne uit Zuid-Amerika in Europese wateren overgeladen van een containerschip naar bijvoorbeeld vissersschepen. Onder meer uit in beslag genomen PGP-berichten is deze smokkelmethode naar voren gekomen.

¹² <https://www.portofrotterdam.com/nl/nieuws-en-persberichten/containeroverslag-motor-achter-groei-rotterdamse-haven>. Geraadpleegd 12 april 2018.

Hoe de cokemaffia infiltreerde in vissersdorp Urk

(...) Nadat de Z 181 de haven van Harlingen die vrijdagavond in juni heeft verlaten, vraagt het OM aan de Nederlandse Kustwacht om het schip in de gaten te houden, vlaggen heet dat in maritiem jargon. Op zaterdagmiddag ziet de kustwacht iets gek. Midden op de Noordzee ligt de kotter Z 181 minutenlang in het spoor van het Panamese containerschip MSC Krystal. Het is een scheepsbeweging die volgens de kustwacht absoluut niet past bij de normale visvaart..... De eerdergenoemde berichten in combinatie met de bijzondere bewegingen van de Z 181 leiden bij de politie tot het vermoeden dat de bemanning van de kotter cocaïne uit het water heeft gevist die overboord is gegooid vanaf de MSC Krystal. Het is niet de eerste keer dat een kotter wordt gebruikt om op zee overboord gegooid cocaïne op te halen maar het zou bijzonder zijn als de recherche de smokkelaars op heterdaad kan betrappen. (...) (NRC, 24 november 2017)

Een andere methode die onder de aandacht van de Nederlandse en Belgische opsporingsinstanties is gekomen, is switchen: de cocaïne wordt vanuit een container die afkomstig is van buiten Europa, overgeheveld naar een Europese container, en daarmee worden grenscontroles omzeild. Deze methode was rond 2014 al in zwang (politie-informatie).

Niet alleen via het water, ook via de lucht komt de cocaïne Nederland binnen. Met name Schiphol speelt daarin een belangrijke rol. De luchthaven heeft een grote economische betekenis voor de directe omgeving. Er werken ongeveer 65.000 mensen op de luchthaven zelf, bij zo'n vijfhonderd verschillende bedrijven. Schiphol was in 2017 met 68.515.000 passagiers de derde luchthaven van Europa. Er werd dat jaar 1,75 miljoen ton vracht vervoerd.¹³

Kleine(re) partijen cocaïne worden vaak gesmokkeld in postpakketten (lucht- of zeevracht) of door passagiers van vliegtuigen. Regelmatig worden op Schiphol postpakketten met verdovende middelen onderschept. Ook worden passagiers aangehouden die cocaïne bij zich hebben. Verreweg de meeste verdachten hebben de cocaïne in het lichaam (geslikte bolletjes, 'duwersbollen' of een combinatie daarvan). Andere smokkelmethoden zijn het op het lichaam van koeriers plakken of hangen van pakketten (*bodypack*) of het verstopten in bagage, soms in vloeibare vorm.

In de hoop strenge controles te ontlopen hebben passagiers soms een ticket voor een verbindingsvlucht naar een volgende luchthaven maar blijven zij in Nederland. Waarschijnlijk eveneens onder invloed van de Nederlandse controles wijken koeriers uit naar andere luchthavens, bijvoorbeeld in Duitsland, België of Frankrijk (interviews 4, 5, 13). De drugs die naar Duitsland en Frankrijk worden gesmokkeld, gaan vaak weer naar Nederland (interview 5). Ook grotere hoeveelheden cocaïne worden naar Schiphol gesmokkeld.

De smokkelaars maken gebruik van medewerkers op Schiphol die bijvoorbeeld in staat zijn drugs uit de bagage of uit vliegtuigen te halen. De groepen die cocaïne importeren via Schiphol, werken niet samen met de groepen die hun drugs via de (Rotterdamse) haven(s) importeren (interview 13).

¹³ <https://www.schiphol.nl>. Geraadpleegd 21 mei 2017.

Hensley J. krijgt 3 jaar voor cokesmokkel in bloemen

De Rotterdamse rechtbank heeft geen twijfel dat de geboren Curaçaoënaar J. in mei vorig jaar nauw betrokken was bij de smokkel van 19 kilo cocaïne naar Schiphol. De drugs zat verstopt in een lading snijbloemen uit Colombia.

In de maanden daarvoor bereidde J. ook andere drugstransporten voor van Zuid-Amerika naar Nederland, oordeelde de rechter. J. moet drie jaar de cel in en 13.000 euro boete betalen.

Het Openbaar Ministerie had 5 jaar cel geëist tegen J., die een lange staat van dienst heeft in het drugsmilieu. Eerder kreeg hij 9 jaar cel voor een mislukt megatransport cocaïne. (*Het Parool*, 5 januari 2018)

Luchthavenpersoneel smokkelt coke via KLM-kisten

Met de vondst van 63 kilo cocaïne in een bagagecontainer voor een KLM-toestel dat van Suriname naar Amsterdam zou vliegen, is een groot corruptieschandaal aan het licht gebracht. (*De Telegraaf*, 22 mei 2018)

Opvallend is dat cocaïne die via Nederland wordt verhandeld, niet rechtstreeks afkomstig hoeft te zijn uit bronlanden of transitlanden in Zuid- of Midden-Amerika en de Cariben: ze kan al in Europa zijn. Uit politie-informatie blijkt dat Nederlandse subjecten gebruikmaken van onder meer de havens van Le Havre en Bremen. Ook via Hamburg komt cocaïne binnen die vanuit Nederland verder wordt gedistribueerd (interviews 2, 4). Het is mogelijk dat cocaïne Spanje binnenkomt, naar Nederland wordt vervoerd en weer teruggaat richting Spanje. Dit zou ermee te maken kunnen hebben dat handel van cocaïne via Nederland goedkoper is (interviews 1, 16). Gezien wordt dat kleinere zeeschepen (*feeder*-schepen) met cocaïne naar havens in Oost-Europa (bijvoorbeeld Constanta in Roemenië) en Italië varen alvorens in Rotterdam de illegale lading te lossen (interview 3). Ook is een enkele keer cocaïne in Italië in beslag genomen die voor Nederland bestemd was (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017, p. 52), terwijl uit politie-informatie blijkt dat cocaïne vanuit Nederland ook naar Italië wordt geëxporteerd. Dit zou ermee te maken kunnen hebben dat Italiaanse groeperingen elkaar niet altijd kennen; sommige subjecten brengen de drugs vanuit Italië naar Nederland, andere halen ze weer in Nederland op (interview 9). Er zijn dus allerlei reisbewegingen van cocaïne van en naar Nederland te zien, waaruit blijkt dat Nederland als distributiecentrum fungeert.

Hoe undercoveragenten een Nederlandse drugsbaron in de val lokten

Zonder te weten dat hij met undercover-agenten praatte, schepte de Nederlands-Marokkaanse drugsbaron Mimoun K. op over internationale drugszaken. Nu staat hij voor de Roemeense rechter vanwege een megapartij cocaïne ter waarde van honderden miljoenen euro's. (...)

Tijdens een geheime bijeenkomst in Spanje op 11 juni 2016 laat Mimoun K. (45) er geen misverstand over bestaan. Hij is dé expert als het gaat om grootschalige drugshandel. Hij heeft afgesproken met de belangrijkste deelnemers aan zijn volgende operatie: de invoer van 2.300 kilo Colombiaanse cocaïne naar Roemenië. De eindbestemming: Nederland. Straatwaarde: minstens 200 miljoen euro. (...)

De undercover's komen Mimoun K., alias 'Rocky' of 'Dark Rocky', op het spoor na een tip van een informant. K. heeft tegen de informant gezegd dat hij voorheen cocaïne invoerde via Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen, maar nu een lijn wil opzetten via de haven van Constanta. (...)

(*Brabants Dagblad*, 10 augustus 2017)

Ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers

Is de cocaïne eenmaal in Nederland geïmporteerd, dan is de volgende schakel in het distributieproces de groothandel. De hoeveelheden kunnen enorm verschillen. De Kerngroep Cocaïnestromen¹⁴ spreekt van groothandel, wanneer het gaat om hoeveelheden van 10 kilo of meer. In dit rapport wordt deze grens aangehouden.

Voor het grootste deel van de in Nederland en België geïmporteerde cocaïne is al een koper (interview 20). De leveranciers of *brokers* (makelaars) van de cocaïne beschikken in de regel over verschillende afnemers; dat kunnen zowel kleinere handelaren als dealers zijn. Dit betekent dat een partij van bijvoorbeeld 1000 kilo in een paar stappen in kleinere hoeveelheden is verdeeld.

Wil een handelaar cocaïne verkopen, dan kan dat op ontmoetingsplaatsen of handelsplaatsen. Op deze plaatsen komen aanbod en vraag bij elkaar. Soms kunnen er ook verschillende soorten drugs geruild worden. In Amsterdam en Rotterdam kunnen meerdere plekken gevonden worden om samenwerkingsrelaties aan te gaan of te beëindigen (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 92). Van de Bunt en Kleemans beschrijven 'barretje Hilton' in Amsterdam. Deze gelegenheid was een ontmoetingsplaats geworden voor legale en illegale ondernemers. De contacten die op dergelijke plaatsen worden opgedaan, kunnen gebruikt worden om nieuwe handeltjes op te zetten. Ontmoetingsplaatsen bestaan er in verschillende formaten: ontmoetingsplaatsen voor de groothandel tot plaatsen voor de kleinere dealer.

Hoofdverdachte: Party King was een dekmantel

Vermeend drugsbaas Rens H. uit Kaatsheuvel heeft bij de politie gezegd dat partyverhuurbedrijf Party King in het Brabantse Best niets meer was dan een 'dekmantel'. „Het bestaansrecht was nul", citeerde de rechtbank in Den Bosch dinsdag tijdens de eerste dag van het proces uit het strafdossier. (...)

De rechtbank las uit den treure voor uit het dossier dat grotendeels bestaat uit uitgewerkte gesprekken die de verdachten voerden in het bedrijfspand. Ze werden ruim een jaar lang afgeluisterd. Bij Party King werd gehandeld in onder meer mdma, xtc, miauw-miauw, speed, cocaïne en ice, bleek uit de gesprekken. De bespioneerde mannen waren betrokken bij opgerolde drugslabs in onder meer Etten-Leur, Dronten en het Belgische Peer. (...)

(De Telegraaf, 30 januari 2018)

Uit het politieonderzoek naar Party King in Best is gebleken dat deze gelegenheid fungeerde als dekmantel en ontmoetingsplaats voor honderden drugscriminelen. Het was een plek waar vooral producenten van synthetische drugs bij elkaar kwamen, maar waar ook andere soorten drugs, waaronder cocaïne, en goederen werden verhandeld of geruild. De fysieke overdracht van de drugs vond niet plaats op de locatie zelf. De vaste gebruikers en bezoekers waanden zich op deze locatie volledig veilig en communiceerden open over hun handel. Naast handelsplaats was het ook een uitzendbureau voor verschillende (criminele) specialismen, zoals chemische koks, transporteurs en personen die nieuwe productielocaties konden regelen. Een ander voorbeeld is café De Ketel in Rotterdam. Bijzonder aan De Ketel was dat het, anders dan gebruikelijk voor een café, niet vrij toegankelijk was: alleen mensen die de eigenaren bekend waren, mochten naar binnen. De eigenaren van het café brachten vraag en aanbod bij elkaar. Net als bij Party King konden ondersteunende specialisten worden ingehuurd. Zo konden de cafébazen corrupte havenmedewerkers regelen (Rijnmond.nl, 19 november 2015).

¹⁴ Gremium van onder meer de eenheden Rotterdam, Zeeland-West-Brabant, Landelijke Eenheid en de Federale Gerechtelijke Politie van Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

De Ketel heeft mogelijk twintig jaar dienstgedaan als ontmoetings- of handelsplaats. Doordat een container per ongeluk in Duitsland belandde, is de zaak uitgekomen (interview 3).

Rotterdams café was spil in drugsnetwerk

Een café in Rotterdam-Zuid heeft dienst gedaan als uitvalsbasis voor internationale drugscriminelen. Dat meldde de Britse nationale recherche. De criminelen maakten in het toenmalige café De Ketel onderling afspraken over grote drugstransporten naar Rotterdam en Antwerpen. De cafébazen zouden hebben geholpen met het transport van de drugs. Ze schakelden daar corrupte havenmedewerkers voor in. (Rijnmond.nl, 19 november 2015)

In Party King en andere grote handelsplaatsen worden deals gesloten. De daadwerkelijke uitvoering van de deal vindt elders plaats. Dat is overigens niet vreemd, gelet alleen al op het volume. Dat geldt niet voor kleinere handelsplaatsen, zoals in onderstaand voorbeeld.

Vuurwapen en drugs aangetroffen bij inval in Rotterdams eetcafé

De politie heeft bij een inval in een eetcafé aan de Aelbrechtskade in Rotterdam verschillende zakken met in totaal 35 kilo cocaïne, heroïne en/of versnijdingsmiddelen aangetroffen en in beslag genomen. Drie personen zijn aangehouden. Rond 23.00 uur het café binnen naar aanleiding van aanwijzingen dat er mogelijk criminele activiteiten plaats zouden vinden. (...) Daarbij werden verschillende zakken met poeder aangetroffen. Verder vond de politie een aantal blokken hasj, een illegale pokertafel, laptops voor illegaal gokken en een vuurwapen. De 51-jarige eigenaar van het café is aangehouden. Politie en gemeente zijn een bestuurlijk traject gestart om te zien of het café gesloten kan worden. De recherche zet het onderzoek naar deze zaak voort. (*Algemeen Dagblad*, 26 januari 2017)

Party King en De Ketel zijn niet uniek: er zijn in Nederland meer ontmoetingsplaatsen te vinden. Volgens respondenten zouden er tientallen cafés zijn waar vraag en aanbod samenkomen en waar specialistische hulp kan worden ingehuurd (interview 17).

Ook online bestaan criminele ontmoetingsplaatsen, waar snel en met een relatief kleine groep leden een internationale positie bemachtigd kan worden (Kruisbergen, Leukfeldt, Kleemans & Roks, 2018, p. 35). De toegang tot digitale ontmoetingsplaatsen lijkt laagdrempeliger te zijn dan de toegang tot offline criminele ontmoetingsplaatsen. Voor de nieuwsgierige eenling is het gemakkelijker om op allerlei openbare fora rond te hangen en vragen te stellen dan in een bar vol criminelen. Belangrijk daarbij is ook dat fora een leerfunctie hebben en dat er een subcultuur is waarbij het delen van informatie over criminele mogelijkheden vrij normaal is (Kruisbergen et al., 2018, p. 38). Uit onderzoek blijkt dat netwerken van cybercriminelen gebruikmaken van zowel offline sociale contacten als digitale ontmoetingsplaatsen. Bij netwerken waarbij offline sociale contacten de basis vormen voor ontstaan en groei is, net als bij traditionele criminele netwerken, te zien dat familie, vrienden en bekenden met elkaar samenwerken en elkaar introduceren bij anderen. Volgens de onderzoekers heeft slechts een enkel netwerk genoeg aan offline sociale relaties (Kruisbergen et al., 2018, p. 39). Meer over de onlinehandel in hoofdstuk 6.

Leden van internationale criminele netwerken gebruiken de ontmoetingsplaatsen om verdovende middelen te kopen, te verkopen of incidenteel te ruilen. De importeurs die de cocaïne vanuit Zuid-Amerika naar Nederland hebben gebracht, bieden het onverkochte deel van de cocaïne aan groothandelaren of brokers aan. Dezen verkopen de drugs verder aan andere

handelaren.¹⁵ Toegang tot de top van de netwerken biedt de gelegenheid om zo zuiver mogelijke cocaïne tegen een goede prijs te verkrijgen.

In café De Ketel werden grote hoeveelheden – mogelijk tonnen – cocaïne verhandeld. Het ging daarbij om groothandel. Om op dit niveau handel te kunnen drijven, zullen actoren eerst een positie (relatie) opgebouwd moeten hebben met de andere actoren in het netwerk. Het is aannemelijk dat aanbieders en vragers zich moeten opwerken in netwerken, vertrouwen moeten opbouwen en capaciteiten tonen. Een aantal respondenten geeft aan dat als een centrale speler in een netwerk wegvalt (bijvoorbeeld omdat hij wordt aangehouden) er anderen klaarstaan om zijn plaats in te nemen; dan ontstaan er groeimogelijkheden. Volgens Hobbs is het internationaal opereren van criminele organisaties niets anders dan een samenwerking tussen verschillende lokale eenheden (in Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 93). Personen die lokale netwerken aan elkaar kunnen verbinden, bieden nieuwe handelsmogelijkheden. Deze personen worden bruggenbouwers genoemd. Bruggenbouwers hebben het vermogen om sociale en geografische afstanden te overbruggen (Kleemans, Brienen & Van de Bunt, 2002, p. 142-144). Zij opereren dikwijls internationaal, interetnisch en/of op de scheidslijn tussen 'onderwereld' en 'bovenwereld'.

Distributie van cocaïne in Nederland

Een deel van de geïmporteerde cocaïne gaat via de groothandel over naar de detailhandel en wordt aan consumenten in Nederland verkocht. In de meeste grotere Nederlandse plaatsen bestaan lokale netwerken voor de verspreiding van drugs. Soms zijn deze gespecialiseerd in de levering van één soort drugs, meestal zijn ze in staat verschillende soorten drugs te leveren. In Amsterdam was de groep 'de Daantjes' actief in het distribueren van drugs. Dagelijks leverden vijf koeriers, op fiets of brommer of met de auto, cocaïne aan een uitgebreide klantenkring in de regio Amsterdam (gerechtelijke uitspraak¹⁶). Uit een ander Amsterdams onderzoek bleek dat een criminele organisatie taxi's gebruikte om cocaïne bij hun klanten te bezorgen (AT5.nl, 18 mei 2017).

Cocaïne kan in Nederland ook online worden besteld, waarover meer in hoofdstuk 6.

Eindhovense drugsdealers werkten als postorderbedrijf

Dagelijkse reclameboodschappen, per sms. Aanbiedingen. Snelle levering. Meerdere bestellijnen.

Reserveploegen die konden inspringen bij uitvallers.

Het leek een goed-geolied postorderbedrijf, maar officier van justitie Anja Kooij had het dinsdag in de rechtbank over een hondsbrutale Eindhovense dealerbende die tweehonderd klanten dagelijks bediende.

(...)

De organisatie was vrijwel perfect. 's Ochtends om 10 uur kregen de 196 vaste klanten pers sms-bom een seintje dat de winkel open was, met kreten als 'Topkwaliteit, 3 strepen', 'Supersnelle service' en 'de nr 1 van Eindhoven'. Klanten bekenden later aan de politie dat ze soms horendol werden van de aanbiedingen en dat zo ook afkicken fout liep. De bende had reserve-koeriers achter de hand als iemand werd opgepakt. Daar waren ook duidelijke instructies voor: simkaart vernietigen, het alarmnummer bellen, spullen in je onderbroek verstopten. (...)

(*Eindhovens Dagblad*, 13 juni 2017)

¹⁵ Zie voor meer informatie over de groothandel ook hoofdstuk 4.

¹⁶ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBAMS:2017:8895.

Het is unheimisch in het Nijmeegse drugsparadijs aan de Walstraat

(...) Bewoners van de Tweede Walstraat en omgeving en winkeliers van de Van Welderenstraat weten daar alles van. Ze klagen al maanden over het 'drugs-paradijs' op de kop van de Vlaamsegras. Het politietoezicht is de afgelopen maanden verbeterd. Maar daarmee is de drugsoverlast nog niet weg. (...) "(...) Je ziet constant auto's rondjes rijden via de Walstraat en de Van Welderenstraat. In de Eilbrachtstraat stappen dan mensen razendsnel uit of stappen ze juist snel in. Vooral opvallend veel Duitse auto's passeren en stoppen even. En ze trekken vaak als een gek op als ze aan het begin van de Van Welderenstraat staan." (...)

(*Algemeen Dagblad*, 31 oktober 2017)

Ook aan buitenlandse consumenten wordt in Nederland cocaïne verkocht. Een variant hiervan is de verkoop van nepdrugs aan toeristen in Amsterdam. In de periode december 2016 tot en met februari 2017 zijn bij een integrale actie in Amsterdam tientallen lokale dealers van nepdrugs aangehouden (*NRC*, 13 april 2017). Buitenlandse handelaren kunnen ook gebruikmaken van lokale Nederlandse dealers, waarover meer in het volgende hoofdstuk.

End-to-end-handel

Het merendeel van de geïmporteerde cocaïne wordt zo snel mogelijk Nederland uitgevoerd. Verschillende (internationale) criminele groepen beschikken over een cocaïne lijn via Nederland. Het gaat bijvoorbeeld om Italiaanse maffiagroepen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017, p. 49 e.v.). Britse en Albanese groepen maar ook Nederlandse groepen beschikken over afzetmarkten in andere landen (interviews 4, 6, 15, 17).

Een aantal groepen organiseert de hele cocaïne lijn, van aankoop in Zuid-Amerika tot verkoop aan consumenten; dit wordt aangeduid als de *end-to-end*-handel. Daarbij kunnen twee soorten organisaties of netwerken worden onderscheiden: organisaties die honderden kilo's cocaïne verhandelen en groepen die maximaal tientallen kilo's verhandelen. Het transporteren en importeren van honderden kilo's vereist meer organisatie (en daardoor meer betrokkenen) dan het transport en de import van tientallen kilo's.

Volgens het *Trendbeeld* van de Eenheid Amsterdam (2018b) zijn (etnisch) Albanese criminelen inmiddels in staat om cocaïne *end to end* te verzorgen. Albanese kopen de cocaïne in Zuid-Amerika en coördineren het vervoer naar Europa. De cocaïne die via de havens van Rotterdam en Antwerpen binnenkomt, wordt vanuit Amsterdam gedistribueerd naar andere Europese landen. Ook uit de gegevens die wij voor dit onderzoek verzameld hebben, blijkt dat (etnisch) Albanese subjecten bij een aantal cocaïne lijnen betrokken zijn, van de groothandel in Zuid-Amerika tot de verkoop aan de gebruiker in verschillende Europese landen. Bovendien lijkt hun betrokkenheid toe te nemen (interview 17; Nieuwenhuis et al., 2016, p. 22). In het Verenigd Koninkrijk spelen (etnisch) Albanese netwerken een prominente rol bij de invoer en verkoop van cocaïne. Maar ook bij de distributie naar Duitsland spelen Albanese een belangrijke rol. In het Verenigd Koninkrijk hebben ze een sterke marktpositie opgebouwd doordat ze constant een hoge kwaliteit (lage versnijdingsgraad) cocaïne hebben kunnen leveren tegen een goede prijs (interviews 4, 6).

Als we naar de actoren in de verschillende schakels van de keten kijken, blijkt dat Albanese criminelen in de regel niet zozeer een groot vast crimineel samenwerkingsverband vormen maar dat er eerder sprake is van verschillende, met elkaar samenwerkende *netwerken*. Dit blijkt onder meer uit de prijzen die de Albanese uit de verschillende schakels aan Albanese subjecten in de volgende schakel moeten betalen voor de cocaïne. De relatief hoge bedragen die zij betalen,

wijzen op een slechte lokale verankering (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 140). Een slechte lokale verankering heeft nog meer gevolgen. Zo is het vaak lastig om aan woonruimte te komen en is de zichtbaarheid vaak groter doordat de auto's buitenlandse kentekens hebben. De Albanese criminelen vormen met hun landgenoten een hecht netwerk met grote verwevenheid en dichtheid; de verschillende personen of groepen kennen elkaar (Eenheid Amsterdam, 2018b, p. 4). Zij kunnen daardoor gemakkelijk gebruikmaken van landgenoten die op knooppunten over een netwerk beschikken (interview 17). Maar zij ontberen toegang tot andere ontmoetingsplaatsen. Er zijn aanwijzingen dat de verschillende Albanese maffiaclans incidenteel overleggen over criminele samenwerking (interview 6).

Italiaanse maffiagroepen beschikken over vergelijkbare afzonderlijke, met elkaar samenwerkende netwerken en ook zij houden zich bezig met de handel in cocaïne via Nederland. Onder meer de bloemenveiling van Aalsmeer werd hiervoor misbruikt. Bij de handel werken verschillende maffiagroepen samen, bijvoorbeeld clans van de Camorra met clans van Cosa Nostra (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017, p. 50). Deze groepen beschikken in Zuid-Amerika over eigen contacten, maar ook in Nederland hebben zij toegang tot de lokale criminele netwerken. Ze zijn dus in staat om *end to end* cocaïne te verhandelen. Voor het risicovolle handwerk maken ze gebruik van onder meer criminele Albanen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017, p. 52; interview 4). Voor de import en doorvoer nemen ze echter regelmatig Nederlandse criminelen in de arm die over de benodigde bedrijven, hulpmiddelen en mensen beschikken.

Naast deze voorbeelden van omvangrijke end-to-end-handel zijn er ook groeperingen die op kleine schaal een end-to-end-cocaïne lijn runnen.

Uitbater wokrestaurant riskeert opnieuw celstraf voor cocaïnehandel

Een 34-jarige uitbater van wokrestaurant Tastywok in Bree, riskeert opnieuw een celstraf voor het opstellen van een drugshandel in cocaïne en cannabis. Eerder werd hij al veroordeeld tot vijf jaar met een gedeeltelijk uitstel, nu riskeert hij 42 maanden en een geldboete van 30.000 euro. De dertiger, van Iraakse afkomst, gebruikte zijn wokrestaurant eerder al als dekmantel voor zijn grootschalige drugshandel. De Iraakees werkte samen met een Nederlander uit Weert die hem bevoorradde van cocaïne die de drugs oppikte in Columbia. Op zijn beurt kon de dertiger tussen de tachtig en de honderd druggebruikers aan hun spul helpen. (België) (Nieuwsblad.be, 10 februari 2017)

Bovenstaande casus is een voorbeeld van een heel korte keten van producent tot gebruiker: een Nederlander koopt de cocaïne bij een aanbieder in Colombia en vervoert ze naar België. De Belgische handelaar kan de cocaïne vervolgens afzetten bij zijn clientèle.

In 2004 zijn de leden van een groep veroordeeld die cocaïne uit Zuid-Amerika haalde en deze zelf in zeven verschillende Europese landen bezorgde. Binnen de groep waren specialisten actief die koeriers wierven. Er werd gebruikgemaakt van koeriers om de cocaïne vanuit Brazilië en Aruba naar Schiphol te brengen en van koeriers die de cocaïne (soms ook heroïne) per trein of vliegtuig naar de zeven bestemmingslanden vervoerden (gerechtelijke uitspraak¹⁷).

In onderstaande casus is de cocaïne weliswaar gekocht in de Dominicaanse Republiek en is de verkoop aan de consument waarschijnlijk in handen van Duitse en Zweedse dealers, maar deze casus toont wel aan dat het mogelijk is om tientallen kilo's te verhandelen binnen een korte lijn.

¹⁷ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:GHARN:2004:AR3598.

OM eist tot 10 jaar cel tegen drugsbende

Tegen Saied H., hoofdverdachte in de drugszaak Maggiora, heeft het Openbaar Ministerie vandaag tien jaar cel geëist. Justitie ziet de 33-jarige man uit Meppel als de leider van een crimineel samenwerkingsverband dat jarenlang in Drenthe op grote schaal harddrugs verhandelde en later ook actief was in Duitsland en Zweden. Volgens de officier van justitie heeft Saied H. 88 kilo cocaïne geïmporteerd uit de Dominicaanse Republiek. Met een aantal medeverdachten zou hij ook een nieuwe import van 400 kilo coke hebben voorbereid. De bende heeft volgens justitie in twee jaar tijd zo'n 1,6 miljoen euro hebben verdiend met de drugshandel.

(Crimesite.nl, 27 juni 2017)

Gruter en Van de Mheen hebben in 2005 de cocaïnedistributieketen geanalyseerd. Zij stellen dat deze keten bijzonder kort kan zijn, vooral bij de relatief kleinschalige cocaïnehandel (van een aantal kilo's). Het aantal stappen tussen import en detailhandel bedraagt dan zelden meer dan twee: import – (één keer) tussenhandel – detailhandel. Zij merken op dat in deze keten familiebanden een belangrijke rol spelen. Dit is niet vreemd. Illegale samenwerking brengt risico's met zich mee: je kunt opgelicht worden of worden aangehouden. De onzekerheden kunnen niet contractueel worden verminderd, aangezien afspraken juridisch niet afdwingbaar zijn (Van den Bunt & Kleemans, 2007, p. 68). Sociale relaties bieden een oplossing voor samenwerkingsproblemen in het ongereguleerde, criminele milieu (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 77). Daar staat echter tegenover dat hechte sociale relaties de criminele mogelijkheden ook beperken. Zwakke relaties bieden kansen om in contact te komen met andere criminele netwerken.

Bij de voorbeelden van omvangrijke end-to-end-handel die wij hierboven hebben gegeven (de handel door Albanen en Italianen) kan de vraag gesteld worden of er sprake is van (vaste) criminele samenwerkingsverbanden of van spelers die delen van de keten beheren. In deze gevallen wordt een belangrijk deel van de schakels georganiseerd door personen met dezelfde etniciteit. Op basis van de geraadpleegde bronnen concluderen wij dat de actoren die betrokken zijn bij de doorvoer van cocaïne via Nederland naar andere landen, hoofdzakelijk delen van de cocaïnehandelsketen beheren. Grosso modo is sprake van afzonderlijke leveranciers, transporteurs en afnemers die met elkaar samenwerken om de cocaïne van A naar B te krijgen – ook al lijkt het door bijvoorbeeld actoren met dezelfde etnische achtergrond om één samenwerkingsverband te gaan.

De leveranciers nemen de cocaïne rechtstreeks van de importeurs af of van vervolgschakels in de handelsketen, bijvoorbeeld de bruggenbouwers of de tussenhandel. Degenen die zich met delen van de keten bezighouden, kunnen werkzaam zijn voor meerdere personen of groepen, bijvoorbeeld voor verschillende afnemers (interviews 2, 9). Op deze wijze kan de handel ook het makkelijkst georganiseerd worden. Het is niet waarschijnlijk dat er centraal aangestuurde end-to-end-organisaties zijn, want deze vereisen binnen alle schakels controleurs. Bovendien vallen lokaal verankerde groepen minder op en zijn deze beter in staat om toegang te krijgen tot lokale netwerken.

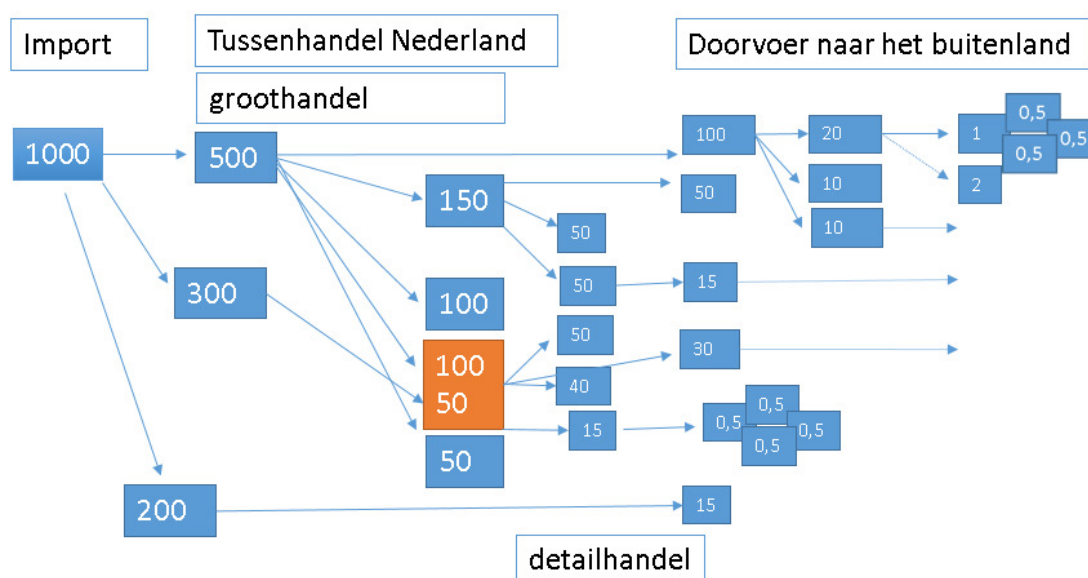
De organisatie van de distributie

De organisatie van de distributie via Nederland kan worden beschouwd als een apart netwerk in het mondiale cocaïnenetwerk. Dit impliceert dat actoren uit de verschillende netwerken met elkaar communiceren en dat een aantal actoren in verschillende netwerken en groepen participeren.

De afgelopen jaren is het aantal actoren in de cocaïnedistributieketen toegenomen. Dit komt door de (deels bewuste) fragmentatie van Zuid-Amerikaanse groepen (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 9). De betrokkenheid van Europese handelaren is toegenomen. Criminele samenwerkingsverbanden werken meer samen (interview 20). In Europa zijn ook de Colombiaanse netwerken nog actief, zij vestigen bruggenhoofden en deze werken samen met lokale netwerken (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 9-10). De uit Zuid-Amerika geïmporteerde ladingen cocaïne zijn eigendom van meerdere leveranciers of brokers (o.a. interviews 10, 15, 20). Vertegenwoordigers van deze leveranciers of brokers halen hun deel van de lading op bij de transporteurs. Bij de aflevering van een grotere hoeveelheid drugs zijn vertegenwoordigers van zowel de transporteur als de leverancier als de afnemers aanwezig om te controleren of de cocaïne in goede staat is gearriveerd (interviews 15, 20). Vanwege het volume worden de drugs meestal naar loodsen gebracht en daar overgedragen. Dat de drugsmarkt internationaal is, blijkt onder meer uit de verschillende nationaliteiten van de investeerders. In een casus kwamen vier vertegenwoordigers van de verschillende investeerders hun deel van de 1800 kilo cocaïne ophalen; het ging om Engelsen, Albanen, (etnische) Turken en Nederlanders. In dat onderzoek werden aanwijzingen gevonden dat in ieder geval twee groepen al vaker met elkaar hadden samengewerkt. In Nederland zijn vertegenwoordigers van bijvoorbeeld Britse criminele netwerken of groepen actief bij de secundaire distributie naar het Verenigd Koninkrijk. Omdat de betrokkenen in de loods waren aangehouden, kon(den) de bestemming(en) van de cocaïne niet precies worden vastgesteld. Iedere groep beschikte in de loods over een eigen auto met verborgen ruimte. Het is aannemelijk dat iedere groep zijn eigen afzetkanalen voor de cocaïne had (interview 15).

Voor het grootste deel van de drugs zullen al afnemers zijn (interview 20). Mocht er voor een deel geen afnemer zijn, omdat deze zich bijvoorbeeld uiteindelijk niet heeft gemeld, dan kunnen leveranciers de cocaïne in Nederland verhandelen, bijvoorbeeld via de eerder beschreven ontmoetingsplaatsen. De afnemers zijn over het algemeen groothandelaren, die op hun beurt de cocaïne doorverkopen aan de detailhandel in Nederland of in het buitenland. Op illegale drugsmarkten brengt een reeks tussenpersonen consumenten en producenten met elkaar in contact.

Schematisch voorbeeld van distributie:

In het zojuist weergegeven (theoretische) voorbeeld wordt 1000 kilo cocaïne naar Nederland geëxporteerd. Er kunnen drie groothandelaren worden onderscheiden. De eerste heeft een lading van 500 kilo besteld, de tweede een lading van 300 en de derde een lading van 200 kilo. Voor het grootste deel van de lading zijn al afnemers: 100 kilo van de eerste groothandelaar gaat direct door naar een buitenlandse detailhandelaar, deze verkoopt de cocaïne (al dan niet versneden) in kleinere delen. Een tweede detailhandelaar verkoopt (waarschijnlijk versneden) cocaïne verder aan andere detailhandelaren en/of consumenten.

De eerste groothandelaar verkoopt aan drie verschillende handelaren in Nederland in totaal 300 kilo. Deze detailhandelaren verkopen de cocaïne (al dan niet versneden) vervolgens door aan binnen- en buitenlandse handelaren, die de drugs op hun beurt in kleine hoeveelheden (waarschijnlijk versneden) aan detailhandelaren of consumenten verkopen.

100 kilo wordt verhandeld op een ontmoetingsplaats (oranje kader). Hier wordt ook 50 kilo van de tweede groothandelaar verhandeld. In dit theoretische geval kopen de afnemers tientallen kilo's. Aangezien een kilo tussen de € 25.000,- en € 27.000,- kost (zie hoofdstuk 7) zou het om heel grote bedragen gaan.

Conclusie

De cocaïnedistributieketen kent verschillende schakels waarlangs de cocaïne vanuit Zuid-Amerika bij de consument in Europa komt. Nederland fungeert als een transithub waar aanbod en vraag bij elkaar komen en verdere distributie wordt gerealiseerd. Het merendeel van de geïmporteerde cocaïne wordt zo snel mogelijk Nederland uitgevoerd. Hoewel er sprake kan zijn van *end-to-end*-handel (van aankoop in Zuid-Amerika tot verkoop aan consumenten door één groepering), lijkt het hoofdzakelijk te gaan om afzonderlijke importeurs, leveranciers, transporteurs en afnemers die – om de cocaïne van A naar B te krijgen – met elkaar samenwerken. De organisatie van de distributieketen kan daarmee worden beschouwd als een netwerk in een netwerk

4 Meeliften op legale handelsstromen, doorvoervarianten

Inleiding

In het vorige hoofdstuk is een beeld geschetst van de cocaïneketen in het algemeen. In dit hoofdstuk zoomen we in op de doorvoer van de cocaïne via Nederland. In de eerste paragraaf lichten we aan de hand van het meeliftprincipe toe waarom doorvoer van cocaïne via Nederland kan plaatsvinden en wat de bestemmingslanden zijn. In de tweede paragraaf wordt beschreven hoe de doorvoer van cocaïne via Nederland plaatsvindt.

Meeliften op de legale handelsstromen

“Criminal enterprise is often a parasite drawing upon legal activity”, aldus Malm, Bichler en Van de Walle (2010, p. 53). Criminelen maken ten behoeve van hun activiteiten gebruik van de Nederlandse handelsinfrastructuur. Het gaat daarbij om de transportmogelijkheden en wellicht ook om de financiële kanalen. Meloen (2016, p. 182-183) stelt dat de landen waarmee Nederland handel drijft en waar personen naartoe vliegen in grote lijnen dezelfde zijn als die waarmee criminele relaties bestaan.

De rol van Nederland als *key distribution hub* voor cocaïne in Europa kan dan ook worden verklaard door de rol van Nederland als *major import-export centre of Europe* (interview 1; Zaitch, 2002, p. 101). Zaitch stelt: “(...) it is the legitimate business world that in fact decides, even unwillingly, the fate of cocaine shipments” (p. 103). Eenmaal in Nederland aangekomen kan de cocaïne binnen Europa redelijk eenvoudig langs tweerichtingsverkeerslijnen worden verplaatst – van land A naar land B en ook van land B naar land A. Bij de fysieke doorvoer van cocaïne via Nederland kunnen criminelen profiteren van de goed ontwikkelde infrastructuur en de aanwezigheid van uitgebreide legale handelsstromen naar het buitenland (Meloen, 2016, p.182; Kruisbergen et al., 2018, p. 54).

Open grenzen

Bij de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt misbruik gemaakt van de open grenzen in de Europese Unie (EU). Binnen de EU geldt vrij verkeer van goederen en personen. Alleen het Verenigd Koninkrijk en Ierland hebben een uitzonderingspositie.

Wie in het bezit is van *transit shipment*- of exportdocumenten kan goederen vrijelijk vervoeren. De verschillende douane instanties hebben een stopfunctie: ze moeten voorkomen dat verdovende middelen of andere illegale goederen via de buitengrenzen de EU binnenkomen. Is een lading eenmaal gecontroleerd in de EU, dan mag een Douane niet nogmaals controleren, of er moeten heel sterke indicaties zijn dat er iets niet goed zit. Als men dus over (valse) papieren beschikt dat er een controle heeft plaatsgevonden, kan een lading dankzij de open grenzen vrijelijk binnen de EU worden vervoerd.

Een bijkomend probleem bij de controle is dat het economische systeem niet onnodig mag worden opgehouden. Zeker bij bederfelijke waar kan oponthoud ten gevolge van controle financiële consequenties hebben voor de eigenaar van de vracht of voor de controlerende instanties.

Zo zijn bloementransporten “(...) voor criminelen interessant (...) omdat de Douane dergelijke transporten niet graag ophoudt vanwege het feit dat de lading kwetsbaar is en er schadeclaims kunnen volgen als er niets onrechtmatig wordt gevonden” (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017, p. 54). Bij controles dienen handhavingsinstanties dan ook zeker te zijn van hun zaak (interviews, 2, 21). Bij het controleren van goederen richt de Douane zich sowieso niet op de uitvoer.

Ook de politiediensten hebben weinig of geen zicht op wat er gebeurt bij het transport via de binnenvaart, de weg of het spoor. Inlandige containerhavens in Europa zijn een blinde vlek. Alleen al in Nederland zijn er meerdere, zoals in Tilburg, Dordrecht en Alphen aan den Rijn. Door het besloten karakter van deze havens is het moeilijk er informanten te runnen. 'Kansen genoeg', zoals een van de respondenten stelt.

Zowel de diepzeecontainerschepen als de kleinere *feeder*-containerschepen doen verschillende havens in Europa aan. Risicoanalyses gaan daardoor de mist in, want het is lastig vast te stellen waar een lading precies vandaan komt en waar eventuele illegale lading aan boord is gekomen. Hetzelfde geldt voor de binnenvaart: ook daarbij worden verschillende havens aangedaan om te laden en te lossen.

De vrachtvervoersbewegingen in de EU zijn legio, zowel over land als over water. Op de Noordzee vinden dagelijks duizenden commerciële vaarbewegingen plaats (interview 21).

Open grenzen brengen ook het vrije verkeer van personen met zich mee. Dit beperkt zich niet tot reisbewegingen met behulp van auto, trein of bus: pleziervaartuigen en privévliegtuigjes behoren ook tot de opties. Zicht op al dat personenverkeer is onmogelijk. Een extra moeilijkheid bij de pleziervaart is dat jachten niet geregistreerd hoeven te zijn en daardoor anoniem kunnen opereren. Daarnaast zijn recreatiejachten vrij te huren; het bezit van een vaarbewijs is niet nodig en iedereen kan er dus een huren. Het zicht op reisbewegingen van privévliegtuigjes is ook zeer beperkt: zo zou het Verenigd Koninkrijk honderden kleine, onbemande vliegveldjes en landingsstrips kennen (interviews 6, 18, 21).

Meerdere respondenten zien het vrije verkeer van goederen en personen als een groot risico en vermoeden dat hierdoor cocaïne en andere verdovende middelen relatief eenvoudig binnen Europa worden vervoerd. Zoals een van de respondenten schetste: de open grenzen in de EU gelden voor de criminelen, niet voor de opsporingsinstanties die de criminelen willen aanpakken. Er zijn weliswaar mogelijkheden voor internationale samenwerking en informatie-uitwisseling, maar opsporingsinstanties zijn toch vooral nationaal gebonden (interviews 3, 4, 6, 13, 17, 18, 20, 21).

Zorgen over doorvoer van drugs via Breda International Airport

Het provinciebestuur (GS) maakt zich zorgen over het gebruik van Breda International Airport als doorvoerhaven van drugs. Dat antwoordt het op vragen van de Partij voor de Dieren en ChristenUnie-SGP. Volgens GS is het aannemelijk dat criminelen ook gebruik maken van regionale vliegvelden en vinden dat die daarom extra aandacht verdienen. De vragen werden gesteld naar aanleiding van berichtgeving bij Omroep Brabant. Hieruit bleek dat een Amsterdammer eind vorig jaar ongezien met twaalf kilo cocaïne in een vliegtuig was gestopt op Seppe, zoals de luchthaven bij Breda vroeger heette. (...)

'Meer kwetsbare plekken' GS noemt ook grensovergang Hazeldonk, waar pas ruim vierduizend kilo coke is gevonden, als zwakke plek. Ook (jacht)havens kunnen kwetsbaar zijn. (...)

(Omroep Brabant, 28 februari 2017)

Misbruik van de transportbranche

De open grenzen maken met name de transportbranche kwetsbaar voor de doorvoer van cocaïne. Daarnaast zouden in transitlanden als Nederland criminele groeperingen ook vaker infiltreren in transportbedrijven (Ferwerda & Unger, 2016, p. 46). Uit politie-informatie blijkt dat wordt meegelift op de transporten van allerhande legale goederen ten behoeve van de groot- en detailhandel in Europa. Drugs worden bijvoorbeeld onder dekladingen van levensmiddelen gestopt.

Er wordt gebruikgemaakt van bonafide vrachtvervoersbewegingen over de weg die sommige bedrijven vele malen per dag maken tussen verschillende vestigingen in Nederland en het buitenland. In een geval betrof het vestigingen in het Verenigd Koninkrijk en in Ierland. Die transporten liepen via verschillende locaties om te laden en te lossen, niet alleen in Nederland maar ook in Duitsland en België. Dit maakte het mogelijk om ook overal illegale waar te laden en te lossen – net zoals hierboven is geschetst in de context van de zee- en binnenvaart. Corruptieve contacten in de transportbranche in Europa bestaan ook. Een Poolse transporteur zou over contacten bij de Douane beschikken. De planner van een internationaal transportbedrijf kon ervoor zorgen dat illegale lading werd ingepland in de transporten. Bij hetzelfde bedrijf werkte een medewerker die regelde dat een en ander netjes werd ingepakt en op een pallet werd gezet (politie-informatie).

De economische belangen van de handelssector zijn van dien aard dat in sommige gevallen geldt: “(...) crime victimisation is a calculated risk: a higher gain by an efficient economic activity (without crime prevention) stands against a lower loss caused by crime (victimisation)” (Klima, 2011, p. 210).

Bestemmingen

Uit de enquête die voor dit onderzoek is uitgezet onder de deelnemers van het EMPACT Cocaïne & Heroïne, blijkt dat vrijwel alle Europese landen cocaïne afnemen van subjecten die in Nederland actief zijn in de cocaïnehandel. Negentien Europese landen hebben de enquête ingevuld, en achttien daarvan hebben aangegeven dat cocaïne onder meer via Nederland wordt ingevoerd. Alleen voor wat betreft Finland is onduidelijk of cocaïne uit Nederland afkomstig is. De hoeveelheden verschillen. Zo werd in de eerste helft van 2017 in Ierland in totaal 2,46 kilo cocaïne in beslag genomen die afkomstig was uit Nederland, en in het Verenigd Koninkrijk ongeveer 261 kilo. Ook varieert het aantal inbeslagnames van cocaïne die verhandeld is via Nederland: van 1 inbeslagname in Portugal in de eerste helft van 2017 tot 35 in Italië. De rol van Nederland als transitland verschilt eveneens. Frankrijk geeft aan dat ongeveer 80 procent van alle cocaïne rechtstreeks vanuit Zuid-Amerika het land binnenkomt en dat ongeveer 15 procent afkomstig is uit Nederland (EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête; interview 5). Tijdens het interview met het Duitse Zollkriminalamt en Bundeskriminalamt werd gesteld dat alle cocaïne in Duitsland die bestemd is voor de Duitse consumentenmarkt, afkomstig is uit Nederland (interview 4).¹⁸

Soms fungeren Europese landen op hun beurt als transitland van cocaïne die via Nederland is verhandeld. Via Duitsland gaat cocaïne naar Zwitserland en Italië, via Oostenrijk gaat cocaïne onder meer naar Hongarije, Roemenië en Tsjechië, en via Denemarken gaat ze naar Zweden en Noorwegen (EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête; interview 4).

Niet alleen Europa neemt cocaïne af via Nederland. De Russische Federatie, Turkije, het Midden-Oosten en Australië zijn ook afzetmarkt (politie-informatie; interviews 12, 20). Het zijn overigens niet alleen Nederlandse groepen die hun waar daar afzetten. Ook andere Europese groepen die hun cocaïne in Nederland gekocht hebben, kunnen deze elders verhandelen als zij toegang hebben tot internationale netwerken. De doorvoer naar landen buiten de EU is wel vele malen complexer dan die binnen Europa met zijn open grenzen. Voor dit onderzoek is het niet

¹⁸ De Duitse collega's hebben de EMPACT-enquête niet ingevuld, omdat zij in een eerder stadium al een overzicht hadden aangeleverd van de verdovende middelen die bij hen in beslag waren genomen en die afkomstig waren uit Nederland.

Er komt ook cocaïne via onder meer de havens van Hamburg en Bremen Duitsland binnen; volgens de Duitse geïnterviewden is die cocaïne niet bestemd voor de Duitse consumentenmarkt.

gelukt om deze stromen goed in kaart te brengen. Algemeen kan worden gesteld dat de cocaïne bij voorkeur naar plaatsen wordt geëxporteerd waar de prijs hoog ligt en dus zo veel mogelijk winst behaald kan worden.

Onderstaande operatie laat zien dat Nederlandse handelaren inderdaad drugs in het algemeen en cocaïne in het bijzonder buiten Europa afzetten of betrokken zijn bij deze handel. De leiders van de Australische groep uit Sydney, twee broers, verbleven in Dubai. De cocaïne werd in containers vervoerd, zoals dat ook gebeurt bij de cocaïne-transporten vanuit Zuid-Amerika.

Nederlanders aangehouden in drugszaak Australië

De politie heeft een 33-jarige man uit Utrecht, een 47-jarige man uit Huizen en nog een Utrechter aangehouden in verband met grootschalige drugshandel. De drie zouden van plan zijn honderden kilo's cocaïne en crystal meth te vervoeren naar Australië.

De Australische autoriteiten deden een beroep op de Nederlandse politie in het kader van Operation Veyda, een onderzoek naar een grote criminele drugsbende. Op basis daarvan startte de Nederlandse politie een onderzoek, waarbij de man uit Utrecht en de man uit Huizen in beeld kwamen. Ook in Dubai en Australië zijn mensen aangehouden. De Nederlandse mannen zouden opgetreden hebben als leverancier van de harddrugs.

De politie heeft bijna 1.000 kilo MDMA, 116 kilo cocaïne en 15 kilo crystal meth in beslag genomen. Daardoor konden de drugs Australië niet bereiken. Bij doorzoekingen van de politie in de woning in Utrecht vond de politie een aantal biljetten van 500 euro. Die zijn in beslag genomen. In de woning in Huizen trof de politie hasj aan. De Utrechter wordt ten laste gelegd dat hij 500 kilo MDMA wilde uitvoeren. Het OM denkt dat de Huizenaar de 498 kilo MDMA, 116 kilo cocaïne en 15 kilo crystal meth wilde transporteren.

Volgens de Australische politie zijn de verdachten onderdeel van misdaadorganisaties uit het Midden-Oosten.

„Deze personen pronkten al decennia met hun rijkdom en activiteiten en vertelden de gemeenschap dat ze onaantastbaar waren. Het zou vandaag duidelijk moeten zijn dat dit niet het geval was", zei de Australische assistent-commissaris Neil Gaughan tegen persbureau Reuters.

De politie viel verder in totaal 32 woningen in Sydney binnen en vaardigde 52 zoekbevelen uit. Een woordvoerder noemde de actie 'een van de grootste aanvallen op georganiseerde misdaad in de Australische geschiedenis'. Het onderzoek naar de organisaties begon al in 2016.

(*Algemeen Dagblad*, 9 augustus 2017)

Varianten van doorvoer

In deze paragraaf beschrijven we de belangrijkste varianten die we bij de doorvoer van cocaïne kunnen onderscheiden. Het betreft een vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid, waarmee we beogen de belangrijkste aspecten van de doorvoer inzichtelijk te maken; de opsporingsdiensten signaleren ook allerlei tussenvormen. Bovendien is zeker in de lagere regionen van de doorvoer vaak sprake van polydrugshandel, waarover meer in hoofdstuk 7. De doorvoer van cocaïne is een deelaspect van de cocaïnehandel. De export en import van de cocaïne, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, gaan vooraf aan de doorvoer.¹⁹ Er zijn verschillende handelsniveaus bij de doorvoer van cocaïne te onderscheiden, vanaf het moment dat de cocaïne in Nederland is ingevoerd tot het moment van levering aan de eindconsument in het buitenland. Het aantal tussenstappen kan variëren en de grens tussen de verschillende handelsniveaus is niet altijd even duidelijk. Om de uitvoer van cocaïne per doorvoervariant voor zover mogelijk inzichtelijk te maken, gebruiken wij als uitgangspunt de indeling van Zaitch (2002, p. 62) en de nadere uitleg daarvan door Gruter en Van de Mheen (2005, p. 43-45).²⁰ Dit leidt tot de volgende, globale indeling:
groothandel → detailhandel → eindconsument.

¹⁹ Criminele samenwerkingsverbanden kunnen echter, zoals we in hoofdstuk 3 hebben beschreven, wel al eerder binnen een distributiekanaal actief zijn. *End to end* is daar een voorbeeld van.

²⁰ Zie ook hoofdstuk 3.

Doorvoer naar het buitenland kan plaatsvinden op groothandelsniveau en op detailhandelsniveau: vanuit Nederland leveren groothandelaren en detailhandelaren aan het buitenland. De afnemers in het buitenland kunnen zich op groot- en/of detailhandelsniveau bevinden of eindconsumenten zijn. De groothandelaren en detailhandelaren in het buitenland zorgen op hun beurt voor de verdere distributie in hun land of naar eventuele andere landen.

Mierenhandel²¹

Over het algemeen geen georganiseerde criminaliteit, maar een zeer veel voorkomend fenomeen waarbij de Nederlandse grens wordt gepasseerd, is mierenhandel.

Mierenhandel kenmerkt zich door veelvuldige reisbewegingen de landsgrenzen over, waarbij kleine hoeveelheden cocaïne (tot circa 500 gram) in Nederland worden opgehaald. Het gaat vooral om cocaïne voor eigen gebruik en/of voor vrienden en bekenden. Degene die komt halen, rekent meteen af bij de dealer die levert.

De cocaïne wordt vrij eenvoudig verkregen via drugsrunners in of uit Nederland. Deze dealers doen niet of nauwelijks aan voorraadvorming – daar hebben zij ook de middelen niet voor – en bestellingen worden pas op het allerlaatste moment geplaatst (interview 11). Franse gebruikers rijden bijvoorbeeld naar Bergen op Zoom of Limburg en weten daar de drugsrunners te vinden om kleine hoeveelheden cocaïne aan te kunnen schaffen. Mierenhandel zien we vooral naar de ons omringende landen Duitsland, België en Frankrijk. De relatief korte reistijd, de open grenzen en de kennelijk eenvoudige verkrijgbaarheid van cocaïne hier in Nederland zijn daar de oorzaken van (interviews 4, 5, 8). Vervoer gaat hoofdzakelijk met de auto, hoewel soms ook bus- of treinpassagiers met kleinere hoeveelheden worden aangehouden (interviews 4, 14). Van Wijk en Bremmers hebben in 2011 de werkwijze van drugsrunners beschreven. Als het contact tussen potentiële drugskopers en drugsrunners is gelegd, kunnen de potentiële kopers de drugsrunners volgen naar een locatie waar ze de drugs kunnen kopen. De cocaïne is in de regel versneden (gerechtelijke uitspraak²²). Na de transactie krijgen de kopers een telefoonnummer mee waarnaar zij kunnen bellen als ze een volgende keer drugs willen kopen. Dit nummer wordt ‘gouden nummer’ of ‘gouden bestellijn’ (*golden number*) genoemd. Het beheren daarvan vergt een mate van organisatie. Soms gaan buitenlandse gebruikers ook over op het verhandelen van drugs in hun thuisland. Dit betekent dat er grotere hoeveelheden van meestal verschillende soorten drugs worden gekocht (Van Wijk & Bremmers, 2011, p. 40; gerechtelijke uitspraak²³). Meer over de bestellijnen en de doorvoer van grotere hoeveelheden volgt in de paragraaf hierna.

Internationale drugsactie in Benelux en Frankrijk leidt tot 20 arrestaties

Politie- en douanediens ten uit Nederland, Luxemburg, Frankrijk en België hebben van donderdag 23 maart tot zondag 26 maart gezamenlijk een internationale actie gehouden tegen de handel in verdovende middelen en het drugstoerisme.

Van de 1.313 gecontroleerde mensen bleken er 141 in het bezit van drugs. Twintig mensen werden gerechtelijk aangehouden en 14 voertuigen werden in beslag genomen. (...)

(*Het Laatste Nieuws*, 27 maart 2017)

²¹ Tijdens het interview met het Bundeskriminalamt en het Zollkriminalamt (interview 4) gebruikte een van de Duitse opsporingsambtenaren de term ‘mierenhandel’. Ons inziens is dit een zeer treffende aanduiding.

²² Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:03/866228-14.

²³ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:03/866228-14.

Cash-and-carrydoorvoer

Cash-and-carrydoorvoer houdt in dat de buitenlandse afnemer eerst voor de cocaïne dient te betalen en ze dan pas kan (laten) halen. Het gaat om transporten van ongeveer 1 tot 15 kilo per keer, hoofdzakelijk met behulp van auto's. Deze handel vergt een hogere organisatiegraad dan de mierenhandel.

Net als mierenhandel komt volgens verschillende respondenten cash-and-carrydoorvoer veelvuldig voor en kan deze structureel van aard zijn. Zo vertelt een Duitse respondent over een zaak waarbij viermaal per maand een auto met telkens ongeveer 12 à 13 kilo cocaïne naar Duitsland reed (interviews 4, 5, 8).

Het (laten) halen van de cocaïne in Nederland lijkt het meest voor te komen. Specifiek voor de Belgische en Franse markt bestaan gouden bestellijnen (golden numbers, 'gouden kaartjes') waarnaar gebeld kan worden om cocaïne (en andere drugs, vaak heroïne) te bestellen. Deze telefoonnummers kunnen jaren bestaan. Om de pakkans te verkleinen wordt regelmatig van telefoon gewisseld of wordt het nummer via verschillende telefoons doorgeschakeld. Er zijn tientallen van deze golden numbers in omloop, die elk hun eigen groep afnemers hebben (interviews 5, 8, 14; gerechtelijke uitspraak²⁴).

Een van de Belgische respondenten spreekt van *just-in-time*-leveringen, waarbij wekelijkse bestellingen worden geplaatst in bijvoorbeeld Rotterdam of Bergen op Zoom en de drugs via tussendealers meteen weer worden doorverkocht in België (interview 8). Sowieso hebben de afnemers in hun land een eigen distributienetwerk.

Uit de gegevens die wij voor dit onderzoek verzameld hebben, is niet altijd duidelijk geworden hoe de beheerders van deze lijnen aan hun verdovende middelen komen. Sommige hebben waarschijnlijk direct toegang tot leveranciers die de cocaïne uit Zuid-Amerika betrekken. Andere zijn aangewezen op tussenhandelaren. Aankoop via tussenhandelaren lijkt het meest voor de hand liggend, omdat de cocaïne in de regel versneden is. Wel kan worden onderhandeld over de kwaliteit (gerechtelijke uitspraak²⁵).

Waar in de mierenhandel meteen wordt afgerekend bij het ophalen van de cocaïne, geldt bij de cash-and-carrydoorvoer: eerst betalen, dan pas (laten) halen. Gezien de hoeveelheden cocaïne die verhandeld worden en de kosten daarvan, lijkt dat ook logisch. Zo is in een opsporingsonderzoek weleens € 125.000,- aangetroffen in een verborgen ruimte in het dashboard. Via onder meer de bestellijnen wordt niet alleen onderhandeld over hoeveelheden en kwaliteit, maar lopen ook de afspraken over de betaling. Het geld gaat richting Nederland, de drugs gaan richting het buitenland. Soms is het drugstransport los van het geldtransport georganiseerd. Betalingen kunnen via andere criminele subjecten of samenwerkingsverbanden plaatsvinden dan via degenen die de cocaïne vervoeren. Soms worden geld en drugs echter in één transport aangetroffen. Mogelijk is iemand dan bij twee verschillende klussen betrokken of is er sprake van een deelbetaling (interviews 4, 10, 14, 19).

Het is de afnemer die zorg dient te dragen voor het uitvoeren van het transport van geld en verdovende middelen, niet de leverancier. De afnemer laat dat echter wel door anderen uitvoeren. Hijzelf komt hooguit naar Nederland om zaken te doen, anderen halen de drugs op (interviews 4, 5, 14).

Vaak wordt in konvooi gereden: een auto voor de auto met kostbare lading en een auto erachter. Dit zou onder meer zijn om in de gaten te kunnen houden of er onderweg niet toevallig

²⁴ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:2017:6776.

²⁵ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:03/866228-14.

een verkeerscontrole is en of de chauffeur er niet met de lading vandoor gaat, en om het risico om geript te worden te beperken. Meestal worden auto's met buitenlandse kentekens aangetroffen. Het gebruik van tijdelijke kentekenplaten komt ook voor. Hoewel auto's soms een Nederlands kenteken hebben, lijkt het erop dat de cocaïne hoofdzakelijk wordt opgehaald; dit sluit ook aan bij het principe van de gouden kaartjes waarmee de afnemer de drugs bestelt (interviews 4, 5).

De auto's die worden aangetroffen, zijn vrijwel altijd geprepareerd: verborgen ruimten worden ingebouwd om de illegale lading te verstoppert. Meer informatie hierover volgt in hoofdstuk 7. De verborgen ruimten worden niet alleen gebruikt om daarin tijdens het transport verdovende middelen te verstoppert. Ook het contante geld waarmee betaald wordt, is vaak verstopt in de geprepareerde ruimte in de auto (interviews 4, 5, 10, 14, 15). Er zijn ook gevallen bekend waarbij de drugs in een autoband verstopt zaten, met dezelfde afmetingen als de reserveband van de auto van de koper of de chauffeur (gerechtelijke uitspraak²⁶).

Net als bij de mierenhandel gaat het bij de cash-and-carrydoorvoer vooral om cocaïne die bestemd is voor de ons omringende landen België, Frankrijk en Duitsland. Cash-and-carrydoorvoer wordt ook geconstateerd richting het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Zwitserland en Italië (interviews 4, 5, 6, 8, 11).

Nederlanders smokkelen coke naar Sardinië in geheim vak in auto

De Italiaanse politie heeft deze week in de Sardijnse plaats Carbonia twee Nederlandse mannen uit Emmen aangehouden wegens drugssmokkel. Dat melden Italiaanse media. De mannen verstopten 11 kilo cocaïne in hun auto. (...)

In de Golf van Stefan vond een van de agenten vervolgens een afstandsbediening waarmee een luikje in de BMW (...) zich bleek te openen. In dat luik was maar liefst 11 kilo cocaïne verstopt. De drugs hebben een straatwaarde van ongeveer twee miljoen euro.

De mannen verklaarden dat de auto niet van hen zelf was en dat ze het slachtoffer zijn geworden van drugssmokkelaars. De twee zitten momenteel vast. De auto's, de drugs en de 1900 euro die ze bij zich hadden, zijn in beslag genomen. (*Algemeen Dagblad*, 13 augustus 2017)

750.000 euro cash en 1,5 kilo coke in auto

De politie van Rotterdam heeft 750.000 euro en 1,5 kilo coke gevonden in een auto. De agenten zagen op de achterbank van de auto, die geparkeerd stond op de Mijnsheerenlaan, een man zitten. Ze dachten dat hij in de auto aan het inbreken was en vroegen hem zich te legitimeren.

Omdat de man zich uiterst nerveus gedroeg, onderwierpen de agenten de auto aan een nadere inspectie. In een rugzak die in de auto lag vond de politie 220.000 euro aan cash. De 52-jarige man, afkomstig uit Duitsland, werd daarop aangehouden voor witwassen. In een verborgen ruimte in de auto vond de politie nog eens 527.000 euro en anderhalve kilo cocaïne. (Crimesite.nl, 27 maart 2017)

Groupage- en full truck load-doorvoer

Bij de groupagedoorvoer en de *full truck load*-doorvoer (FTL-doorvoer) worden grotere partijen cocaïne Nederland uitgevoerd, hoofdzakelijk met behulp van vrachtwagens. Het gaat om partijen van ongeveer 10 tot 60 kilo. Groupage is het transport van samengevoegde zendingen die afkomstig zijn van verschillende leveranciers en bestemd zijn voor meerdere afnemers. Full truck load betreft een volledige vrachtlading die naar één enkele afnemer wordt vervoerd

²⁶ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:2017:6776.

(Centraal Bureau voor de Statistiek & Transport en Logistiek Nederland, 2015, p. 73, 81). Deze varianten van doorvoer kennen een nog hogere organisatiegraad dan de cash-and-carrydoorvoer. Het grotere volume van de handel brengt met zich mee dat er meer actoren bij betrokken zijn om die doorvoer voor elkaar te krijgen. Omdat er vaak gebruikgemaakt wordt van vrachtvervoer, is kennis en expertise van het goederenverkeer en de transportbranche vereist. Het transport wordt dan ook meestal uitbesteed aan subjecten met verstand en kennis van de transportbranche.

Net als bij cash-and-carrydoorvoer kan het bij deze doorvoervarianten om veelvuldige, structurele uitvoer gaan. Uit politie-informatie blijkt dat een groepering twee keer per week naar het Verenigd Koninkrijk wilde uitvoeren, naar twee verschillende steden. In een opsporingsonderzoek dat in 2015 begon, zijn meerdere personen veroordeeld die ervan werden verdacht tussen de tachtig en negentig transporten van cocaïne en andere harddrugs te hebben georganiseerd van Barneveld naar Bristol, gebruikmakend van een vrachtwagen. Tijdens een actiedag werd 57 kilo cocaïne en 3 kilo heroïne in de vrachtwagen aangetroffen, in een verborgen compartiment in een staalrol (*Algemeen Dagblad/Amersfoortse Courant*, 5 december 2017).

Zoals de zojuist beschreven casus laat zien, kunnen vrachtauto's, net als de personenauto's bij de cash-and-carrydoorvoer, worden voorzien van verborgen ruimten. Het prepareren van bijvoorbeeld (koel)trailers gebeurt door Nederlandse bedrijfjes. Cocaïne kan ook worden verstopt in de lading, bijvoorbeeld tussen potten verf, tegels en hout. In ladingen met bederfelijke waar zoals (bevroren) voeding en bloemen is ook cocaïne aangetroffen, evenals tussen bijvoorbeeld schroot (interviews 2, 6, 11, 18; politie-informatie).

Net als bij de cash-and-carrydoorvoer geldt dat de logistiek door anderen dan de afnemer wordt georganiseerd en uitgevoerd. Terwijl het er bij de cash-and-carrydoorvoer op lijkt dat vooral de afnemer moet zien te regelen dat de cocaïne bij hem terechtkomt, lijkt bij de groupage- en FTL-doorvoer met behulp van vrachtauto's de leverancier van de cocaïne in Nederland ofwel zelf het transport te regelen ofwel dit door anderen (transporteurs) te laten doen (politie-informatie; interview 2). Hóe de illegale lading wordt vervoerd, bepalen de mensen van het transport. Zij kunnen gebruikmaken van (speciaal daarvoor opgerichte) transportbedrijven in Nederland. Ook zijn er signalen dat Nederlandse subjecten in Duitsland transportbedrijven opzetten. Een andere methode is dat Oost-Europese chauffeurs met vrachtwagens uit Oost-Europa cocaïne in België oppikken die daar vanuit Nederland naartoe is gebracht, om vervolgens naar de ferry voor het Verenigd Koninkrijk te rijden. Zij rijden de drugs naar het Verenigd Koninkrijk, en het geld richting het vasteland. Betaling lijkt over het algemeen hoofdzakelijk vooraf te geschieden (politie-informatie; interviews 2, 6, 8).

De groupage- en FTL-doorvoer kan net als de cash-and-carrydoorvoer met behulp van geprepareerde personenauto's plaatsvinden. Het onderscheid tussen doorvoervarianten is op dit vlak tamelijk fluïde. De modi operandi zijn vrijwel identiek aan die van de cash-and-carrydoorvoer, met dien verstande dat het vaker om alleen cocaïne gaat en dat klanten specifieke orders kunnen plaatsen voor wat betreft de versnijding. Wanneer de drugs met personenauto's worden vervoerd, gaat het om partijen van ongeveer 15 tot 30 kilo, die hoofdzakelijk richting Frankrijk gaan (interview 5). Ook bij de groupage- en FTL-doorvoer rijdt vaak iemand met een auto of bestelbusje mee om de lading te beveiligen (politie-informatie).

Bij de groupage- en FTL-doorvoer (een enkele keer ook bij de cash-and-carrydoorvoer) worden ook helikopters of kleine vliegtuigjes aangetroffen, die hoofdzakelijk richting het Verenigd Koninkrijk vliegen. In één zaak werd in het Verenigd Koninkrijk 40 kilo cocaïne in beslag

genomen die met een vliegtuigje was overgevoegen,. In datzelfde jaar hadden zeven identieke vluchten plaatsgevonden (interviews 6, 8; EMPACT Cocaine & Heroïne enquête). Er is ook een aantal luchttransporten naar Scandinavië bekend. Zo werden in 2017 drie Zweedse mannen in hun land in hoger beroep veroordeeld voor het smokkelen van 18 kilo cocaïne van het vliegveld van Drachten naar Zweden (*Leeuwarder Courant*, 20 februari 2017; interview 2). De binnenvaart wordt eveneens bij deze doorvoervarianten benut. Zie daarover de volgende subparagraaf.

De groupage- en FTL-doorvoer lijkt vooral gebruikt te worden voor landen in Europa die wat verder weg liggen en/of minder eenvoudig aan te rijden zijn: Spanje, Scandinavië en het Verenigd Koninkrijk. Frankrijk en Duitsland gelden hoofdzakelijk als transitland (interviews 2, 4, 5, 6, 11).

Gezien de hoeveelheden lijkt het met name om groothandel te gaan. Er kan onderhandeld worden over de kwaliteit. Partijen voor het Verenigd Koninkrijk zijn vaak onversneden (interview 6; politie-informatie). Dit lijkt erop te duiden dat er direct na de import kan worden aangekocht.

Celstraf voor cokesmokkel met sportvliegtuigje

LONDEN - Een 32-jarige Nederlander moet tien jaar een Britse cel in, omdat hij met een sportvliegtuigje cocaïne had overgevoegen. (...) Het toestel was opgestegen op Breda International Airport. Toen de Britse douane hem wilde controleren, probeerde hij zijn tas nog weg te werken, maar dat lukte niet. Erin zaten plastic zakjes met in totaal 9 kilo cocaïne, bij elkaar ongeveer 600.000 euro waard. Volgens de Britse justitie was de man tussen augustus en december 2016 in totaal elf keer naar Groot-Brittannië gevlogen met sportvliegtuigjes. (...) (*De Telegraaf*, 20 september 2017)

Geen goed idee: drugs smokkelen naar Engeland

Regelmatig worden Nederlanders in Engeland gepakt met drugs. De straffen zijn niet mis: 36 jaar, 30 jaar, 24 jaar om maar een paar voorbeelden te noemen. (...) De Eindhovenaren Niels W. en Ricardo V. vliegen in april 2016 met een helikopter vanuit België naar Engeland. (...) Eenmaal op de grond worden vanuit de helikopter zes zwarte Puma-sporttassen overgedragen naar een BMW. In de tassen: 43 kilo cocaïne en 60 kilo heroïne. (...) De Eindhovenaren kregen achttien jaar cel. (Crimesite.nl, 18 mei 2017)

Groupage XL- en full truck load XL-doorvoer

Er is weinig bekend over de doorvoer van grotere hoeveelheden, van circa 60 kilo of meer, maar zulke doorvoer vindt wel degelijk plaats. Dit lijkt ook logisch, zeker gezien de grote hoeveelheden die in 2016 en 2017 in zowel België als Nederland in beslag zijn genomen en die hoofdzakelijk verder worden verhandeld via Nederland. Om de kans op ontdekking zo klein mogelijk te houden moeten partijen van een paar duizend kilo zo snel mogelijk weer worden verhandeld. Dat zal voor de buitenlandse markt ook in grotere hoeveelheden gebeuren (interviews 9, 20).

Dat groupage XL- en FTL XL-doorvoer minder vaak wordt gezien, kan wel betekenen dat deze doorvoervarianten minder vaak voorkomen dan 'gewone' groupage- en FTL-doorvoer. Mogelijke verklaringen zijn het strafklimaat in andere landen en risicospreiding. Een Antwerpenaar die 31 kilo cocaïne naar het Verenigd Koninkrijk vervoerde, kreeg daarvoor veertien jaar cel, terwijl de Urker visser Johan N., die 260 kilo cocaïne importeerde, in Nederland vier jaar cel kreeg (Crimesite.nl, 29 november 2017; *Het Parool*, 16 mei 2018).

Voor wat betreft de doorvoer van cocaïne met behulp van vrachtauto's zijn uitschieters bekend van transporten naar Spanje en/of het Verenigd Koninkrijk van rond 100, 120 en 130 kilo per keer. Bij deze drie zaken ging het om meerdere transporten of stonden meerdere transporten gepland. In een van deze zaken kon het opsporingsteam zeventig zendingen van circa 100 kilo per keer herleiden naar de betrokken groeperingen in Nederland en het Verenigd Koninkrijk. In de twee andere zaken zat de leverancier of broker heel dicht tegen de import van de cocaïne aan. In het geval van de inbeslagname van 130 kilo (en daarmee de ontmanteling van een criminele operatie) waren leden van drie Engelse criminele groepen in Nederland op een ontmoetingsplaats in onderhandeling over de aankoop van 2000 kilo cocaïne (interviews 10, 15). Soms liften partijen tot zo'n 200 kilo mee op de dagelijkse groupagezendingen naar het Verenigd Koninkrijk. Bedrijven werken hierbij onbewust mee aan het vervoeren van cocaïne (interview 3).

65 kilo cocaïne tussen kaas aangetroffen

De douane blijkt al op 9 april een partij cocaïne te hebben aangetroffen tussen de waar van een kaasverkoper op weg naar het Verenigd Koninkrijk. De onderschepping van de 65 kilo coke tussen de zuivelproducten werd donderdag bekendgemaakt door het OM in Rotterdam. De verdovende middelen zaten verstopt in verborgen ruimtes in de auto van een 45-jarige man en een 50-jarige vrouw uit Leeuwarden. Bij controle in Hoek van Holland kwam de verboden waar aan het licht. De man en vrouw zijn in bewaring gesteld. De drugs, met een waarde van ruim 1,5 miljoen euro, zijn vernietigd.

(De Telegraaf, 20 april 2017)

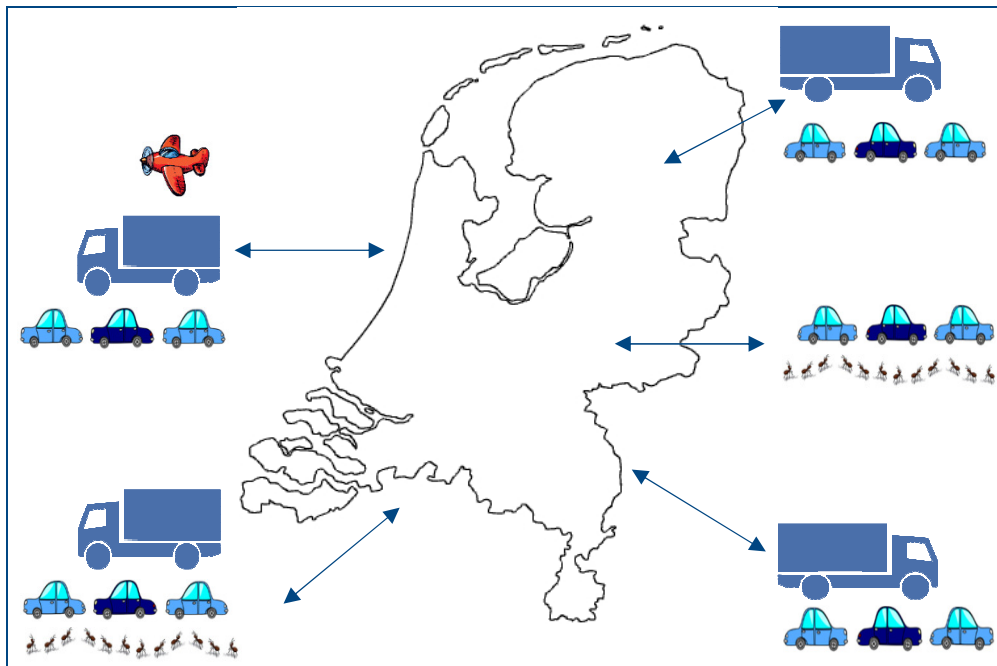
Voor cocaïne-transporten wordt ook gebruikgemaakt van vrachtschepen en kustvaarders in de wateren tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk. In deze wateren zouden ook vissersboten en plezierjachten gebruikt worden voor cocaïne-transporten. Zo zou een groep Nederlandse subjecten met behulp van zeiljachten betrokken zijn bij import van cocaïne uit Zuid-Amerika en hasj uit Marokko en ook bij het overzetten van cocaïne naar het Verenigd Koninkrijk. Er is echter weinig zicht op reisbewegingen ten behoeve van de doorvoer van cocaïne uit Nederland over zee. Bij MAOC (N)²⁷ bijvoorbeeld ziet men ze niet, maar het is niet uitgesloten dat ze plaatsvinden.

De Nederlandse Kustwacht en het Maritiem Informatie Knooppunt (MIK) signaleren wel ongebruikelijke vaarbewegingen, maar met dagelijks duizenden beroepsvaartuigen op de Noordzee is het lastig controleren (politie-informatie; interviews 6, 9, 16, 21; EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête).

Een andere methode bij groupage- en FTL-doorvoer – zowel bij de 'gewone' variant als de XL-variant – is het gebruik van de binnenvaart. Bunkerschepen (bevoorradingsschepen) en binnenschepen mogen langszij bij de grote containerschepen die de open zeeën bevaren. De binnenschepen gaan over de rivieren landinwaarts naar containerhavens zoals in Tilburg of verder Europa in. Een container die in Rotterdam binnenkomt, kan rechtstreeks worden overgeladen op een binnenschip naar Frankfurt. Er is weinig informatie beschikbaar, maar incidenteel wordt cocaïne aangetroffen op binnenschepen in Nederland en is gebleken dat criminelen gebruikmaken van transport over rivieren (politie-informatie; interviews 3, 10, 18).

In de volgende afbeelding zijn de belangrijkste varianten van doorvoer van cocaïne via Nederland waar zicht op is (mierenhandel, cash-and-carry-doorvoer, groupage en FTL (XL)) gevisualiseerd.

²⁷ MAOC (N): Maritime Analysis and Operations Centre (Narcotics).

Toelichting:

- cash-and-carrydoorvoer, groupage en FTL (XL) richting het westen (Verenigd Koninkrijk) hoofdzakelijk met behulp van vrachtauto's, vliegtuigjes en personenauto's;
- cash-and-carrydoorvoer, groupage en FTL (XL) richting het noorden (Scandinavië) hoofdzakelijk met behulp van vrachtauto's en personenauto's;
- mierenhandel en cash-and-carrydoorvoer richting het oosten (Duitsland) hoofdzakelijk met personenauto's;
- cash-and-carrydoorvoer, groupage en FTL (XL) richting het zuiden (Italië) hoofdzakelijk met behulp van vrachtauto's en personenauto's;
- mierenhandel en cash-and-carrydoorvoer richting het zuiden (België en Frankrijk) met behulp van personenauto's;
- groupage en FTL (XL) richting het zuiden (Spanje) hoofdzakelijk met vrachtauto's.

Overige doorvoervarianten

Er zijn nog allerlei andere varianten van doorvoer mogelijk, en al deze mogelijkheden worden benut om de cocaïne in het buitenland te krijgen. Uit de EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête blijkt dat cocaïne vanuit Nederland wordt geëxporteerd met behulp van de post en via personenvervoer met bussen, treinen, ferry's en/of lijnvluchten. Post betreft zowel particuliere postzendingen als commerciële koeriersdiensten. Personen die naar het buitenland gaan, hebben de cocaïne in hun bagage bij zich of dragen de cocaïne op of in het lichaam (respectievelijk *bodypackers* en *bolletjesslikkers*).

Schiphol kan als transitvluchthaven worden gebruikt door passagiers uit Zuid- en Midden-Amerika die cocaïne bij zich hebben en vervolgens doorvliegen naar andere bestemmingen in Europa (interview 13). Aan de doorvoer via het darkweb schenken we apart aandacht in hoofdstuk 6, omdat deze variant wezenlijk anders is dan de offlinevarianten.

Aanhoudingen voor smokkelen cocaïne onder goederentrein

Drie mannen hebben geprobeerd om 24 kilo cocaïne naar het buitenland te smokkelen door de drugs onder een goederentrein vast te maken. Het trio werd vorige week dinsdag opgepakt bij station Lage Zwaluwe, heeft de politie vandaag bekendgemaakt.

De mannen van 24, 27 en 30 jaar uit Bergen op Zoom wilden de drugs onder een trein naar Milaan verstoppen. De politie greep in na een tip dat de drie zich verdacht gedroegen bij het station. Toen de verdachten in hun auto vertrokken, gaven de agenten een stopteken. De mannen probeerden nog te ontkomen maar na een korte achtervolging werden ze aangehouden.

Naast de cocaïne onder de trein, vond de politie in de auto van de mannen 24.000 euro contant, schrijft Omroep Brabant. De drie worden verdacht van drugsmokkel en witwassen. (NOS, 29 mei 2017)

Drugsbende ronselde minderjarige runners op Rotterdamse scholen

De Nederlandse en Belgische politie hebben een drugsbende opgerold die minderjarigen ronselde op scholen in Rotterdam-Zuid. Dat heeft het Openbaar Ministerie vandaag bekendgemaakt. Volgens justitie huurde de bende jongens van 16 en 17 jaar oud in tegen een 'betrekkelijk geringe vergoeding' om heroïne en cocaïne af te leveren in België.

De bende ronselde volgens justitie ook meerderjarige koeriers, meestal afkomstig uit zwakkere sociale milieus of jeugdinstellingen. (...)

De mannen kwamen in beeld tijdens een onderzoek waarbij minderjarige drugskoeriers werden ingezet in Sint-Truiden. In de Belgische plaats werden vijf personen aangehouden in verband met hetzelfde onderzoek. Bij de arrestaties werden onder meer drugs, wapens, geld en gsm's aangetroffen.

In de eerste helft van 2016 werden zeker twintig minderjarige jongens aangehouden. Ze werden ondergebracht in Sint-Truiden op adressen van lokale drugsverslaafden en hotels of werden dagelijks met de wagen gebracht. Het onderzoek naar de drugsbende werd gestart na een straatroof in Rotterdam. Daarbij kreeg de politie een mobiele telefoon in handen van een van de verdachten. Uit de telefoongegevens bleek dat met het apparaat veel contact werd gelegd met België. Het mobieltje gebruikt om de contacten met België te onderhouden. Zo werden berichten gestuurd over koffie (bruine cocaïne) en melk (witte cocaïne). (...)

(Algemeen Dagblad, 12 september 2017)

Nederlandse familie aangeklaagd voor drugsmokkel naar Oostenrijks skigebied

Een Nederlandse familie is in Innsbruck aangeklaagd vanwege drugsmokkel. De familie zou vanaf 2015 drugs hebben gesmokkeld tussen Nederland en het Brixental. Bij de operatie was de hele familie van jong tot oud betrokken.

De vierkoppige familie zou meer dan een kilo cannabis en vier kilo cocaïne naar Oostenrijk hebben gesmokkeld binnen een tijdsbestek van twee uur. Het grootste gedeelte daarvan zouden de vader en zijn partner, de oma en de veertienjarige zoon hebben verkocht in hun pand in het Brixental. Bij een van de smokkelritjes met de trein werd de 77-jarige oma met 150 gram cocaïne opgepakt en zo kwam het balletje aan het rollen. (...)

(skiinformatie.nl, 1 oktober 2017)

Distributieniveaus van doorvoervarianten

Zoals uit het voorgaande is gebleken, levert Nederland op groot- en detailhandelsniveau cocaïne aan groothandelaren, detailhandelaren en eindconsumenten in het buitenland. In het hierna gepresenteerde schema is aangegeven op welk niveau de diverse doorvoervarianten in Nederland aanvangen, en op welk(e) niveau(s) ze in het buitenland met de levering eindigen. Voor alle doorvoervarianten geldt dat logistiek en financiën dienen te worden georganiseerd, zij het dat op het niveau van de mierenhandel de afnemer dat zelf volledig regelt en dat het in de hogere echelons van de doorvoer veelal wordt uitbesteed. Meer aandacht schenken we hieraan in het volgende hoofdstuk.

Handelsniveau	Nederland		Buitenland		
	Groothandel	Detailhandel	Groothandel	Detailhandel	Eindconsument
Doorvoervariant					
Mierenhandel		X			X
Cash-and-carry	X			X	
Groupage en FTL	X		X	X	
Groupage en FTL XL	X		X	X	
(Faciliteren van) logistiek ²⁸ waaronder transport					
(Faciliteren van) financiën					

Conclusie

Bij de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt gebruikgemaakt van de mogelijkheden die legale stromen van handel in goederen en van personen bieden. De doorvoer naar het buitenland is structureel van aard en kan plaatsvinden op groothandelsniveau waarbij partijen van vele tientallen kilo's per keer worden doorgevoerd, en op detailhandelsniveau, waarbij telkens kleinere hoeveelheden van enkele grammen worden doorgevoerd.

Doorvoer op groothandelsniveau kent verschillende varianten. Bij de cash-and-carrydoorvoer geldt: eerst betalen en dan (laten) halen. Meestal wordt gebruikgemaakt van auto's voorzien van verborgen ruimten. Bij de groupage- en full truck load (XL)-doorvoer wordt over het algemeen gebruikgemaakt van vrachtvervoer. Bij groupage gaat het om samengevoegde zendingen die afkomstig zijn van verschillende leveranciers en bestemd zijn voor meerdere afnemers, bij full truck load om een volledige vrachtlading die naar één enkele afnemer wordt vervoerd. Ook hier is het betalingsverkeer los van het drugtransport georganiseerd, maar hier is het de leverancier die zorg draagt voor het transport; het transport kan hij overigens laten organiseren door een transporteur. Voor deze varianten op groothandelsniveau geldt dat het georganiseerde criminaliteit betreft. Ten aanzien van de doorvoer op detailhandelsniveau hoeft dat niet het geval te zijn, hoewel ook daar sprake kan zijn van georganiseerde criminaliteit. Het gaat bij deze doorvoervariant, de mierenhandel, om consumenten uit het buitenland die voor zichzelf en wellicht wat vrienden naar Nederland afreizen om cocaïne aan te schaffen.

De belangrijkste afzetmarkten bevinden zich in Europa (specifiek het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Scandinavië) maar ook de Russische Federatie, Turkije, het Midden-Oosten en Australië nemen cocaïne via Nederland af.

²⁸ Logistiek betreft transport en opslag. Er is weinig bekend over (de rollen met betrekking tot) de opslag. In hoofdstuk 7 besteden we hieraan kort aandacht.

5 Rollen en actoren

Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we laten zien dat elke variant van de doorvoer verschillende handelsniveaus kent. Daarnaast zijn er verschillende rollen en actoren te identificeren. Voor wat betreft de handelsniveaus en de rollen kan gesteld worden dat dit malafide vormen zijn van legale handelsprincipes.

De organisatiegraad neemt toe naarmate men 'hoger' in de doorvoer van cocaïne terecht komt: voor de mierenhandel is niet veel organisatie nodig, voor de groupage- en FTL-doorvoer (zowel de 'gewone' als de XL-varianten) wel. Het grotere volume en de complexiteit van de doorvoer in de hogere regionen brengen met zich mee dat er meer taken moeten worden uitgevoerd, en daar hangen verschillende rollen aan.

Rollen

Net als het vorige hoofdstuk geeft deze paragraaf een vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid om de doorvoer van cocaïne inzichtelijk te maken. Het is namelijk niet altijd even duidelijk wanneer de rol van de een overgaat in de rol van de ander. Ook kan een en dezelfde persoon meerdere rollen vervullen en kunnen meerdere personen samen één rol vervullen. Binnen een rol kunnen verschillende taken worden uitgevoerd. Rollen die in Nederland bij de doorvoer van cocaïne worden vervuld, zijn die van:

- malafide groothandelaar – leverancier van cocaïne. Deze distributeur hoeft niet per se eigenaar van de drugs te zijn: hij kan ook een tussenpersoon (broker) zijn, die contacten legt om de partij die nu in het bezit is van A te kunnen verkopen aan B (politie-informatie).
De groothandelaar kan soms tevens transporteur zijn (interviews 2, 5).
- malafide detailhandelaar – eveneens leverancier van cocaïne, zij het dat deze de cocaïne heeft afgenomen van de groothandelaar en ze levert aan de eindconsument.
- malafide transporteur – degene die het transport regelt. Vanaf het niveau van de groupage- en FTL-doorvoer door Nederlandse subjecten komt deze rol in beeld. In ons onderzoek is de transporteur cruciaal gebleken. Hij wordt dan ook niet beschouwd als een facilitator maar als essentiële schakel in het hele distributieproces (zie ook hoofdstuk 8).

Schematisch ziet het er als volgt uit:

Doorvoervariant	Nederland		
	Groothandelaar	Detailhandelaar	Transporteur
Mierenhandel		X	
Cash-and-carry	X	X	
Groupage en FTL	X		X
Groupage en FTL XL	X		X

De uiteindelijke afnemers zijn in het bestemmingsland gevestigd en zijn op hun beurt groothandelaren, detailhandelaren en eindconsumenten (zie ook hoofdstuk 4).

Vanaf het niveau van de cash-and-carrydoorvoer komen faciliterende rollen in beeld in relatie tot het transport en de financiën. De mierenhandel kent geen ondersteunende rollen voor wat

betreft transport of financiën: de buitenlandse afnemer komt immers zelf de drugs halen en rekent meteen af.

Bij de cash-and-carrydoorvoer en bij de groupage- en FTL (XL)-doorvoer wordt het vervoeren van de lading door anderen dan de leverancier of afnemer gedaan. Het is ook bij deze varianten van de doorvoer dat alleen nog maar sprake is van georganiseerde criminaliteit. Bij cash-and-carry wordt het transport door de afnemer aan een ander uitbesteed: aan een koerier of chauffeur, die de verboden waar per auto (met verborgen ruimten) ophaalt en wegbrengt. Vanaf het niveau van groupage- en FTL-doorvoer laat de leverancier (groothandelaar) het organiseren van het daadwerkelijke transport meestal over aan de transporteur. De transporteur kan zelf verschillende activiteiten in verband met het transport ontplooiën, maar hij kan ook taken door anderen laten uitvoeren.

Ondersteunende malafide rollen bij het transport zijn de volgende:

- leverancier van voer-, vaar- of vliegtuig;
- koerier, chauffeur of piloot die de lading daadwerkelijk naar het buitenland brengt;
- administrateur die kan zorgen voor (vervalste) exportpapieren;
- tussenpersoon die weet in welke garage(s) (vracht)auto's van verborgen ruimten voorzien kunnen worden;
- garagemonieur die (vracht)auto's kan ombouwen (zie voor meer informatie hoofdstuk 7).

Schematisch zien de rollen ten aanzien van het transport er als volgt uit:

Doorvoervariant	Rollen	Transporteur	Ondersteunende rollen				
			leverancier vervoermiddel	koerier, chauffeur, piloot	administrateur	tussenpersoon	garage-monieur
Cash-and-carry			X	X		X	X
Groupage en FTL		X	X	X	X	X	X
Groupage en FTL XL		X	X	X	X	X	X

De daadwerkelijke uitvoer wordt over het algemeen (behalve bij de mierenhandel) uitbesteed aan koeriers, chauffeurs of piloten die geen onderdeel zijn van de groeperingen die verantwoordelijk zijn voor het leveren, de logistiek en/of het afnemen. Zo kan anoniemer worden geacteerd en is het risico op ontdekking kleiner. Bij de cash-and-carrydoorvoer worden in Nederland koeriers geronseld via het eigen netwerk, buiten de familie. Het gaat over het algemeen om jonge jongens, soms net van school. Voor kleinere hoeveelheden reizen ze met de trein, voor grotere hoeveelheden met de auto. Worden ze gepakt, dan worden ze eenvoudigweg door andere jongens vervangen. Ten behoeve van de doorvoer naar Denemarken worden Nederlandse of Poolse koeriers ingezet. Opvallend is dat in personenauto's met Duitse of Franse kentekens met eindbestemming Duitsland of Frankrijk soms ook Nederlandse subjecten worden aangetroffen.

Bij de groupage- en FTL-doorvoer worden piloten en vrachtwagenchauffeurs ook buiten het eigen milieu geronseld. Financiële problemen – in het geval van piloten bijvoorbeeld doordat zij hun dure opleiding nog moeten afbetalen – zouden kwetsbaar maken voor deze ronselpraktijken. Richting het Verenigd Koninkrijk zetten (etnisch) Albanese groeperingen bewust Hongaarse en Roemeense vrachtwagenchauffeurs in, omdat de link naar Nederland en foute handel dan minder snel gelegd zou worden.

In het vrachtvervoer werken Nederlandse bonafide transportbedrijven of vrachtwagenchauffeurs soms onbewust mee aan de doorvoer van cocaïne. De criminelen hebben dan weliswaar het

transport zelf niet in handen, maar wel de afleveradressen. Het komt echter ook voor dat een chauffeur bij een Nederlands transportbedrijf willens en wetens bij de smokkel betrokken is, of dat een andere medewerker bij het transportbedrijf weet heeft van de illegale lading die bestemd is voor het buitenland (interviews 2, 5, 6, 8, 10, 12, 14; politie-informatie).

Gesmokkelde cocaïne tussen de diepvrieskip

(...) Een oplettende medewerker van een koelhuis in Nijkerk voorkwam afgelopen najaar de smokkel van 60 kilo cocaïne naar Engeland. Hij stuitte bij het tempereren van een lading diepgevroren kippen op enkele dozen die niet koud genoeg waren en trok aan de bel.

(...) In de rechtbank in Zutphen bleek gisteren dat het overslagbedrijf niks wist van de smokkel en geen connecties had met de 41-jarige Edenaar, die de coke tussen de kippen verstopte en naar Nijkerk reed.

Vleesbezorger Hendrik Jan V. uit Ede zat zo diep in de schulden, vertelde hij de rechter gistermorgen, dat hij in 2016 zijn diensten aanbood aan een drugsbende. Hij zou in één klap uit de problemen zijn, als het hem lukte ongezien 60 kilo coke naar Engeland te verschepen. Dat ging fout. En niet zo'n beetje ook.

„Stom, heel stom“, erkende de verdachte. Want veel liep mis tijdens deze operatie. Zo zou het aanvankelijk gaan om 10 kilo drugs, maar dat bleken er opeens ruim 60 te zijn. En de man met wie hij het samen zou doen, overleed kort voor de aflevering door ziekte.

„Hij zou de drugs in een busje vol kip naar het vrieshuis in Nijkerk brengen, ik zou alleen het regelwerk eromheen doen. Maar nu móest ik het wel zelf doen. Die organisatie maakte me heel duidelijk dat het transport door moest gaan, want de partij was al verkocht.“

Er was dus geen weg terug voor V., die volgens zijn advocaat ook wel snapte dat dit type criminele organisaties geweld niet schuwt om zijn zin te krijgen.

Begin oktober 2017 werd de coke met een straatwaarde van zeker een paar miljoen bij V. afgeleverd in een Mercedes Vito. Hij zette die over in acht tot tien kippendozen en nam de auto mee naar huis om de laadruimte de volgende dag af te vullen met 500 kilo kip. „U sliep vast niet zo lekker, die nacht“, merkte de rechter ter zitting op. „Niet echt, nee“, antwoordde V.

De Edenaar reed het busje zelf naar het vrieshuis in Nijkerk, met twee mannen van de opdrachtgever achter hem aan. Die namen het stuur vlak voor de aflevering over. „Want ik wilde daar niet verantwoordelijk voor zijn.“

De medewerker van het vrieshuis temperatuorde niet veel later de lading en ontdekte dat sommige dozen in de partij niet koud genoeg waren.

V.: „Ik werd gebeld met de mededeling dat er in sommige dozen geen kip zat. Dat meldde ik bij mijn opdrachtgever via de speciale telefoon die ik daarvoor moest gebruiken, maar zij deden niks. Niet veel later hoorde ik op het nieuws dat de partij coke in Hoek van Holland was onderschept door de douane. Ik belde opnieuw met de zwarte telefoon om dat door te geven, zodat ze wisten dat ik het niet had gestolen of zo. En toen vernietigde ik het mobieltje. Het was klaar.“

V. zou met deze klus 40.000 euro verdienen, maar zag daar geen cent van. Tot overmaat van ramp werd hij opgepakt en verantwoordelijk gehouden voor het hele transport. De officier van justitie eiste vijf jaar cel tegen hem. (...)

Vonnis over twee weken. (*Algemeen Dagblad/Amersfoortse Courant*, 18 april 2018)

Vanaf het niveau van de cash-and-carrydoorvoer worden financiële taken uitbesteed aan anderen. Een financieel dienstverlener kan— (net als de transporteur) zelf taken uitvoeren maar kan deze ook (deels) uitbesteden. Rollen met betrekking tot de financiën zijn:

- de financieel facilitator, die de financiering en/of het witwassen regelt;
- de geldkoerier, die ervoor zorgt dat het geld van de afnemer bij de leverancier of distributeur komt;
- de geldwisselaar, die de (digitale) valuta's kan wisselen en/of kan overhevelen naar een ander land.

In hoofdstuk 7 lichten we de financiële dienstverlening nader toe. Schematisch zien de rollen ten aanzien van de financiën er als volgt uit:

Doorvoervariant	Rollen	Financieel dienstverlener	Ondersteunende rollen		
			financieel facilitator	geldkoerier	geldwisselaar
Cash-and-carry		X	X	X	X
Groupage en FTL		X	X	X	X
Groupage en FTL XL		X	X	X	X

Actoren

In de deelrapportage over cocaïne ten behoeve van het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* is te lezen dat de cocaïnemarkt in Nederland hoofdzakelijk bestaat uit criminelen die al langere tijd actief zijn. De afgelopen jaren hebben ook nieuwe, met onder meer een Turkse, Marokkaanse of Albanese achtergrond, de markt betreden (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 20). Ook voor wat betreft de doorvoer van cocaïne lijkt er sprake te zijn van oudgedienden en nieuwkomers; bij de nieuwkomers kan het gaan om de 'kinderen van', of om nieuwe groeperingen. Dit geldt voor zowel de leveranciers en doorvoerders uit Nederland als de afnemers in het buitenland (interviews 3, 11).

In de mierenhandel halen Belgische, Franse of Duitse afnemers hun cocaïne rechtstreeks op bij drugsrunners in Nederlandse plaatsen in de buurt van de grens.

De cash-and-carrydoorvoer wordt grotendeels gerund door etnisch homogene netwerken. Binnen deze netwerken spelen taal en familierelaties een belangrijke rol. Personen die dezelfde taal spreken, doen makkelijker zaken. Verschillende respondenten beschreven voorbeelden waarbij alle betrokken personen of hun ouders in Maghreb-landen²⁹ geboren zijn. Een aantal (etnisch) Marokkaanse families beschikken over (familie)contacten in heel Europa. Zij importeren de drugs en verhandelen die naar andere landen. Voor Frankrijk geldt dat de cash-and-carrydoorvoer veelal in handen is van personen met een Marokkaanse, Maghreb- of Franse achtergrond, voor wat betreft zowel het logistieke proces als de groothandel/detailhandel in Frankrijk. Zij nemen in Rotterdam af van subjecten met een Marokkaanse achtergrond. Denemarken ziet in de cash-and-carrydoorvoer dat logistiek en financiën dikwijls worden georganiseerd door subjecten met een Marokkaanse achtergrond of door andere etnische minderheden die afkomstig zijn uit Denemarken. Zij zijn die *broker*-rol of handel aan het overnemen van Deense outlaw motorcycle gangs (interviews 5, 8, 11, 12, 14). Soms worden in de doorvoer naar Denemarken ook (etnisch) Albanese personen gesignaleerd. De afnemers zijn Denen (interviews 9, 11).

Richting Duitsland worden in de logistiek met name actoren met een (etnisch) Albanese achtergrond gesignaleerd. Zij zouden de cocaïne in Nederland afnemen van andere, eveneens (etnisch) Albanese groeperingen. Daarnaast zijn ook Italianen actief in de cash-and-carrydoorvoer naar Duitsland. Het betalingsverkeer is vooral in handen van personen met een Libanese achtergrond. De afnemers in Duitsland zijn bij deze doorvoervariant hoofdzakelijk van Turkse origine (tussenhandel/detailhandel) (interviews 4, 14).

Cash-and-carrydoorvoer richting België zou hoofdzakelijk in handen zijn van Nederlanders die op basis van bestellingen aan de Belgische detailhandel leveren. Tot een jaar of drie, vier geleden zag men in West-Vlaanderen in de doorvoer vanuit Nederland en België richting

²⁹ De Maghreb is een aanduiding voor het noordwestelijke deel van Afrika.

Zwitserland en Italië ook subjecten met een (etnisch) Albanese achtergrond. Die zouden nu kapitaalkrchtig genoeg zijn om panden op te kopen en zouden zich nu bezighouden met witwassen, prostitutie en afpersing, en niet meer met cocaïnehandel (interview 8).

Bij de groupage (XL)- en FTL (XL)-doorvoer vanuit Nederland is hoofdzakelijk sprake van uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk, Scandinavië en ook Spanje. Net als bij de cash-and-carrydoorvoer lijken etnisch homogene verbanden een belangrijke rol te spelen. Er vindt echter ook samenwerking plaats tussen groepen of actoren met verschillende nationaliteiten en etniciteiten. Wat betreft de doorvoer met vrachtverkeer kunnen we veronderstellen dat hierin hoofdzakelijk Nederlandse subjecten actief zijn. Dit type transport wordt vaak uitbesteed aan transporteurs in Nederland (interview 2). Gesteld kan worden dat het niet zozeer familie- of vriendschapsbanden zijn waardoor zij elkaar vinden of waardoor ze gevonden worden maar dat hun beroep de verbinding tot stand brengt (Kruisbergen et al., 2018, p. 35). De chauffeurs die zij inzetten, kunnen een andere nationaliteit hebben.

Volgens de Britse respondent spelen (etnisch) Albanese een prominente rol in de logistiek en als afnemers in het Verenigd Koninkrijk. Het gaat daarbij niet om dezelfde personen (interview 6). Daarnaast zijn ook Britse en Nederlandse criminelen actief in de groupage (XL)- en FTL (XL)-doorvoer naar het Verenigd Koninkrijk.

In de EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête worden meermalen Albanese criminele netwerken genoemd, ook in de doorvoer naar andere landen in Europa. Volgens de Britse respondent is de positie die Albanese groeperingen in de cocaïnehandel innemen te danken aan hun businessmodel: betrouwbaar (want ze houden zich aan afspraken), goede kwaliteit van de cocaïne, en niet "greedy on the price" oftewel niet te duur (interview 6).

Malafide Nederlandse transportbedrijven zorgen ervoor dat cocaïne van Nederlandse leveranciers bij Scandinavische afnemers terechtkomt. Soms zijn de malafide Nederlandse transportbedrijven opgezet door Nederlandse cocaïneleveranciers (interviews 2, 5, 6, 10, 11, 14).

Uit de EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête komen naast bovengenoemde actoren ook specifiek personen naar voren met een Balkan-achtergrond (vooral Servisch) of een Nigeriaanse achtergrond die actief zijn in de doorvoer van cocaïne vanuit Nederland naar verschillende bestemmingslanden. Onbekend is welke varianten van doorvoer zij (hoofdzakelijk) hanteren.

De leveranciers of doorvoerders in Nederland en de afnemers in het buitenland weten elkaar te vinden met behulp van betrouwbare contacten, op ontmoetingsplaatsen in bijvoorbeeld Rotterdam, Amsterdam, Knokke, Malaga of Dubai en/of langs etnische of sociale lijnen. Verschillende nationaliteiten werken met elkaar samen of vormen gezamenlijke netwerken (politie-informatie; interviews 1, 8, 9, 12, 17). Volgens Europol zijn veel van de belangrijke criminele netwerken die in Europa actief zijn in de cocaïnehandel, ook actief in Nederland. Ze komen naar Nederland ten behoeve van de verdere distributie in Europa. Er hoeft niet per se betrokkenheid te zijn van Nederlanders. Wel dient men hier gevestigd te zijn of over betrouwbare en goede contacten in Nederland te beschikken. Lokale verankering is nodig (interviews 1, 9). Afnemers komen naar Nederland om hier zaken te doen, en/of om in de gaten te houden of de lading inderdaad hun kant op komt (interviews 1, 2, 3). Aansturing van de doorvoer hoeft niet alleen vanuit Nederland plaats te vinden, dat kan ook vanuit het buitenland gebeuren (politie-informatie).

Spanje rolt vanuit Nederland geleide drugsbende op

De Spaanse politie heeft in Baskenland een drugsbende opgerold die vanuit Nederland werd geleid. De krant El Diario Vasco meldt dat vijf verdachten zijn aangehouden in de plaatsen Irun en Azkoitia. Over de nationaliteit van de verdachten heeft de politie geen mededelingen gedaan. Bij de actie nam de politie onder meer hasj, heroïne, cocaïne en circa 31.000 euro in beslag. De arrestanten verspreidden voor een internationaal netwerk drugs in Baskenland. (*De Telegraaf*, 24 februari 2018)

Conclusie

De complexiteit van de doorvoer van cocaïne hangt af van de doorvoervariant. Afhankelijk van die complexiteit van de doorvoer zijn meer of minder rollen te onderscheiden. De doorvoer op het niveau van de groupage en FTL kent daardoor een grotere diversiteit aan rollen dan de mierenhandel.

Er lijkt sprake te zijn van oudgedienden die vaak al jaren actief zijn en van nieuwkomers. Dit geldt zowel voor de distributeurs in of uit Nederland als voor de afnemers in het buitenland. De distributeurs en afnemers weten elkaar te vinden met behulp van betrouwbare contacten, via ontmoetingsplaatsen en/of langs etnische of sociale lijnen en/of via hun beroepsgroep (transporteurs). Verschillende nationaliteiten werken met elkaar samen of vormen gezamenlijke netwerken.

Er hoeft niet per se betrokkenheid te zijn van Nederlandse subjecten. Lokale verankering is echter noodzakelijk en kan gerealiseerd worden doordat men zelf in Nederland is gevestigd of met behulp van betrouwbare en goede contacten in Nederland.

6 De doorvoer van cocaïne via het darkweb

Inleiding

De doorvoer van cocaïne kan ook online plaatsvinden. In dit hoofdstuk schenken we aandacht aan cryptomarkten in het algemeen, de onlinehandel in verdovende middelen in het algemeen en de onlinehandel in cocaïne. Verder staan we stil bij de kenmerken van online kopers en verkopers, en tot slot komt het betalingsverkeer aan bod.

Cryptomarkten

Het darkweb is het verborgen deel van het internet dat niet met zoekmachines gevonden kan worden (Kruithof et al., 2016, p. xxxiii). Het EMCDDA en Europol (2017, p. 16) identificeerden 103 verschillende cryptomarkten. Op cryptomarkten op het darkweb kunnen illegale goederen zoals verdovende middelen en wapens worden gekocht. Verreweg de meeste cryptomarkten zijn Engelstalig en daarmee geschikt voor de mondiale handel. Maar er zijn er ook die gericht zijn op bijvoorbeeld Franse, Italiaanse of Russische klanten (zie het overzicht in EMCDDA & Europol, 2017, p. 39). Er zijn geen cryptomarkten exclusief voor Nederlandse gebruikers gevonden. Wel zijn er op cryptomarkten aanbieders actief die alleen in Nederland leveren, al leveren de meeste Nederlandse aanbieders aan alle klanten in Europese landen (Kruithof et al., 2016, p. 71). Kruithof et al. (p. 36) signaleren een toename van lokale cryptomarkten, naast een toename van *vendor shops*. Een (*single*) *vendor shop* is een marktplaats die gerund wordt door één verkoper en waar alleen de goederen van deze verkoper gekocht kunnen worden (Kruithof et al., 2016, p. xxxv). Er bestaat een vendor shop met de naam Dutch Magic. Vendor shops trekken weinig nieuwe klanten aan (p. 28). Daarom blijven de aanbieders van vendor shops vaak ook actief op cryptomarkten. Het is onduidelijk hoeveel vendor shops er momenteel bestaan en hoeveel erin wordt omgezet.

Op cryptomarkten kunnen klanten producten zoeken en vergelijken en verkopers beoordelen. Verkoper en (potentiële) klant kunnen via een berichtenservice op de cryptomarkt communiceren. De meeste cryptomarkten hebben regels opgesteld voor de producten en diensten die aangeboden mogen worden. Kruithof et al. (2016) hebben de regels van tien verschillende cryptomarkten geanalyseerd. Op deze markten was de verkoop van sommige producten en diensten verboden. De meestvoorkomende verboden betroffen de handel in kinderporno en het aanbieden van diensten voor liquidaties. De gemiddelde levensduur van een cryptomarkt ligt momenteel rond de acht maanden (interview 22; EMCDDA & Europol, 2017, p. 16). Drie markten opereerden gemiddeld bijna vier jaar: Valhalla, Dreammarket³⁰ en Outlaw Market (EMCDDA & Europol, 2017, p. 16).

Verdovende middelen vormen het belangrijkste product op het darkweb (EMCDDA & Europol, 2017, p. 15). Op de drie grootste cryptomarkten vindt twee derde deel van de onlinehandel in verdovende middelen plaats (interview 22; Kruithof et al., 2016, p. 27). De handel in verdovende middelen via het darkweb is in het afgelopen decennium sterk gegroeid (Van der Gouwe, Brunt, Van Laar & Van der Pol, 2016, p. 640). Het is echter lastig om de precieze omvang van de onlinehandel in verdovende middelen vast te stellen (Kruithof et al., 2016, p. 73). EMCDDA en Europol (2017, p. 10) merken op dat de onlinehandel in verdovende middelen vooralsnog op bescheiden schaal plaatsvindt.

³⁰ Medio 2018 bestaat Dreammarket nog altijd en is het de grootste cryptomarkt (interview 22).

Bijna 7 procent van de Nederlandse drugsgebruikers zegt illegale middelen online (zowel internet als darkweb) te kopen. Vier jaar geleden was dat nog 2,5 procent (*Trouw*, 25 juli 2017). Voor drugsgebruikers bieden cryptomarkten veel keus, beschikbaarheid, gemak, (ingeschatte) kwaliteit en een goede prijs (EMCDDA & Europol, 2017, p. 10). De onlinehandel biedt voor zowel klant als dealer het voordeel dat er geen fysieke ontmoeting hoeft plaats te vinden. De kans op geweld vervalt daarmee. Voor dealers komt daar nog het voordeel bij dat zij niet constant lastiggevallen kunnen worden door hun (verslaafde) klanten (Kruithof et al., 2016, p. 80). Van der Gouwe et al. (2016) hebben de zuiverheid van verdovende middelen onderzocht. Voor cocaïne vonden zij dat de zuiverheid in de onlinehandel iets groter was dan die in de normale (offline) handel (p. 644-645). De onderzoekers hebben naar Nederlandse verkopers gekeken. Dat maakt generalisatie naar andere landen lastig, want cocaïne wordt in andere Europese landen vaker versneden dan in Nederland (interviews 6, 7).

Cryptomarkten bieden voor handelaren ongekende mogelijkheden: er kunnen zaken worden gedaan op mondiale schaal. De onlinehandel via cryptomarkten stelt de handelaren echter ook voor nieuwe uitdagingen, bijvoorbeeld de vraag hoe gekochte goederen ongedetecteerd bij de klant kunnen worden afgeleverd. Rouwenhorst (2018) heeft de gebruikte verpakkingsmaterialen van 43 aangehouden Nederlandse onlinehandelaren in kaart gebracht. Deze handelaren maakten gebruik van een scala aan materialen om de drugs te verstoppen: enveloppen, speelgoeddozen, pindakaaspotten, zakjes, cd-romdoosjes, wenskaarten, Smintdoosjes, gripzakjes, digitale apparatuur en shampooflessen. Veel verkopers maken gebruik van vacuüm- of stealthverpakkingen. Met een stealthverpakking is de inhoud van de zending goed gecamoufleerd; de verdovende middelen zijn bijvoorbeeld verstopt in wenskaarten of dvd-hoesjes (Rouwenhorst, 2018, p. 33). Drugshonden kunnen verdovende middelen in een stealthverpakking zelden ruiken (interview 22).

'Inventief' drugs-postorderbedrijf met 3D-printers opgerold

De politie heeft een groep handelaren opgepakt die via het dark web vermoedelijk tienduizenden postpakketten met drugs over de hele wereld heeft verzonden. De vier verdachten vormden een online-postorderbedrijf voor drugs als lsd, xtc, cocaïne en mdma. (...)

De politie trof op de computers verzendlijsten aan met daarop duizenden namen en adressen van vermoedelijke kopers de afgelopen jaren. Drie auto's werden in beslag genomen, evenals een vuurwapen, grote hoeveelheden drugs en bitcoingegoeden.

Een man uit Amsterdam werd dezelfde dag in een loods in Werkendam betrapt bij enkele 3D-printers, die volgens de politie verpakkingsmateriaal voor de drugs produceerden. Zoals make-up- en computerspeldoosjes of inktcartridges met een dubbele bodem. "Net alsof het een poederdoos was, ging het voorzien van bedrijfsnaam in een envelop."

Zo werden de drugs verstopt en opgestuurd naar onder meer Australië, Singapore en Nieuw-Zeeland. "En in veel gevallen lukte het om het zonder problemen bij de besteller af te leveren" (...).

De vier bleken in het verleden op de darkwebsite Hansa Market drugs te hebben aangeboden onder de naam DougHeffernan. De illegale handelsplaats Hansa werd vorig jaar mei overgenomen door de politie, die de site een maand lang in de lucht hield om drugskopers en -verkopers op te sporen. DougHeffernan was een van de grootste aanbieders van onder meer cocaïne, xtc en mdma.

Nadat Hansa uit de lucht was gehaald, achterhaalde de politie de identiteit van de personen achter DougHeffernan. Maar omdat veel handelaren na de politieactie bang waren te worden ontdekt, verdween DougHeffernan met veel andere aanbieders van het dark web. De verdachten leken hun handel volgens de politie te hebben stilgelegd. Na een aantal maanden doken er op de cryptomarkt Dream Market echter nieuwe aanbieders op. Ook die accounts zijn deze week dus door de politie opgerold.

(NOS, 16 maart 2018)

In steeds meer landen krijgen postpakketten uit Nederland extra aandacht van opsporingsinstanties. De pakketten die naar Australië worden gestuurd, worden aan een 100%-controle onderworpen (Kruithof et al., 2016, p. 66). Nederlandse verkopers versturen daarom ook pakketten vanuit buurlanden zoals Duitsland.

Steeds meer drugsbrieven in Duitse post

De Duitse douane vindt steeds vaker drugs in pakketjes en brieven die in Duitsland zijn gepost. De meeste drugsbrieven komen volgens de douane uit Nederland. Koeriers zouden de brieven met synthetische drugs als amfetamine en ecstasy in verschillende brievenbussen in Duitsland op de post doen. De drugs worden volgens de Duitse douane besteld via het darknet, een afgescheiden deel van het internet. De meeste brieven gaan naar adressen in de Verenigde Staten en Oostenrijk.

De laatste vijf maanden van 2016 heeft de douane zo'n 2000 brieven onderschept en dat leverde ruim 170 kilo drugs op. Een onderzoekscmissie gaat uitzoeken wie er achter het aanbod van de drugs op het darknet zit. (NOS, 16 april 2017)

Naast voordelen kent de handel via het darkweb ook nadelen. Zo is onmiddellijke levering zelden mogelijk en kunnen zendingen onderschept worden. Bovendien zijn cryptomarkten op het darkweb niet altijd betrouwbaar gebleken. Zo hebben beheerders (*administrators*) een aantal malen hun cryptomarkt offline gehaald. Hiermee konden zij veel geld verdienen, doordat op deze cryptomarkten gebruikgemaakt werd van een bijzonder betaalsysteem: Escrow. Om oplichting en conflicten te voorkomen wordt bij dit systeem een borg bij een derde partij geplaatst. Meestal is dat de beheerder van de markt. Als de koper het product naar tevredenheid heeft ontvangen, wordt de borg overgemaakt aan de verkoper. Door de markt offline te halen kan de beheerder het geld dat in Escrow staat, stelen. Deze vorm van oplichting wordt *exit scam* genoemd.

Door het neerhalen van cryptomarkten door opsporingsinstanties en door de exit scams zijn gebruikers van cryptomarkten waakzamer geworden (Kruithof et al., 2016, p. 28).

	ALL DRUG LISTINGS				DUTCH DRUG LISTINGS			
	Transactions in last month	%	Revenues in last month	%	Transactions in last month	%	Revenues in last month	%
<\$100.00	59,684	64%	\$2,560,429	18%	5,058	68%	\$202,180	18%
\$100.01 - \$500.00	28,066	30%	\$5,776,298	41%	2,007	27%	\$427,739	39%
\$500.01 - \$1,000.00	3,296	4%	\$2,302,270	16%	299	4%	\$203,993	18%
\$1,000.00+	1,728	2%	\$3,552,046	25%	124	2%	\$270,151	24%
Total	92,774	100%	\$14,184,498	100%	7,488	100%	\$1,104,063	100%

Bron: Kruithof et al. (2016), p. 46. Aantal transacties, omzet en marktdeel van verdovende middelen op acht cryptomarkten voor vier prijs categorieën, voor alle verdovende middelen en voor de transacties van Nederlandse handelaren.

De meeste aankopen op cryptomarkten zijn bestemd voor persoonlijk gebruik of voor de kleine verkoop (Kruithof et al., 2016, p. 47; EMCDDA & Europol, 2017, p. 11; interview 22). Slechts een klein deel van de transacties kan als groothandel worden gekwalificeerd. Maar deze handel draagt wel voor een groot deel (een kwart) bij aan de omzet. Bartlett (2014) heeft een analyse gemaakt van de transacties op de cryptomarkt Silk Road 2.0 gedurende de eerste 99 dagen van 2014. Hij heeft deze analyse gebaseerd op gegevens die door Silk Road 2.0 zijn verstrekt. Mogelijk zijn de gegevens daardoor niet geheel betrouwbaar: Silk Road is gebaat bij een positief beeld. De markt wordt gekenmerkt door een paar grote dealers en een grote groep die op een bescheidener schaal opereert: 21 verkopers verkochten meer dan duizend artikelen, 418 minder

dan honderd (p.158). The Drug Shop had in 99 dagen een omzet van bijna 7 miljoen dollar. Deze handelaar verkocht cocaïne, heroïne en ketamine. De nummer 2, Heavenlost (cocaïne en MDMA), had een omzet van ruim \$ 700.000,-. De meeste verkopers waren gevestigd in de Verenigde Staten (33%), het Verenigd Koninkrijk (10%) en Australië (10%). Het EMCDDA en Europol (2017, p. 12) stellen ook dat een klein aantal handelaren verantwoordelijk is voor een groot deel van alle onlineverkoop. Het EMCDDA en Europol hebben de gemiddelde prijzen van verdovende middelen voor vijf 'nationale' cryptomarkten geanalyseerd (2017, p. 40). De prijs van cocaïne verschilt sterk van markt tot markt. Dit wijst erop dat het gros van de klanten lokaal is. Ook Kruithof et al. (2018, p. 101) stellen dat bij de transacties die via de marktplaats verliepen, koper en verkoper nogal eens in nabijgelegen landen woonden. Mogelijk worden door de desbetreffende handelaren de risico's van postzendingen als te hoog ingeschat wanneer het om, respectievelijk, grotere partijen en afstanden gaat. Nederlandse drugshandelaren richten zich dan ook vooral op de Europese markt.

Drug type/ market (country)	IDC 2.0 (Italy)	Flugsvamp 2.0 (Sweden)	Sipulikanava (Finland)	Silkkitie (Finland)	Hydra (Russia)
	Price (EUR) (± SD) per drug unit (g/tablet/blotter)				
Herbal cannabis	11.7 (± 2.3)	10.3	20.0	20.0	17.2 (± 4.7)
Cannabis resin	7.7 (± 3.3)	8.2	NA	NA	13.6 (± 3.4)
Heroin	NA	102.8	NA	NA	64.5 (± 18.6)
Cocaine	85.8 (± 9.7)	72.0	140.0	150.0	180.0 (± 28.0)

Bron: EMCDDA & Europol (2017), p. 42. Gemiddelde prijs (in euro's) per eenheid drugs op vijf nationale cryptomarkten.

Kruithof et al. hebben gekeken naar de hoeveelheden drugs die in één onderzochte maand op acht marktplaatsen³¹ zijn verhandeld. Deze marktplaatsen bieden een redelijke indicatie voor de onlinehandel, omdat zij verreweg de meeste online aanbiedingen bevatten (Kruithof et al., 2016, p. 37). In totaal werd 28 kilo cocaïne verkocht; Nederlandse handelaren verkochten daarvan 2,6 kilo, dat wil zeggen ruim 9 procent. De Nederlandse handelaren hadden een omzet van ongeveer een miljoen euro per maand (Kruithof et al., 2016, p. 42).

(B) DUTCH LISTINGS						
	Cannabis		Cocaine		MDMA powder	
<= \$100.00	3,461	(32.2%)	618	(23.4%)	1,408	(12.3%)
\$100.01 - \$500.00	5,847	(54.4%)	1,182	(44.7%)	4,158	(36.4%)
\$500.01 - \$1,000.00	653	(6.1%)	491	(18.6%)	2,628	(23.0%)
\$1,000.00+	786	(7.3%)	351	(13.3%)	3,238	(28.3%)
TOTAL	10,747	(100.0%)	2,642	(100.0%)	11,432	(100.0%)

Bron: Kruithof et al. (2016), p. 50. Hoeveelheid verhandelde drugs per soort voor Nederlandse handelaren uitgesplitst naar prijscategorie.

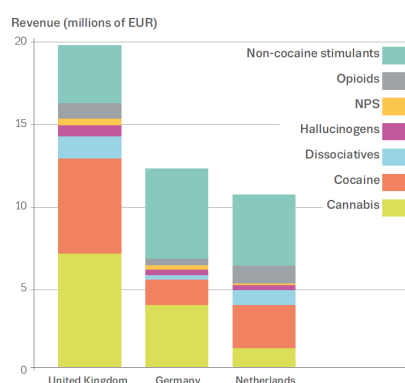
De onderzoekers merken op dat niet kan worden uitgesloten dat verkopers en kopers met elkaar in contact zijn gekomen op de cryptomarkten maar dat de handel buiten deze markten plaatsvindt. Op de site van de cryptomarkt kunnen koper en verkoper berichten uitwisselen. Toch zijn er ook handelaren die op de cryptomarkt een e-mailadres verstrekken; een derde van de Nederlandse handelaren doet dat (Kruithof et al., 2016, p 61). 9 procent van alle handelaren in verdovende middelen op de acht onderzochte markten opereert vanuit Nederland. Daarmee

³¹ De acht marktplaatsen zijn: Alphabay, Cryptomarket, Dark Net Heroes League, Dreammarket, French Dark Net, Hansa, Nucleus en Python (Kruithof et al., 2016, p. 37).

heeft Nederland 13,4 verkopers op het darkweb per miljoen inwoners. Voor de Verenigde Staten zijn dat er 2,8 per miljoen inwoners en voor het Verenigd Koninkrijk 5,3.

Een deel van de onlinehandel in verdovende middelen verplaatst zich van cryptomarkten naar groepen op Telegram en Jabber. Om deel te kunnen nemen aan deze groepen moet iemand meestal eerst geïntroduceerd worden. Soms kunnen contactgegevens van verkopers gevonden worden op fora. In de regel zijn de groepen op Telegram en Jabber nationaal van aard (interview 22).

Het EMCDDA en Europol (2017) hebben een analyse gemaakt van de in beslag genomen gegevens van Alfabay. In 2016 was dit de grootste cryptomarkt ter wereld (EMCDDA & Europol, 2017, p. 42). Voor cocaïne bleek Alfabay vooral als detailhandelsplaats te functioneren. Interessant zijn de grote prijsverschillen: detailhandel € 61,- en groothandel € 30,- per gram.

Bron: EMCDDA & Europol (2017), p. 45. Omzet van Alfabay naar type drugs voor de grootste drie Europese landen.

Als alleen naar Europese aanbieders op Alfabay wordt gekeken (verantwoordelijk voor 28% van alle omzet), is Nederland na het Verenigd Koninkrijk het land waar de grootste omzet bij de onlineverkoop van cocaïne werd gerealiseerd.

De Nederlandse politie heeft cryptomarkt Hansa een maand 'gerund'. Op deze markt waren die maand 602 aanbieders van cocaïne actief, 224 konden de cocaïne naar ieder land op de wereld vershippen en 27 konden alleen in Nederland leveren. Op Hansa waren 123 Nederlandse drugshandelaren actief. In vier weken tijd werd bij hen negenhonderd keer cocaïne besteld. Het ging bijna altijd om kleine bestellingen.

Incidenteel worden verdovende middelen ook aangeboden op advertentiesites op het internet. Op Crimesite.nl staan voorbeelden van sites waarop in het verleden verschillende soorten drugs zijn aangeboden.³² Volgens Kruithof et al. (2016, p. 31) gaat het in de regel om advertenties die maar een paar dagen zichtbaar zijn.

Kenmerken van online kopers

Gelet op het mondiale karakter van cryptomarkten is het opvallend dat bij het gros van de transacties koper en verkoper uit hetzelfde land komen (interview 22). Kruithof et al. hebben geanalyseerd dat bij het merendeel van alle verdovendemiddelentransacties koper en verkoper

³² Hoeveel drugslinks wilt u hebben?

zich in hetzelfde werelddeel bevinden (Kruithof et al., 2016, p. 70). Het risico van onderschepping wordt hierdoor zo klein mogelijk gemaakt, er kan makkelijker gecommuniceerd worden met de verkoper en snelle levering is mogelijk (interview 22).

Bij de traditionele offlineverkoop van drugs wordt de keuze beperkt door de locatie en door de contacten die iemand heeft. Cryptomarkten bieden dus nieuwe gelegenheden. Momenteel is het Team Darkweb van de Landelijke Eenheid bezig met een fenomeenbeschrijving van het darkweb. Voor deze analyse is een profiel opgesteld van de Nederlandse kopers van verdovende middelen op cryptomarkten. Het gros van de kopers is tussen de 18 en 30 jaar oud. Het onderzoek onderscheidt drie typen kopers: ten eerste experimentele kopers, ten tweede recreatieve of verslaafde gebruikers en ten derde kleine dealers. Bij de eerste categorie gaat het om mensen die weleens willen proberen hoe eenvoudig het is om via het darkweb drugs te kopen. De grootste groep online kopers bestaat uit gebruikers, van wie de meeste hun drugs bij een vast contact kopen. De derde categorie, die gevormd wordt door dealers, koopt grotere hoeveelheden drugs online. Vervolgens kunnen zij de gekochte drugs zowel op het darkweb als in de fysieke wereld verkopen.

Kenmerken van online verkopers

Cryptomarkten vormen een dynamische omgeving. Volgens Kruisbergen et al. (2018, p. 36) verschilt de structuur van cybernetwerken niet veel van die van traditionele netwerken. Het merendeel van de netwerken kent een stabiele groep kernleden die gedurende een langere periode samen delicten plegen. De kernleden van deze netwerken kennen elkaar vaak uit de fysieke wereld en rekruteren alleen enkele specialisten via online ontmoetingsplaatsen. Het EMCDDA en Europol (2017, p. 53) stellen dat criminele groeperingen die zich bezighouden met de handel in verdovende middelen steeds vaker ook drugs verhandelen via het darkweb. In de meeste gevallen zijn aan een verkoopaccount meerdere mensen verbonden. In sommige gevallen gaat het hierbij om een (grotere) organisatie (interview 22). Daarnaast zijn er ook handelaren die het grootste deel van de activiteiten zelfstandig uitvoeren. Een paar verkopers draaien grote omzetten (EMCDDA & Europol, 2017, p. 53).

Grote hoeveelheden harddrugs aangetroffen in onderzoek naar online handel

Tilburg - Het ondermijningsteam van de politie Zeeland-West-Brabant trof woensdag 12 juli op verschillende locaties in Tilburg grote hoeveelheden harddrugs aan. Zij doet onderzoek naar de handel in harddrugs via het dark web. Twee Tilburgse broers werden eerder die ochtend aangehouden. Zij zitten nog vast voor verder onderzoek.

In totaal doorzocht het team die dag vier woningen, een berging en een bedrijfspand in de wijken Oud-Noord en West. Hierbij werd een grote hoeveelheid aan MDMA-kristallen, duizenden xtc-pillen, kilo's cocaïne en hasj aangetroffen met een straatwaarde van minimaal 1,5 miljoen euro. (...)

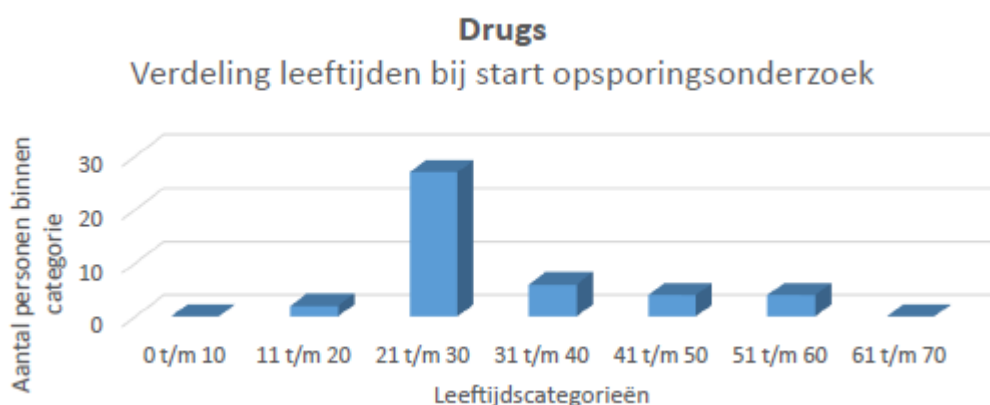
Ook werd er beslag gelegd op een hoeveelheid bitcoins. Deze worden vaak gebruikt als betaalmiddel in het criminele circuit. Zo wordt het digitale ruilmiddel onder andere gebruikt voor de aankoop van verboden goederen, zoals drugs, wapens en identiteitsbewijzen, op ondergrondse verkoopsites.

(politie.nl, 13 juli2017)³³

Uit onderzoek blijkt dat er opvallend weinig nieuwkomers zijn bij de drugshandelaren: de meeste onlinehandelaren hebben antecedenten voor het offline handelen in verdovende middelen. Rouwenhorst heeft de kenmerken van 43 Nederlandse personen geanalyseerd die verdacht zijn

³³ <https://www.politie.nl/nieuws/2017/juli/13/08-grote-hoeveelheden-harddrugs-aangetroffen-in-onderzoek-naar-online-handel.html>

van de onlinehandel in verdovende middelen. Onder de verdachten bevonden zich 6 vrouwen, 27 personen waren tussen de 21 en 30 jaar oud en 6 tussen de 31 en 40.

Bron: Rouwenhorst (2018), p. 36.

De handelaren waren op tien verschillende cryptomarkten actief. Een aantal van hen verstuurden drugs naar vooral Europese landen, maar ook naar Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika, Canada en Brazilië. Rouwenhorst kon in de door haar verzamelde gegevens geen criminele samenwerkingsverbanden identificeren. De handel op het darkweb werd gepleegd zowel door meerdere personen samen als door individuen die alleen, zonder anderen opereerden (Rouwenhorst, 2018, p. 39-40). Voor de verkoop en doorvoer van cocaïne is ook niet per se een criminele organisatie noodzakelijk.

Uit één opsporingsonderzoek bleek dat middels de handel in verdovende middelen een omzet van enkele tonnen was gegenereerd. In totaal werden 62 bitcoins in beslag genomen. Bij een doorzoeking werd nog eens €33.500 in beslag genomen. Daarnaast werden er twee geldbedragen bij fouillering van de verdachte en de bankrekening van de verdachten in beslag genomen. (Rouwenhorst, 2018, p. 40)

Van de 43 verdachten hadden er 32 antecedenten (74,4%), 9 hadden geen antecedenten, 2 personen konden niet in het systeem gevonden worden. Van de 32 personen met antecedenten hadden er 21 antecedenten voor de Opiumwet. Bij de gepleegde feiten ging het om de handel in zowel hard- als softdrugs (Rouwenhorst, 2018, p. 40).

Ormsby (2016) found that while many vendors on Silk Road were 'former small-time street dealers who had found a new, lucrative market', there were also vendors who previously only sold drugs to friends and were now able to deal 'on a more professional level' (pp. 62–63). (Kruithof et al., 2016, p. 81).

Het gros van de onlinehandelaren was dus al eerder actief in de drugshandel. Gelet op de ontwikkelingen kan niet worden uitgesloten dat succesvolle handelaren kunnen doorgroeien.

Betalingen

Op cryptomarkten moet worden betaald met virtual currencies. Favoriet betaalmiddel op cryptomarkten is de bitcoin, al zijn er cryptomarkten met een voorkeur voor een ander betaalmiddel, bijvoorbeeld Litecoin, Dogecoin, Zcash (EMCDDA & Europol, 2017, p. 24) of Monero (interview 22). Handelaren zijn kwetsbaar bij het incasseren of omwisselen van opbrengsten, omdat ze daarbij direct of indirect in contact komen met de reguliere omgeving. De transactiegeschiedenis van bitcoins wordt vastgelegd. Het gebruik van een 'mixing service' kan

het zicht op de herkomst van een bitcoin weliswaar ontnemen, maar door transactiegegevens te analyseren en te koppelen aan andere bronnen, bijvoorbeeld wanneer gebruikers niet-optimaal gedrag vertonen, is het mogelijk bepaalde transacties toch naar personen te herleiden (Kruisbergen et al., 2018, p. 15). Bovendien kunnen de handelaren hun bitcoins vaak niet bij gerenommeerde exchangers omwisselen zonder identiteitspapieren.

Doordat alle bitcointransacties worden opgeslagen in de blockchain, een grote openbare database, en doordat het verbergen van iemands identiteit complex is en vaak alleen mogelijk is met specialistische ondersteuning, biedt het gebruik van bitcoins voor de opsporing kansen om zicht te krijgen op handelaren (EMCDDA & Europol, 2017, p. 23).

Het verhandelen van verdovende middelen op cryptomarkten is relatief eenvoudig (interview 22). Maar net als voor de grote drugshandelaren is het voor de onlinehandelaren lastig de verkregen winsten wit te wassen. Het is nauwelijks mogelijk om zonder gespecialiseerde hulp bitcoins om te zetten in euro's. Specialisten die dat wel kunnen, kunnen worden gevonden op de cryptomarkten. Tegen een vergoeding van een aantal procenten zetten zij de bitcoins om in euro's.

Conclusie

Vooralsnog is de handel in verdovende middelen op het darkweb bescheiden van omvang. Dat geldt ook voor het aantal Nederlandse handelaren op cryptomarkten. Het kan echter niet worden uitgesloten dat de online cryptomarkten eenzelfde ontwikkeling zullen doormaken als grote marktplaatsen in de legale wereld, waarmee mogelijk de traditionele drugshandelaren marktaandeel zullen gaan verliezen aan onlinehandelaren.

Bij de online distributie van cocaïne spelen Nederlandse actoren een belangrijke rol, maar zij zijn niet de enige actoren. Hoewel het darkweb grote kansen biedt voor mondiale handel, vindt het grootste deel van de handel binnen een werelddeel plaats: Amerikanen kopen hun verdovende middelen voor het grootste deel bij Amerikanen, Nederlandse cocaïnehandelaren verkopen hun drugs in de eerste plaats aan Nederlandse, en in de tweede plaats aan Europese gebruikers.

Het blijkt dat het merendeel van degenen die online cocaïne verhandelen, antecedenten heeft voor offlinehandel in verdovende middelen. De onlinehandel biedt dus vooral een nieuwe distributiemethode voor subjecten die al actief waren in de verdovendemiddelenhandel.

7 Kenmerken van de doorvoer van cocaïne

Inleiding

Hedendaagse georganiseerde criminaliteit heeft verschillende eigenschappen. De doorvoer van cocaïne vormt daarop geen uitzondering. Onderstaande kenmerken van hedendaagse georganiseerde criminaliteit zijn eveneens aangetroffen bij de doorvoer van cocaïne via Nederland:

- Georganiseerde criminaliteit is zeer divers: ze varieert van de meer traditionele criminele samenwerkingsverbanden tot kleinere groepen tot fluïde, flexibele netwerken, bestaand uit individuele criminele ondernemers. Criminelen in de fluïde netwerken werken op freelance- of ad-hocbasis en behoren niet langer tot een groter netwerk of vaste groep (Europol, 2015, p. 12; Europol, 2017b, p. 13).
- Georganiseerde criminaliteit is mondiaal van aard. Criminele samenwerkingsverbanden werken op internationale schaal met elkaar of met andere criminele groeperingen samen (Europol, 2017b, p. 13; Van der Laan et al., 2016, p. 115).
- Er is sprake van polycriminaliteit: criminele groeperingen of criminele subjecten houden zich veelal bezig met meerdere vormen van criminaliteit (Europol, 2017b, p. 15). In het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* wordt gesproken van criminele veelzijdigheid of multi-ondernemerschap (Boerman et al., 2017, p. 298-299).
- Bepaalde specialistische deeltaken in het criminele bedrijfsproces worden uitbesteed aan anderen: *Crime-as-a-Service* en criminele uitbesteding (Boerman et al., 2017, p. 293).
- Criminele concurrenten werken soms samen bij het najagen van criminele kansen: *co-opetition* (Europol, 2015, p. 8).
- De onlinehandel in illegale producten en diensten biedt individuen de mogelijkheid eigen criminele activiteiten te ontplooiën zonder de hulp van traditionele (i.e. 'offline') criminele samenwerkingsverbanden (Europol, 2017b, p. 11).

Het internationale karakter van de doorvoer van cocaïne via Nederland is in hoofdstuk 4 al beschreven. De onlinehandel in illegale producten is in hoofdstuk 6 aan bod gekomen. Opvallend is dat de onlinehandel niet mondiaal maar vooral lokaal of regionaal van aard is. Ook opmerkelijk is dat het merendeel van degenen die online cocaïne verhandelen, antecedenten heeft voor offlinehandel in verdovende middelen, met andere woorden: dat de onlinehandel vooral een nieuwe distributiemethode vormt voor subjecten die al actief waren in de verdovendemiddelenhandel.

In dit hoofdstuk staan we stil bij eigenschappen die in dit rapport niet eerder aan bod zijn gekomen, te weten de diversiteit van de doorvoernetwerken, multi-ondernemerschap, *Crime-as-a-Service*, criminele uitbesteding en *co-opetition*.

De doorvoer van cocaïne is een vorm van georganiseerde criminaliteit. Financieel gewin is het doel. Daarom schenken we in dit hoofdstuk ook aandacht aan financieel gewin. De vraag of de doorvoer van cocaïne ook ondermijnende eigenschappen heeft, stellen we in dit hoofdstuk eveneens aan de orde. Dit doen we aan de hand van de vormen van ondermijning die gehanteerd zijn voor het *Nationaal dreigingsbeeld 2017*, te weten: ondermijning van rechtspleging en rechtsorde, van politiek en openbaar bestuur, van economische verhoudingen en van infrastructurele voorzieningen, verweving van de boven- met de onderwereld en negatieve invloed op het normbesef van de burgers (Boerman et al., 2017, p. 27, 321).

Diversiteit van de doorvoernetwerken

Volgens Europol is het merendeel van de criminele groepen die zich in Europa bezighouden met de distributie van cocaïne te linken aan Nederland. Ongeveer de helft van alle criminele groeperingen in Europa werkt in meer of mindere mate samen. De diversiteit aan actoren is groot: er zijn vertegenwoordigers van traditionele criminele samenwerkingsverbanden, leden van kleine groepen, mensen die actief zijn in tijdelijke netwerken en individuen die ingehuurd worden voor een klus (Europol, 2017b, p.13; interview 1). Door de diversiteit aan actoren en samenwerkingsverbanden is het niet mogelijk om het distributienetwerk als geheel te karakteriseren (Malm & Bichler, 2011, p. 292).

Grote partijen cocaïne die naar Europa worden gesmokkeld, zijn altijd van meerdere investeerders. Het netwerk dat actief is binnen de cocaïnemarkt laat daardoor een grote verwevenheid en dichtheid zien (iedereen kent elkaar). De import is dusdanig geconcentreerd op specifieke knooppunten dat criminele groeperingen samen of naast elkaar moeten werken (Eenheid Amsterdam, 2018b, p. 6). Nieuwenhuis et al. (2016) stellen dat de toegang tot de cocaïnemarkt lastig is. Wel proberen vanwege de grote winstmarges ook nieuwe spelers een positie op te bouwen. Veel spelers op deze markt komen uit de gevestigde criminele orde, die voor een deel de markt nog domineert. “De afgelopen jaren zijn de machtsverhoudingen wel veranderd omdat andere groepen, zoals personen van Turkse, Marokkaanse of Albanese afkomst nu ook actief zijn op deze markt” (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 20). Criminele netwerken zijn niet alleen maar sociale netwerken die in een criminele omgeving acteren. Ze kampen constant met de spanning tussen veiligheid en efficiëntie (Duijn, 2016, p. 122). Nieuwkomers zullen zich moeten bewijzen alvorens zij een positie kunnen opbouwen (Zaitch, 2002, p. 49). Ook zullen zij toegang moeten zien te krijgen tot de lokale netwerken. Dit is lastig als groepen niet lokaal verankerd zijn, zoals in het geval van de (etnisch) Albanese netwerken (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 92).

De cocaïnedoorvoerder in zijn geheel bestaat uit verschillende lagen. In de hogere echelons van de markt (groupage, FTL, groupage XL en FTL XL) lijkt een hoge organisatiegraad te zijn: stabiele samenwerkingsverbanden met hoge dichtheid (hoeveelheid relaties) en duidelijke aansturing. Aan de onderkant van het distributienetwerk (mierenhhandel en cash-and-carrydoorvoerder) is geen sprake van duidelijke aansturing, het netwerk is meer ad hoc en is sterk gedreven door kansen in de markt. Het netwerk is hier meer gefragmenteerd en fluïde van karakter en verondersteld kan worden dat groepen die op dit niveau actief zijn zich snel kunnen aanpassen. Als iemand uitvalt, bijvoorbeeld doordat hij vastzit, wordt zijn werk overgenomen door iemand anders. Hoewel deze doorvoernetwerken als zodanig fluïde en gefragmenteerd zijn, zijn de distributielijnen (evenals de goldennumber-lijnen die we soms bij de mierenhandel zien) die de cash-and-carrydoorvoernetwerken exploiteren, wel gestructureerd van aard in de zin dat deze jaren kunnen bestaan.

Het distributienetwerk als geheel is al met al lastig te karakteriseren.

Cocaïne- versus multi-ondernemerschap en polydrugshandel

Criminele groeperingen en subjecten houden zich vaak bezig met meerdere vormen van criminaliteit. Uit het SOCTA van 2017 blijkt dat *poly-criminality* is toegenomen. Vooral bij de handel van illegale producten komt multi-ondernemerschap voor (Europol, 2017b, p. 15). Ook uit de diverse onderzoeken die ten grondslag liggen aan het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* blijkt dat vaak sprake is van criminele veelzijdigheid of multi-ondernemerschap. Dit zou te maken kunnen hebben met marktwerking: enerzijds kunnen criminelen inspelen op de behoefte van nieuwe, opkomende markten, anderzijds kunnen ze vanwege een krimpende vraag en daarmee dalende inkomsten besluiten om ook op andere criminele activiteiten over te gaan om die

teruglopende inkomsten te compenseren. Toegang tot ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers biedt ook nieuwe criminele mogelijkheden (Van de Bunt & Kleemans, 2007, p. 92). Criminele veelzijdigheid is te zien bij handel in illegale producten, maar ook bij fraude en georganiseerde vermogenscriminaliteit. Ook zijn combinaties daarvan te zien: internationale groeperingen die zich bezighouden met zowel drugshandel als oplichting als overvallen et cetera. Veelzijdigheid zou een belangrijke verklaring van succesvol crimineel ondernemerschap kunnen zijn (Boerman et al., 2017, p. 298-300; interview 1). Mondialisering en toegenomen connectiviteit tussen netwerken door onder meer technologische ontwikkelingen bieden betere en soms nieuwe criminele mogelijkheden.

Voor polydrugshandel geldt: “Drug traffickers (...) have tended to operate through alliance or ‘network’ models: involving loose affiliations of people who come together as and when opportunities arise, a structure that is deemed to offer both heightened security and flexibility” (Hughes, Bright & Chalmers, 2017, p.136).

Het merendeel van de criminele samenwerkingsverbanden in Europa die betrokken zijn bij de drugshandel, handelt in verschillende verdovende middelen (Europol, 2017b, p. 11). Zo zouden groeperingen van Turkse afkomst zowel in de cocaïne- als in de heroïnehandel zitten. Een subject dat aanvankelijk in Nederland in de cocaïnehandel zat en daarvoor een veroordeling boven het hoofd hing, is uitgeweken naar Turkije en daar overgestapt op de heroïnehandel (interviews 6, 10, 15).

In relatie tot de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt hoofdzakelijk polydrugshandel aangetroffen: in zo’n geval worden gecombineerde partijen drugs (cocktailzendingen) uitgevoerd of wordt een transportlijn de ene keer voor cocaïne gebruikt en een volgende keer voor andere drugs. Verondersteld kan worden dat dit te maken heeft met de transithubfunctie van Nederland in de verdovendemiddelenhandel: Nederland is verdeelcentrum voor geïmporteerde drugs (waaronder cocaïne, heroïne en hasj) en voor in eigen land geproduceerde drugs (zoals synthetische drugs en marihuana).

De cash-and-carrydoorvoer met auto’s naar Frankrijk betreft vaak gecombineerde partijen. Als een partij wat groter is (tussen de 15 en 30 kilo), is er meestal sprake van één soort harddrugs. Wel blijken die auto’s voor het transport van verschillende drugs te worden gebruikt, dus de ene keer voor heroïne en de andere keer voor cocaïne (interview 5). Op zichzelf is dit logisch, omdat de verborgen ruimten in een auto ofwel gevuld kunnen worden met kleinere hoeveelheden van verschillende drugs of met één soort, en dus een grotere hoeveelheid drugs.

Limburgse bende bracht honderden kilo's drugs naar Duitsland

Het Openbaar Ministerie verdenkt vijf mannen uit Venlo ervan dat ze in zeven maanden ruim 200 kilo softdrugs en kleinere hoeveelheden amfetamine en cocaïne naar Duitsland hebben gebracht. Ze zouden als criminele organisatie hun plannen hebben uitgevoerd vanuit café Europa aan de Straelseweg in Venlo. Die kroeg zou ook zijn gebruikt om het drugsgeld wit te wassen.

De verdachten zouden tussen november 2014 en juli 2015 een rol hebben gespeeld bij het verpakken, verstoppert, het inschakelen van koeriers en het vervoeren van de soft- en harddrugs naar één vaste afnemer in Duitsland. Uit observaties is gebleken dat Servet Y. en hun Duitse handelspartner elkaar ontmoetten in Saunaclub YinYang in Roermond.

De bende zou negentien transporten hebben uitgevoerd in een speciaal daarvoor geprepareerd Volkswagen Caddy. Daarin was onder de laadvloer een extra opbergruimte gemaakt. Die kon alleen met digitale sleutels worden geopend. (...) (De Limburger, 20 september 2017)

Voor wat betreft de groupage- en FTL-doorvoer met vrachtwagens naar het Verenigd Koninkrijk gaf de Britse respondent aan dat hoofdzakelijk alleen cocaïne op transport gaat. Wel is het mogelijk dat het cocaïne-transport bestemd is voor verschillende afnemers. Dan treft men bij inbeslagnames partijen met verschillende labels en kwaliteit aan. De partijen cocaïne hebben over het algemeen een hoge mate van zuiverheid; hoe minder versneden, hoe kleiner de partijen die uitgevoerd moeten worden, en daarmee waarschijnlijk het risico om betrappt te worden. Geen polydrugs maar wel polymiddelen: samen met cocaïne wordt lidocaïne geëxporteerd naar het Verenigd Koninkrijk om daar de cocaïne te kunnen versnijden (interview 6).

Hoewel polydrugshandel naar het Verenigd Koninkrijk in mindere mate voor zou komen dan de doorvoer van uitsluitend cocaïne, doet deze handelsvorm zich wel voor. Er is bijvoorbeeld een zaak geweest waarbij sprake was van cocktailzendingen. Het ging om partijen van ongeveer 100 kilo per keer. Soms was het alleen cocaïne, soms waren het uitsluitend synthetische drugs, soms gecombineerde partijen (interview 10).

In België wordt bij de doorvoer van grote partijen cocaïne over het algemeen alleen cocaïne aangetroffen. Richting Scandinavië gaan vaker gecombineerde partijen (interviews 2, 6, 7, 14). Netwerken in de doorvoer hoeven zich niet altijd op één bestemmingsmarkt te richten: klanten kunnen zich in verschillende landen bevinden. Dat blijkt onder meer uit het feit dat leveranciers ladingen naar diverse bestemmingslanden laten vervoeren. In één geval heeft de groepering een Deense, Franse en Russische afnemer (politie-informatie).

Tuinkabouters, badzout en 16 kilo heroïne

Het Openbaar Ministerie heeft tot zeven jaar gevangenisstraf geëist tegen negen mannen in de leeftijd van 31 tot 60 jaar. Ze worden verdacht van betrokkenheid bij vijf drugstransporten naar Scandinavië en Engeland. Het zou gaan om xtc, amfetamine, cocaïne, hasj en heroïne. De verdachten, die elkaar kennen uit de transportwereld komen uit Hilversum, Nieuwegein, Utrecht, Woerden, Breda en Harlingen. Het OM beschouwt de, nu 34-jarige, P.K. uit Hilversum als hoofdverdachte en als opdrachtgever van vier transporten. (...)

De verschillende drugstransporten vonden plaats gedurende de periode 30 november 2013 tot 20 juni 2014. Het politieonderzoek werd gestart nadat in november 2013 tijdens een overtocht met de ferry van Hirtshals (Denemarken) naar Larvik (Noorwegen) in een vrachtwagen 146,5 kilo hasj en 9,5 kilo amfetamine werd aangetroffen. De drugs, die waren verstopt in een holle ruimte achter een dubbele wand, werden opgespoord doordat een drugshond aansloeg bij de onderkant van de vrachtwagencombinatie.

Op 19 februari 2014 werd 207 kilo hasj gepakt die in een vrachtwagen was verstopt met een lading bananen; de vrachtwagen was op weg naar Denemarken.

Bij een transport naar Zweden op 17 maart 2014 werd bij een controle van een vrachtwagencombinatie in Helsingborg een partij van 71 kilo cannabis aangetroffen. De drugs zaten verstopt in de cabine die ook als slaapplek dient. Een maand later, op 23 april 2014, werd in Milton Keynes in het zuid-oosten van Engeland ruim 10 kilo heroïne gepakt die was weggewerkt in een geprepareerde accubak van een vrachtwagen.

Het vijfde en laatste transport was naar Newcastle op 20 juni 2014. Naast de reguliere lading dozen met tuinkabouters en badzout werden 16 kilo heroïne, 6 kilo cocaïne en ongeveer 350.000 XTC-pillen vervoerd. De lading was verstopt in een geprepareerde ruimte onder de accubakken van een heftruck. De meeste vrachtwagens werden in een loods in Ermelo bevoorrad met drugs. Voor het laatste transport naar Newcastle werd een loods in Tiel gebruikt. (Crimesite.nl, 6 oktober 2017)

Megavondst drugs in Nederlandse vrachtwagen in Noorwegen

430 kg hasj, 40 kilo amfetamine, 23 kilo marihuana, 12 kilo heroïne en twee kilo cocaïne werden eind juni 2017 ontdekt in een Nederlandse vrachtwagen in het Noorse Svinesund. Dat maakte de Noorse douane nu pas bekend vanwege het lopende onderzoek. Het betreft hier een van de grootste drugsvangsten bij deze grensovergang ooit.

De drugs waren verstopt onder 32 pallets schoenen in een Nederlandse oplegger. Op de vrachtpapieren van de 39-jarige Nederlandse chauffeur stond dat het een lading van 4,5 ton Crocs-schoenen betrof.

Toen de oplegger door drugshond Ollie werd onderzocht sloeg de hond aan. De douaniers vonden een pallet dozen met drugs tussen de lading schoenen. In totaal 507 kilogram drugs. De Nederlandse chauffeur zegt onschuldig te zijn. Hem hangt een gevangenisstraf van maximaal 15 jaar boven het hoofd vanwege drugsmokkel. (Transport Online, 9 april 2018)

Bij de doorvoer van cocaïne vanuit Nederland kan dus sprake zijn van polydrugshandel. Multi-ondernemerschap, waarbij de doorvoer van cocaïne wordt gecombineerd met andere vormen van illegale handel of georganiseerde criminaliteit, wordt minder gezien. Soms worden vuurwapens aangetroffen, maar dat hoeft niet te duiden op wapenhandel. Wel zouden jachten die voor het transport van verdovende middelen worden gebruikt, ook worden ingezet ten behoeve van illegale migratie naar het Verenigd Koninkrijk en worden subjecten met antecedenten in de drugshandel gezien op boten die worden gebruikt bij illegale migratie (politie-informatie; interviews 2, 8, 18).

Crime-as-a-Service

Het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* geeft de volgende omschrijving van *Crime-as-a-Service* (CaaS): “Bij CaaS worden instrumenten gebruikt die anderen hebben ontwikkeld en aangeboden om criminaliteit te faciliteren.” (Boerman et al., 2017, p. 293). Het principe van CaaS wordt over het algemeen in verband gebracht met digitale of internetgerelateerde diensten (Europol, 2017a, p. 58; Boerman et al., 2017, p. 295). In het *IOCTA 2017* is te lezen: “Instead of even attempting to learn everything, cybercriminals specialise in smaller, more manageable skill-sets. When they require something outside their own area of competency, they need only to find someone offering the appropriate tool or service in the digital underground; they can simply buy access to what they need. It is also on this basis of reciprocity and complementary skills that cybercriminals come together to commit crime in more coordinated groups, although other factors are also important here, such as language. Such associations are often transient however, only remaining together for the execution of a particular project, before disbanding.” (Europol, 2017a, p. 58)

In hoofdstuk 6 hebben wij de online distributiehandel beschreven. Voor het verkopen van cocaïne op marktplaatsen en in vendor shops op het darkweb is slechts beperkte technische kennis vereist (interview 22). De onlinehandelaren hebben wel specialistische ondersteuning nodig voor het witwassen van het verdiende virtuele geld. Een aantal Nederlandse handelaren hebben tonnen verdiend met de onlinehandel.

De verdachte heeft gebruik gemaakt van een bitcoinwallet. In die wallet zijn hoeveelheden bitcoins gestort vanuit AgoraMarket , Abraxas Market , BlackBankMarket , EvolutionMarket, MiddleEarthMarketplace en NucleusMarket , marktplaatsen op het dark web. (...)

Via marktplaatsen op het dark web worden veel illegale producten en diensten verhandeld.

Uit het dossier komt naar voren dat de verdachte op meerdere momenten grote hoeveelheden bitcoins heeft gewisseld tegen contanten bij [naam medeverdachte], die daarvoor een tarief van 5-7% berekende. De transacties vonden plaats in openbare gelegenheden, onder meer bij de Starbucks in Den Haag en Rotterdam. Uit onderzoek naar de bitcoinwallet die de verdachte bij deze transacties gebruikte blijkt dat een substantieel deel van de verhandelde bitcoins afkomstig was van het dark web.

(Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBROT:2017:8989)

De man in bovenstaand voorbeeld heeft minstens 367,35 bitcoins omgezet. De koers van de bitcoin varieert recentelijk sterk, maar 1 bitcoin kostte in mei 2018 € 6450,-.³⁴ Er is dus ongeveer 2,4 miljoen euro witgewassen.

Criminele uitbesteding

Het *Nationaal Dreigingsbeeld 2017* stelt: "(...) in het geval van criminele uitbesteding worden anderen ingehuurd om een deel van de criminele activiteiten uit te voeren" (Boerman et al., 2017, p. 293). Criminele uitbesteding houdt in dat specifieke taken die voor een crimineel netwerk zelf lastig te realiseren zijn, worden uitgezet bij anderen. Er ontstaat daarmee als het ware een duale organisatie waarbij bepaalde taken niet meer onder het beheer van het criminele samenwerkingsverband vallen (Boerman et al., 2017, p. 295-296; Mayntz, 2004, p. 16-17). Er wordt gebruikgemaakt van al dan niet legale facilitators die de drugshandel ondersteunen en maskeren (Giménez-Salinas Framis, 2014, p. 145). Het kan gaan om het leveren van diensten zoals juridische en boekhoudkundige ondersteuning, of bijvoorbeeld om het voorzien in middelen, waaronder opslagruimten en vervoer (Gruter & Van de Mheen, 2005, p. 44).

In hoofdstuk 5 zijn de belangrijkste rollen beschreven die we kunnen onderscheiden bij de doorvoer van cocaïne: de groothandelaren, de detailhandelaren en de transporteurs. De rol van transporteur is zo verweven met de doorvoer dat wij deze in dit onderzoek integraal als behorend tot de doorvoer beschouwen, en niet in de context van criminele uitbesteding. Voor het transport als zodanig kan het regelen van het vervoermiddel en eventueel verbouwen daarvan gefaciliteerd worden door anderen, zoals hierna te lezen valt. In deze paragraaf besteden we ook aandacht aan ontmoetings- en opslagplaatsen en *safehouses*. Financiële dienstverlening (ook een vorm van criminele uitbesteding) komt aan bod in de paragraaf over financieel gewin.

Dubieuze autobedrijven en ombouw van voer- en vaartuigen

De cocaïne moet van A naar B worden vervoerd en daartoe wordt vaak gebruikgemaakt van verschillende transportmiddelen. In de criminele netwerken bevinden zich allerhande dubieuze bedrijven die hierin kunnen voorzien. Deze bedrijven zitten zelf niet in de handel maar faciliteren deze.

In Frankrijk bestaan kleine autoverhuur- en -verkoopbedrijven die hoofdzakelijk auto's leveren ten behoeve van drugshandel en geldkoeriers.

³⁴ XE Currency converter geraadpleegd op 30 mei 2018.

Het prepareren van auto's met verborgen ruimten is een belangrijke faciliterende branche voor de doorvoer. Bekend is dat er onder meer in en rond Rotterdam, Dordrecht en Amsterdam en in Brabant auto(verhuur)bedrijven bestaan die dit doen. Ook in Duitsland bestaan garages die auto's prepareren en vermoedelijk ook in Frankrijk. De auto's kunnen worden gehuurd of in eigen bezit zijn. Ze worden ook geruild of doorverkocht, zodat anderen ze weer kunnen gebruiken. Als een auto 'te heet' wordt, wordt deze tijdelijk niet gebruikt. Vaak zijn de auto's heel vernuftig geprepareerd. Dan kan de verborgen ruimte alleen worden geopend door op twee verschillende plekken in de auto tegelijkertijd een handeling te verrichten, zoals het indrukken van een knop. Of de afnemer krijgt een afstandsbediening om de ruimte te kunnen openen. De auto's kunnen weliswaar in Nederland zijn geprepareerd, ze zijn wel in het bezit van de afnemers in het buitenland.

Ook vrachtwagens worden geprepareerd. Werd voorheen cocaïne verstoppt in bijvoorbeeld accu's, nu worden er ook trailers aangetroffen met verborgen ruimten. In Nederland zouden een paar bedrijfjes in het prepareren van vrachtwagens gespecialiseerd zijn. Verborgen ruimten zijn ook aangetroffen in plezierjachten (interviews 4, 5, 10, 14, 15, 18).

Noodklok om verborgen ruimtes in auto's

In auto's en bestelbussen worden door de politie steeds vaker verborgen ruimtes gevonden om wapens, drugs en geld te smokkelen. De Rotterdamse politie luidt de noodklok.

„In het hele land zien we sinds 2014 een stijging van het aantal verborgen ruimtes in auto's die zeer vernuftig zijn gemaakt. (...)”, zegt Arjan de Zwart, hoofd regionale recherche Rotterdam. (...)

„In een groot deel ervan hebben wij cash geld, drugs of een wapen gevonden. Zorgelijk is dat er garagebedrijven zijn die zich specialiseren in het maken van die ruimtes. Je ziet dat criminelen steeds meer professionaliseren”, aldus De Zwart.

De Rotterdamse politie probeert samen met onder meer de gemeente een vuist te maken om de zogeheten facilitators aan te pakken. (...)

Auto's die op naam staan van iemand anders dan de bestuurder en als er antecedenten worden vastgesteld, zijn voor de politie signalen. „Wij zijn ook steeds slimmer geworden en hebben inmiddels in onze eenheid ook experts in het vinden van zulke ruimtes.”

In Rotterdam lopen per jaar tientallen automobilisten tegen de lamp die in een voertuig rijden met een verborgen ruimte. „Wekelijks komen agenten het tegen”, zegt rechercheur Pieter, die zijn achternaam vanwege zijn werk niet wil zeggen. Dit jaar maakte hij en zijn team een slag nadat de Duitse autoriteiten een rechtshulpverzoek hadden ingediend. Dat leidde tot meerdere arrestaties.

(De Telegraaf, 15 december 2017)

Ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers

Zoals in hoofdstuk 3 te lezen is, spelen ontmoetingsplaatsen een belangrijke rol bij het verbinden van actoren. In binnen- en buitenland worden afspraken gemaakt over de handel. Men kan elkaar ontmoeten op 'neutraal terrein', in bijvoorbeeld (weg)restaurants, cafés of op parkeerplaatsen. Er zijn echter ook locaties die bewust door de eigenaren (bruggenbouwers) worden uitgbaat als ontmoetingsplek voor criminelen en criminele netwerken, waar zij zaken kunnen doen. Van de Bunt en Kleemans vermeldden in een rapportage uit 2007 (p. 92) dat er in Amsterdam en Rotterdam meerdere gelegenheden waren om samenwerkingsrelaties aan te gaan en te bestendigen. Ook nu zijn deze locaties er nog. Zo is bekend dat meerdere restaurants en cafés in Rotterdam de criminele handel dienen (interviews 15, 17). Café De Ketel, dat ter sprake is gekomen in hoofdstuk 3, is daar een mooie illustratie van. Een ander voorbeeld betreft een transportbedrijf in Rotterdam waarvan de eigenaren – zonder antecedenten – jarenlang verschillende criminele cocaïnenetwerken van verschillende nationaliteiten of afkomstig uit verschillende landen voorzagen van transport maar ook van opslagruimte én van een *meeting point*. De eigenaren kregen voor elke partij cocaïne waarin zij

faciliteerden € 40.000,- per persoon uitbetaald – ook als de deal uiteindelijk niet doorging. Behalve in geld werden ze in cocaïne uitbetaald (interview 15).

De positie van een groep in het cocaïnedistributienetwerk bepaalt de toegang tot de ontmoetingsplaatsen en bruggenbouwers. Niet iedere groep beschikt over de juiste lokale verankering om een goede deal te sluiten. Zo lijken sommige Albanese groepen nauwelijks lokaal verankerd te zijn: zij kopen altijd cocaïne voor een relatief hoge prijs van hun landgenoten en zetten deze vervolgens bij andere landgenoten af. Maar ook sommige Nederlandse dealers ontberen een goede toegang. In hoofdstuk 6 hebben wij drie categorieën Nederlandse klanten van online cryptomarkten onderscheiden. De derde categorie betreft lokale dealers. Dat zij hun cocaïne online kopen, lijkt als reden te hebben dat zij geen kans zien om op een andere wijze aan een goede kwaliteit te komen.

Safehouses

Een ander specialisme is het aanbieden van *safehouses* om de drugs op te slaan of om er handelaren onder te brengen. Voor alle fasen van de handel in Nederland geldt dat de cocaïne ergens moet worden opgeslagen, voordat ze het land verlaat. Dit kan gebeuren in loodsen, garageboxen en appartementen, al dan niet met verborgen ruimten. In maart 2017 werd in een Rotterdamse woning 262 kilo cocaïne aangetroffen. In de woning werd ook apparatuur aangetroffen voor het versnijden, verpakken en verhandelen van de drugs. Soms worden in *safehouses* ook geldtelmachines aangetroffen. Meerdere respondenten vermoeden dat er een substantieel aantal *safehouses* is, maar zij konden geen aantallen noemen.

Om het risico van ontdekking zo veel mogelijk te verkleinen, is lang opslaan geen optie (interviews 10, 17, 20). Mobiele opslag zou ook voorkomen (Hendriks, Rompas, Tighadouini & Zilfougarova, 2017, p. 7). Het *stashen* van lading kan aan anderen worden uitbesteed. Malafide makelaars kunnen hierin faciliteren.

Super-de-luxe appartement vaak rovershol

(...)

Steeds vaker treffen agenten dit soort *safehouses* aan waar criminelen onderduiken. Ze baden er anoniem in luxe en hebben er ingenieuze plekken om te verbergen wat niet gevonden mag worden. Geld, drugs en vuurwapens worden professioneel weggestouwd in holle muren en deurkozijnen. (...)

Tussenpersonen zorgen dat de bewoner niet officieel geregistreerd komt te staan. Maar de politie heeft in de smiezen wat plaatsvindt in de mooiste appartementencomplexen van ons land. Hoewel precieze cijfers ontbreken, gaat het alleen al in de Rotterdamse regio om zeker honderden *safehouses*. (...)

Die stad heeft extra aantrekkingskracht op criminelen én bemiddelingsbureaus. Wie onderdak zoekt, verdient het grote geld dat deels wordt aangetroffen meestal in de handel in cocaïne en de haven van Rotterdam speelt daarbij een sleutelrol. (...)

Wie 2500 tot 4000 euro per maand neertelt, vindt via een bemiddelingsbureau een onderkomen. (...) „Het is mogelijk dat zelfs de wifi wordt geregeld, zodat criminelen helemaal onder de radar kunnen verblijven.“

Werkelijk niets staat dan op naam van de bewoner, waardoor die amper traceerbaar wordt. (...)

Sommige huurmakelaars bieden criminelen bewust een veilige haven, andere knijpen een oogje dicht bij het aannemen van contante betalingen. „De handel in cocaïne zorgt bovendien voor allerlei nevenactiviteiten“ (...).

„Er zijn bedrijven die in auto's verstopplekken aanleggen, of in huizen.“ (...)

(*Algemeen Dagblad*, 20 april 2018)

Co-opetition

Crimineel ondernemerschap is gebaseerd op zowel coöperatieve kwaliteiten als competitieve processen.

Criminele concurrenten werken met elkaar samen bij het najagen van criminele kansen (Europol, 2015, p. 8). “Much more than in the past, criminal organizations are networking and cooperating with one another, enabling them to merge expertise and to broaden the scope of their activities. Rather than treat each other as rivals, many criminal organizations are sharing information, services, resources, and market access according to the principle of comparative advantage” (US Government Working Group on International Crime Threat Assessment, 2000 in Chatterjee, 2005, p. 8).

Het netwerk vormt de basis waarop samenwerkingsverbanden en criminele ondernemingen kunnen voortbestaan of van waaruit ze kunnen ontstaan. Is een samenwerkingsverband gerealiseerd, dan hebben de ondernemers binnen die illegale handel een gezamenlijk belang om die handel draaiende te houden. Het gaat daarbij niet alleen om de financiële opbrengsten, maar ook om de mogelijkheid samen te kunnen werken met vertrouwde en betrouwbare contacten, die op hun beurt weer toegang kunnen geven tot nieuwe contacten en criminele kansen (Morselli, 2005, p. 30-35; Europol, 2015, p. 8). Morselli (2005, p. 81) omschrijft het principe van co-opetition in relatie tot crimineel ondernemerschap als volgt: “Structuring one’s personal working network to include trade members who are not directly connected to each other but who may have interests in dealing with one another represents a cooperative way of being competitive.”

Grote ladingen cocaïne die naar Europa worden geëxporteerd, zijn van verschillende groepen. Daarmee ontstaan relaties tussen groepen in de cocaïnehandel. Ook bij de (verdere) doorvoer van cocaïne via Nederland zijn deze relaties te zien. Bij de groupage- en FTL-doorvoer is gesignaleerd dat samenwerking vaak in wisselende samenstelling plaatsvindt, waarbij men soms ook concurrent is van elkaar: *co-opetition*. Er wordt samenwerking gezocht om de risico’s te minimaliseren.

Soms werken leveranciers bewust samen en richten ze zich op dezelfde buitenlandse klanten. In één geval maakten verschillende personen gebruik van hetzelfde transport en wilde men proberen de lading van een van de anderen achterover te drukken. In een ander geval was men met eenzelfde lading bezig, maar werd een van de deelnemers niet geïnformeerd over hoe de betalingen zouden plaatsvinden.

Een leverancier kan zich ook op verschillende afnemers richten, in hetzelfde bestemmingsland of in diverse landen. Met name in de hogere echelons van de doorvoerbranche is dat te zien. Dan levert een leverancier zowel aan het Verenigd Koninkrijk als aan Scandinavische landen, of aan het Verenigd Koninkrijk en Italië, en maakt hij gebruik van dezelfde transporteurs (leverancier en transporteur kunnen ook dezelfde persoon zijn of deel uitmaken van hetzelfde netwerk). Uiteraard kunnen transporteurs door verschillende criminele netwerken worden ingezet voor het organiseren en uitvoeren van het transport. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om in Nederland gevestigde transportbedrijfjes, maar ook worden er bedrijfjes in onder meer Duitsland en Polen gezien – met een link naar Nederland. Ook komt het voor dat een vrachtwagen langs verschillende adressen in het buitenland rijdt om ladingen te lossen. Dan wordt bezorgd bij bijvoorbeeld afnemers in Denemarken en Zweden (politie-informatie; interviews 2, 10, 11, 10, 19).

Financieel gewin

De cocaïnehandel in zijn algemeenheid is een voorbeeld van een marktgeoriënteerd verdienmodel: er wordt ingespeeld op de vraag naar of behoefte aan cocaïne, en er wordt winst gemaakt op basis van het verschil tussen de aankoopprijs en de verkoopprijs. Kruisbergen et al. (2012, p. 183-184) stellen: “In het geval van cocaïne is er sprake van een grote afstand tussen de productielocaties enerzijds en de afzetmarkten anderzijds. Het succesvol overbruggen van die afstand is de belangrijkste en meest lucratieve stap binnen de totale keten van de cocaïnemarkt. Degene die de contacten en/of de capaciteiten heeft om deze drug succesvol te importeren, is dan ook de grootverdiener”.

Naast criminele samenwerkingsverbanden die uit de overbrugging van de totale route van productie tot consumptie hun winsten trachten te behalen (end-to-end-handel) zijn er groeperingen die geld verdienen door zich toe te leggen op een deel van die route. De doorvoer van cocaïne via Nederland beslaat delen van die route en het doel daarvan is kort samengevat: financieel gewin (Kruisbergen et al., 2012, p. 154-156).

In deze paragraaf gaat de aandacht allereerst uit naar de prijsmarges per schakel in de distributieketen, vervolgens naar de betalingen, en tot slot naar het omzetten van de verdiensten en de daarmee samenhangende financiële dienstverlening.

Prijsmarges

In de cocaïnehandel gaat de prijs van een kilo cocaïne vele malen over de kop. De winstmarges zijn enorm, maar enige nuancering is op haar plaats. Elke schakel in de handelsketen kost geld, en er zijn heel wat schakels nodig om van de cocabladeren bij de boer – die hiervoor overigens nauwelijks betaald krijgt – tot het cocaïnelijntje bij de gebruiker in Europa te komen. Ook aan het witwassen van de verkregen inkomsten hangt een prijskaartje.

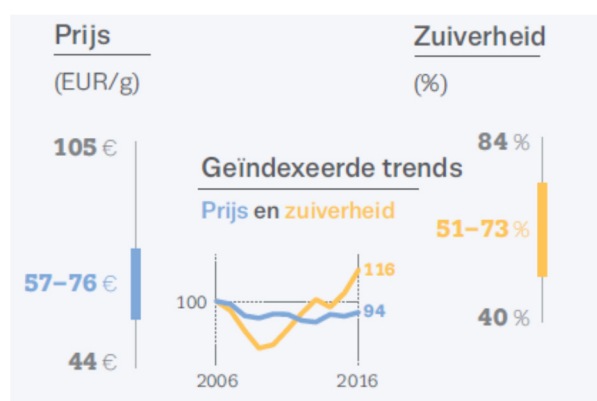
Een kilo cocaïne zou in Colombia ongeveer € 2000,- kosten. Dan wordt de cocaïne van de fabriek (waar de cocaïne uit de cocabladeren is gemaakt) naar de haven vervoerd, in de haven gebracht, en vervolgens op een schip geplaatst. Na de import in Nederland is een kilo momenteel ongeveer € 25.000,- à € 27.000,- waard (politie-informatie). Er hangt een prijskaartje aan het risicovolle transport over zee of door de lucht en het uiteindelijk veilig aan land of in het land krijgen. Corruptieve contacten in de transportbranche, in de havens en op de luchthavens, bij overheidsinstanties, uithalers – iedereen die bijdraagt aan de import, moet betaald worden. Het is onbekend wat de winstmarge precies is (Wainwright, 2017, p. 27-30; interview 20).

In Europa stijgt de prijs van een kilo cocaïne van groothandel tot eindgebruiker nog flink. In Nederland lag de prijs voor een gram cocaïne in 2015 rond de € 50,-, in Duitsland en Ierland rond de € 70,- en in Zweden en Slowakije tegen de € 100,- (EMCDDA, 2017, z.p.). De huidige prijzen zouden ongeveer dezelfde zijn. Onderdeel van het verdienmodel van eenmaal in Europa geïmporteerde cocaïne is het versnijden – en daarmee het vergroten van de hoeveelheden – voordat de drug bij de Europese consument eindigt.

Net als het traject cocaplantage - export uit Zuid-Amerika kent het traject Europese haven - eindgebruiker vele schakels. Ook voor dit traject is nuancering ten aanzien van de winsten dus op haar plaats. Het stashen, het vervoeren, het witwassen – allen die daaraan bijdragen, moeten daarvoor betaald krijgen. Wie zich niet aan de afspraken houdt, krijgt een rekening gepresenteerd. In één geval werd een boete van £ 5000,- opgelegd aan een afnemer in het Verenigd Koninkrijk, omdat hij de cocaïne die daar inmiddels was aangekomen niet kwam ophalen. De transporteur zag zich daardoor genoodzaakt de lading tijdelijk op te slaan. Een koerier (cash-and-carry) zou ongeveer een euro per gram cocaïne verdienen. In de groupage- en FTL-doorvoer kost het transport van een kilo naar het Verenigd Koninkrijk of Italië ongeveer € 1500,- tot € 2000,- en dat van een kilo naar Denemarken ongeveer € 1250,-.

Vermoedelijk zit bij de groupage- en FTL-doorvoer het grote geld niet bij de transporteur maar hoofdzakelijk bij de leverancier. Een transporteur lijkt echter wel goed betaald te worden voor zijn diensten, getuige de zojuist genoemde bedragen en het feit dat het vaak om meerdere transporten per maand gaat, van meerdere kilo's. De onkosten die de transporteur heeft (vrachtwagen, betalen chauffeur, corruptieve contacten, regelen bonafide transportbedrijf et cetera) moeten natuurlijk nog wel van de genoemde bedragen worden afgetrokken (politie-informatie; interview 2; gerechtelijke uitspraak³⁵).

De winst is eveneens afhankelijk van het aanbod. Een groot aanbod lijkt tot lagere groothandelsprijzen te leiden. De toename van het huidige aanbod lijkt er ook toe te leiden dat de cocaïne momenteel minder wordt versneden, getuige de hogere zuiverheid die in verschillende Europese landen wordt aangetroffen. Ondanks de hogere zuiverheid is de prijs van een gram cocaïne gelijk gebleven; de eindgebruiker krijgt nu meer cocaïne voor zijn geld, de leverancier maakt minder winst (interviews 3, 4, 12, 17).³⁶

Bron: EMCDDA (2018), p. 26.

Onduidelijk is gebleven of de moeilijkheidsgraad van de doorvoer van invloed is op de kosten van die doorvoer. Zweden en het Verenigd Koninkrijk zijn lastiger te bereiken, wat mogelijk meeweegt. Als door de brexit de doorvoer van cocaïne naar het Verenigd Koninkrijk moeilijker wordt, zullen de (kilo)prijzen daar zeer waarschijnlijk hoger worden (interview 19). Een hoge strafmaat in het bestemmingsland zou wellicht kunnen meespelen in de kosten van de doorvoer. Op de vraag of dat inderdaad het geval is, hebben we echter evenmin een afdoend antwoord gevonden.

Betalingen

Betalingen vinden hoofdzakelijk plaats in contanten. Ze kunnen via geldkoeriers en via *moneytransfers* verlopen. Zoals vermeld in hoofdstuk 4 geldt vanaf het niveau van cash-and-carry-doorvoer: eerst betalen, dan pas (laten) ophalen.

Vaak worden bij inbeslagnames van cocaïne ook grote hoeveelheden cash gevonden of ziet men tijdens opsporingsonderzoeken dat tassen met cash worden overhandigd. In de verborgen ruimten van de transportauto's wordt soms ook contant geld aangetroffen. Het betreft hoofdzakelijk euro's; sinds de komst van de euro worden weinig of geen wisseltransacties meer

³⁵ Rechtspraak.nl: ECLI:NL:RBLIM:2017:6776.

³⁶ De cocaïne heeft bij binnenkomst in Nederland op kiloniveau een zuiverheid van ongeveer 90 à 95%. Voor de Nederlandse eindgebruiker is de zuiverheid momenteel erg hoog, ongeveer 69% (meting 2016; in 2011 was het nog 49%). Ook in het Verenigd Koninkrijk zou de zuiverheid enorm zijn toegenomen en nu rond de 54% liggen (Van Laar & Van Gestel, 2017, p. 11; *Daily Mail*, 15 april 2018).

gezien. Alleen in het Verenigd Koninkrijk moeten ponden nog in euro's worden gewisseld en omgekeerd (politie-informatie; interviews 5, 10, 19).

In dit onderzoek zijn wij in relatie tot de doorvoer van cocaïne via Nederland geen ruilhandel tegengekomen; betalingen geschieden hoofdzakelijk in contanten. Wel kan iemand voor zijn of haar diensten worden uitbetaald in cocaïne. Soms krijgen personen zelfs een auto. De enkele keer dat van ruilhandel sprake zou zijn, is dat in de transitlanden of bronlanden in Midden- en Zuid-Amerika, hoewel het ook daar niet de normale gang van zaken is. In Colombia is vanuit Nederland een keer de vraag neergelegd of synthetische drugs geruild zouden kunnen worden voor ruim 100 kilo cocaïne. Ook zouden koeriers vanuit Nederland en België naar Zuid-Amerika vliegen met xtc of MDMA en terugkeren met cocaïne. In de Franse Cariben wordt coke soms geruild voor marihuana (politie-informatie; interviews 5, 9, 15; EMPACT Cocaïne & Heroïne enquête).

Omzetten van verdiensten en financiële dienstverlening

Het geld dat wordt verdiend met de doorvoer van cocaïne via Nederland, wordt geïnvesteerd in onroerend goed en in bedrijven, in Nederland maar hoofdzakelijk in het buitenland.

Via moneytransfers wordt geld overgemaakt naar andere landen. Soms komt geld via leningen (*loanback*-systemen) weer terug. Andere mogelijke opties om contant geld te verplaatsen en/of wit te wassen zijn *hawala banking*, *mirror transactions* en *trade based money laundering*.

Hawala banking en mirror transactions hanteren hetzelfde principe: een contante betaling in land A kan in land B in cash worden uitbetaald. Trade based money laundering zou plaatsvinden in Antwerpen: geld dat verdiend is in de verdovendemiddelenhandel, zou via de diamanthandel worden witgewassen. Tegenwoordig wordt bij het witwassen van cocaïnegeld soms ook virtueel geld gezien, maar de hoofdmoot is nog steeds cash (politie-informatie; interviews 12, 14, 19, 20).

In Nederland zijn financiële facilitators actief die het opzetten van malafide fruitbedrijfjes als dekmantels ten behoeve van de cocaïnehandel financieren. Onbekend is in hoeverre financiële facilitators actief zijn ten behoeve van de *doorvoer* van cocaïne via Nederland (interview 15; Nieuwenhuis et al., 2016, p. 24). Feit is, dat er in zowel Nederland als het buitenland transportbedrijfjes worden opgezet die een dekmantelfunctie hebben. Dat zou kunnen wijzen op activiteiten van financiële facilitators ten behoeve van de doorvoer.

Sommige organisaties zijn gespecialiseerd in het leveren van geldkoeriers (*moneymules*). Via deze geldkoeriers wordt geld bijvoorbeeld naar Zuid-Amerika getransporteerd (Soudijn & Reuter, 2016, z.p.) Doordat er binnen de EU niet of nauwelijks wordt gecontroleerd, is er weinig zicht op eventuele gespecialiseerde geldkoeriersorganisaties die betrokken zijn bij de doorvoer van cocaïne via Nederland. Uit politie-informatie blijkt dat een geldtransport in handen kan zijn van anderen dan degenen die de drugs vervoeren. Volgens de Duitse respondenten zijn er (Libanese) groeperingen actief in het organiseren en aanbieden van geldkoeriersdiensten (politie-informatie; interviews 4, 19).

Voor de handelaren op de cryptomarkten zijn er in Nederland ook specialisten actief om de winsten die online gemaakt zijn, naar de wereld offline te brengen (interview 22).

Ondermijning

Ondermijning kent verschillende gedaanten, te weten:

- (on)bedoelde beïnvloeding van de rechtspleging en rechtsorde, bijvoorbeeld door corruptie, intimidatie, bedreiging en geweld;
- (on)bedoelde beïnvloeding van de besluitvorming in de politiek en van het openbaar bestuur;
- (on)bedoelde verstoring van sociaaleconomische verhoudingen, waaronder oneerlijke concurrentie;
- (on)bedoelde aantasting of bedreiging van vitale infrastructurele voorzieningen, waaronder transport;
- verweving van onder- en bovenwereld. Van verweving is sprake bij corruptieve contacten met overheidspersoneel, vrijberoepsbeoefenaars en personen werkzaam in het bedrijfsleven, en bij zeggenschap van criminelen over het eigendom van onroerend goed of over ondernemingen (in de vorm van aandelen of als bijvoorbeeld eigenaar of bestuurslid).
- negatieve invloed op het normbesef van burgers, bijvoorbeeld door patsergedrag en een onaantastbare uitstraling.

(Boerman et al., 2017, p. 321-323)

Tijdens ons onderzoek hebben wij in Nederland in relatie tot de doorvoer van cocaïne geen (on)bedoelde beïnvloeding van politiek en openbaar bestuur of van sociaaleconomische verhoudingen gezien of gevonden, en evenmin negatieve invloed op het normbesef van burgers.

Bij de doorvoer middels groupage en FTL lijkt men wars te zijn van patsergedrag en van de wens op te vallen: er wordt geen opvallend bestedingspatroon gezien (interviews 2, 3, 14). Wel is intimidatie (onder andere dreigen met geweld) aangetroffen, evenals een negatieve invloed op de distributie- en transportbranche, corruptieve contacten en foute (dekmantel)bedrijven.

Geweld

In de cocaïnehandel binnen Nederland komen geweld en liquidaties voor, soms leidend tot onschuldige slachtoffers. Het geweld speelt zich af in of tussen criminele netwerken in Nederland en heeft er onder meer mee te maken dat (jongere) nieuwkomers (oudere) concurrenten trachten te verdrijven. Groepen die marktaandeel proberen af te pakken, zijn onder andere groepen van Nederlands-Marokkaanse afkomst en Oost-Europese samenwerkingsverbanden (Boerman et al., 2017, p. 44; Eenheid Amsterdam, 2018a, p. 3). Niet alleen in Nederland leidt de komst van nieuwe, veelal jonge criminelen binnen de cocaïnehandel tot geweld, ook binnen België en Denemarken wordt dat gesignaleerd. In Denemarken worden op deze manier onder meer leden van outlaw motorcycle gangs uit de drugsbusiness verdreven (interviews 7, 11).

Het beeld van het gebruik van geweld in verband met de doorvoer van cocaïne is niet heel scherp. Geweld jegens de afnemers in het buitenland wordt niet gezien (interviews 10, 14, 17). Wel moet een afnemer die zich niet aan de gemaakte afspraken houdt, een boete betalen (politie-informatie). In Nederland hebben zich recentelijk echter twee liquidaties voorgedaan waarvan het motief mogelijk de mislukte doorvoer van drugs vanuit Nederland was. Op 15 maart 2018 werd Goran T. doodgeschoten in Amsterdam-West. Zowel de Amsterdamse als de Servische politie heeft sterke aanwijzingen dat T. zich bezighield met de handel in drugs, met name tussen Nederland en Scandinavië. Een conflict in deze handel is hem waarschijnlijk fataal geworden (*Het Parool*, 14 juli 2018). Ook werd in de hoofdstad op 17 februari 2016 Elco G. doodgeschoten. Volgens *Het Parool* (30 december 2016) was hij betrokken bij een misgelopen transport van 40 kilo cocaïne naar Engeland.

In hoofdstuk 4 is de mierenhandel beschreven. Binnen deze handel kopen buitenlandse klanten hun drugs meestal van drugsrunners in Nederland. De concurrentie tussen drugsrunners is groot; de runners proberen nieuwe klanten af te vangen van andere runners. Dit leidt tot roekeloos en gevaarlijk verkeersgedrag, met doden tot gevolg, intimidatie van weggebruikers en geweldsgebruik (Van Wijk & Bremmers, 2011, p.12). Een ruzie tussen drugsrunners leidde op 13 december 2012 in Café Oscar in Delfshaven tot een schietpartij waarbij een dode viel (*Panorama*, 2013). In 2008 kwamen drie drugsrunners om het leven bij een verkeersongeval in Maastricht. Ook uit recentere mediaberichten blijkt dat drugsrunners voor overlast kunnen zorgen en gewelddadig kunnen zijn (1limburg, 2 maart 2017).

Voor wat betreft de Nederlandse distributiebranche met behulp van vrachtvervoer is er weinig zicht op het gebruik van geweld; we zien het hooguit bij onderlinge ruzies. Mogelijkerwijs is de transporteur zo'n onmisbare schakel dat een leverancier of afnemer geen problemen met hem wil. In één geval werd met geweld bedreigd, omdat iemand nog steeds niet had betaald. In de doorvoer van cocaïne via Nederland worden ripdeals niet gezien. Het is vaak lastig te bepalen in welke vrachtauto zich de drugslading bevindt, maar uit politie-informatie is gebleken dat er soms wel plannen voor een rip zijn gemaakt. Rippen zou wel bij de kleinere distributiepartijen plaatsvinden, maar ook daar is weinig zicht op (politie-informatie; interviews 2, 9, 14). Een chauffeur die al dan niet bewust betrokken is bij een cocaïne-transport naar het buitenland, kan behoorlijk worden geïntimideerd en bedreigd om mee te (blijven) werken (politie-informatie). Daarvan getuigt ook het volgende krantenartikel.

Grote politieactie in Almere. Heldhaftige trucker zet politie op spoor No Surrender

Meerdere arrestatieteams van de politie hebben vanochtend in alle vroegte kopstukken van motorclub No Surrender in Almere van hun bed gelicht. Het gaat onder meer om de leider van het *chapter* Almere en drie andere leden, die worden verdacht van betrokkenheid bij een groot cocaïne-transport naar Engeland. Een heldhaftige vrachtwagenchauffeur, die via een veerboot 'ontsnapte' uit Engeland, bracht de autoriteiten op het spoor van de smokkel. (...)

De recherche en het Openbaar Ministerie vermoeden dat ook enkele hoger geplaatste landelijke figuren van deze motorbende wellicht als opdrachtgever of financier bij de drugssmokkel betrokken zijn. (...)

De recherche kwam de drugssmokkel op het spoor dankzij een oplettende en moedige jonge vrachtwagenchauffeur. In januari 2018 nam deze chauffeur de opdracht van een Nederlands transportbedrijf aan om met een vrachtauto goederen af te leveren op een adres in Engeland. Eenmaal in dat land kreeg hij door verschillende aanwijzingen het sterke vermoeden dat er harddrugs in zijn vrachtwagen verstopt waren.

Uit angst om daarmee betrappt te worden, liet hij in paniek zijn truck op een parkeerplaats achter en ging met de veerboot terug naar Nederland. Hij zag nadat hij van boord ging in Hoek van Holland dat in de hal vier mannen hem kennelijk stonden op te wachten.

Uit onderzoek bleek later dat drie van deze mannen lid zijn van het Chapter Almere van 'No Surrender'. Een van die mannen had een vuistmes en met zand verzwaarde handschoenen bij zich. Ze kwamen volgens de politie bij hem verhaal halen over het achterlaten van de vrachtauto met daarin de partij drugs.

De chauffeur voelde zich zo bedreigd dat hij er vandoor ging en zich meldde bij de post van de Koninklijke Marechaussee waar hij zijn verhaal deed.

Hierna troffen de Engelse autoriteiten in de door hem achtergelaten vrachtauto, goed verstopt, enkele tientallen kilo's cocaine aan. De politie heeft extra veiligheidsmaatregelen getroffen voor de chauffeur omdat er vanuit het criminele milieu signalen zijn dat zijn leven gevaar loopt en dat leden van de motorclub No Surrender actief naar hem op zoek zijn. (...)

(*De Telegraaf*, 15 mei 2018)

Volgens de Britse respondent zou tussen de (etnisch) Albanese groeperingen onderling weinig sprake zijn van geweld. Er worden afspraken gemaakt, men laat elkaar met rust, werkt samen en geeft elkaar de ruimte om handel te drijven: de cocaïnemarkt is groot genoeg. Volgens een

van de Nederlandse geïnterviewden zitten Albanese criminele netwerken niet te wachten op aandacht. Bij fricties nemen zij hun verlies of wordt een geschil op een later moment beslecht. Op die manier kunnen zij onder de radar blijven en de handel beschermen. Liquidaties vinden eventueel plaats in Albanië, maar niet in Nederland. De Belgische collega's zien in de criminele Albanese milieus minder geweld dan in de criminele Marokkaanse milieus. Bij problemen in de cocaïnehandel is het echter soms onduidelijk wie eventueel opdracht heeft gegeven om geweld toe te passen. Het komt voor dat anderen (bijvoorbeeld Malinezen uit Frankrijk) worden ingehuurd om geweld toe te passen; zij worden subcontractors genoemd (interviews 6, 7, 17). Onduidelijk is of het geweld verband houdt met de doorvoer.

Er kan bij de doorvoer van cocaïne sprake zijn van geweld en vormen van intimidatie. Het is mogelijk dat het huidige grote cocaïneaanbod meer gaat drukken op degenen die zich bezighouden met de doorvoer, en dat dat ertoe zal leiden dat men elkaars klanten afpakt. De toenemende concurrentie zou dan meer fricties en geweld tot gevolg kunnen hebben. "With the overcrowding of markets, partnerships may become inevitable, but conflict, including violent conflict, may also increase" (Ruggiero & Khan, 2006, p. 479).

Negatieve invloed op de distributie- en transportbranche

Zoals in hoofdstuk 4 te lezen is, wordt voor de groupage- en FTL-doorvoer van cocaïne misbruik gemaakt van de distributie- en transportbranche. Een voorbeeld is de bloemenveiling in Aalsmeer, waar criminele organisaties al decennialang actief zouden zijn.

Bloemenexportbedrijven zouden de ideale dekmantel voor de doorvoer van cocaïne zijn (*Elsevier*, 28 maart 2017). Voor de doorvoer van cocaïne wordt naast eigen vrachtwagens gebruikgemaakt van bonafide transportbedrijven die heel Europa doorkruisen. Hoe betrouwbaarder een transportbedrijf is, des te beter, aldus een van de respondenten: wie zo'n bedrijf misbruikt, valt minder op (interview 3). Het gebruik van reguliere logistieke lijnen bij de cocaïnehandel in het algemeen zorgt ervoor dat bonafide bedrijven economische schade lijden (Nieuwenhuis et al., 2016, p. 33).

Corruptieve contacten

Corruptieve contacten in Europa zijn er ook. Voor zover bekend, gaat het vooral om niet-ambtelijke corruptie: dankzij de open grenzen is de medewerking van *platte* of corrupte overheidsmedewerkers volgens verschillende respondenten niet nodig om de cocaïne in Europa door te voeren.³⁷ Er is een geval bekend waarbij een Poolse transporteur over contacten bij de Douane beschikte; wat dat precies inhield, is niet duidelijk. In hoeverre ambtelijke corruptie zich voordoet bij de doorvoer naar verdere bestemmingen zoals Australië of de Russische Federatie, is onbekend. Ook is nog onbekend in hoeverre de brexit – en daarmee strengere grenscontroles – tot ambtelijke corruptie zou kunnen leiden, maar het zou een risicofactor kunnen zijn.

In elk geval is er sprake van medewerking van personeel bij bonafide transportbedrijven (niet-ambtelijke corruptie). Chauffeurs kunnen betrokken zijn, of andere medewerkers van een transportbedrijf hebben weet van de illegale lading die bestemd is voor het buitenland en/of faciliteren hierbij. Zo kon de planner van een internationaal transportbedrijf ervoor zorgen dat illegale lading werd ingepland in de transporten. Bij hetzelfde bedrijf werkte iemand die regelde dat de illegale waar netjes werd ingepakt en op een pallet werd gezet (politie-informatie). Een andere vorm van medewerking zien we in het volgende bericht:

³⁷ Bij de import van illegale goederen van buiten Europa zijn zowel ambtelijke als niet-ambtelijke contacten bijna een noodzaak om een en ander te kunnen realiseren.

Ferry workers smuggled cocaine on route from Rotterdam to Hull

Two former ferry workers have been found guilty of smuggling class A drugs into the UK from the Netherlands. The National Crime Agency began an investigation into Eddie Tron, 51, and Mark Quilliam, 55, after the conviction of one of their former colleagues, Jonathan Heald, in 2013. Heald was arrested in possession of around £60,000 criminal cash and was jailed for money laundering. An undercover NCA officer befriended Tron over a three month period. During this time Tron confided in the officer, that he and Heald had been working together to import drugs from the Netherlands. They used Quilliam, who worked on another ship for the same company, as a point of contact with criminal groups in Liverpool and suppliers in the Netherlands. (...)

Eddie Tron then tried to recruit the undercover officer to work on future smuggles, telling him: "We'll have to go ashore in Rotterdam...and you would meet a kid and he would give you something. And then just bring it on and then, this side, I would take it off." He also explained how he planned to conceal the drugs, using work jackets: "I give him my coat, my coat's got f*** all in it, he gives me a coat with four kilos in or whatever it is. Then, when we get off in Hull, same thing. So, all you're doing is passing the coat." In April 2015 Tron travelled to Rotterdam to make contact with drug traffickers there directly.

(...) On 30 September 2015 Eddie Tron was arrested by NCA officers on board the Pride of Hull.

(...) "Eddie Tron and Mark Quilliam worked as 'guns for hire', selling their services to organised crime groups to help them get their commodity into the UK. "Theirs was an important link in the chain which connects ruthless cocaine manufacturers in South America with street gangs involved in violence and exploitation on the streets of the UK. "They abused their access and knowledge to bypass border controls and import large quantities of class A drugs, but our investigation was able to uncover their corruption. "The NCA is grateful for the support and co-operation of the ferry operator, port authorities and Border Force in this investigation. We are all determined to target and stop those who seek to circumvent border controls for criminal purposes."

(WiredGov, 18 januari 2017)

Foute (dekmantel)bedrijven

Zoals ter sprake is gekomen in de subparagraaf 'Omzetten van verdiensten en financiële dienstverlening', worden ten behoeve van de doorvoer van cocaïne transportbedrijven opgezet, en wordt geld witgewassen door het aankopen van onroerend goed in binnen- en buitenland.

Conclusie

Bij de doorvoer van cocaïne zijn verschillende eigenschappen van hedendaagse georganiseerde criminaliteit geconstateerd; de doorvoer van cocaïne onderscheidt zich over het algemeen niet van andere vormen van georganiseerde criminaliteit. Wel hebben wij in ons onderzoek enkele uitzonderingen gevonden:

- *Georganiseerde criminaliteit kent een grote diversiteit aan samenwerkingsverbanden*

De samenwerkingsverbanden bij de doorvoer van cocaïne zijn zeer divers van aard. In de hogere echelons van de markt (groupage en FTL) lijken de samenwerkingsverbanden stabiel, met een hoge dichtheid en duidelijke aansturing. Aan de onderkant van het distributienetwerk (mierenhandel en cash-and-carrydoorvoer) is het netwerk meer gefragmenteerd en fluïde, en kent het een hoge mate van vervangbaarheid. Opmerkelijk is dat de cash-and-carrydistributielijnen (en ook de goldennumber-lijnen die soms bij de mierenhandel in gebruik zijn) wel structureel van aard kunnen zijn.

- *Georganiseerde criminaliteit is mondiaal van karakter*

De doorvoer van cocaïne is net als andere vormen van georganiseerde criminaliteit internationaal. Opvallend is dat de onlinehandel – bij uitstek een mondiaal fenomeen – vooral regionaal van aard is.

- *Bij georganiseerde criminaliteit is vaak sprake van polycriminaliteit*

Bij de doorvoer van cocaïne via Nederland wordt hoofdzakelijk polydrugshandel aangetroffen; dit is te relateren aan de rol van Nederland als transithub. Combinaties met andere vormen van georganiseerde criminaliteit zijn niet gesignaleerd. Wel kunnen dezelfde transportmiddelen (plezierjachten) voor verschillende criminele doeleinden worden geëxploiteerd.

- *Individuen kunnen online criminele activiteiten ontplooiën zonder de hulp van traditionele i.e. offline criminele samenwerkingsverbanden*

Het blijkt dat het merendeel van degenen die online cocaïne verhandelen, antecedenten heeft voor offlinehandel in verdovende middelen. De onlinehandel biedt dus vooral een nieuwe distributiemethode voor subjecten die al actief waren in de verdovendmiddelenhandel.

De winsten die worden gemaakt met de doorvoer van cocaïne, worden witgewassen middels en geïnvesteerd in onroerend goed en (transport)bedrijfjes. Mede daarom kan de doorvoer van cocaïne als ondermijnende criminaliteit worden beschouwd. In de cocaïnehandel binnen Nederland, maar bijvoorbeeld ook binnen België en Denemarken, is sprake van (excessief) geweld en liquidaties. Bij de doorvoer naar het buitenland zou sprake kunnen van geweld en intimidatie, maar hierop is weinig zicht. Geweld jegens de afnemers in het buitenland is niet gezien. Voor wat betreft de Nederlandse distributiebranche met behulp van vrachtvervoer geldt hetzelfde. Mogelijk is bij de groupage- en FTL (XL)-doorvoer de transporteur zo belangrijk dat een leverancier of afnemer geen ruzie met hem wil. Wellicht gaat het huidige grote aanbod wel meer drukken op de spelers in de doorvoer en kan dat gaan leiden tot (meer) fricties en geweld. Corruptie – eveneens een aspect van ondermijning – is in de doorvoer van cocaïne vooral niet-ambtelijke corruptie, specifiek in relatie tot de groupage- en FTL-doorvoer met behulp van vrachtvervoer. Mocht ambtelijke corruptie zich voordoen, dan zal het vooral gaan om doorvoer naar bestemmingen buiten de Europese Unie. Tijdens ons onderzoek hebben we daar geen zicht op gekregen. Mogelijk gaat de brexit leiden tot ambtelijke corruptie in relatie tot de doorvoer van cocaïne via Nederland richting het Verenigd Koninkrijk.

8 Hypothesen

Inleiding

Zoals we in dit rapport hebben laten zien, vertoont de doorvoer van cocaïne verschillende eigenschappen van hedendaagse georganiseerde criminaliteit in het algemeen, en is deze doorvoer flexibel van aard. De wijze waarop in de doorvoer wordt samengewerkt, is zeer divers: van meer traditionele groeperingen tot fluïde netwerken – zelfs netwerken in netwerken. Er is vaak sprake van internationale polydrugshandel. Taken kunnen bij anderen worden uitgezet (CaaS en criminele uitbesteding), co-opetition – alles is mogelijk en alles wordt gedaan om er financieel beter van te worden.

Een viertal aspecten in relatie tot de doorvoer van cocaïne die tijdens dit onderzoek zijn gesignaleerd, verdienen nadere aandacht, omdat ze kunnen bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het gedachtegoed over hedendaagse georganiseerde criminaliteit in het algemeen en de cocaïnehandel in het bijzonder. Het betreft marktoriëntatie, toetreding tot en deelname aan de doorvoer, de cruciale rol van de transporteur en Nederland als distributiecentrum. De onderstaande hypothesen zouden kunnen bijdragen aan een verdere discussie over genoemde aspecten.

Hypothese 1 – vraag- en aanbodgedreven

De markt voor cocaïne is zowel vraaggestuurd als aanbodgedreven.

De cocaïnehandel in zijn algemeenheid is een voorbeeld van een marktgeoriënteerd verdienmodel: er wordt ingespeeld op de vraag naar of behoefte aan cocaïne, en er wordt winst gemaakt op basis van het verschil tussen de aankoopprijs en de verkoopprijs. Het gaat dus “om het leveren van een goed of dienst waarnaar een vraag bestaat” en er is “dus een duidelijke economische voedingsbodem” (Kruisbergen et al., 2012, p. 154).

De afzetmarkt voor cocaïne lijkt inderdaad hoofdzakelijk vraaggestuurd. De Europese consumentenmarkt is daarbij redelijk stabiel (EMCDDA & Europol, 2016, p. 98; UNODC, 2017, p. 29, 30). Voordat de cocaïne bij de eindgebruiker in Europa komt, heeft de leverancier of distributeur in Nederland een afnemer nodig (groot- en/of detailhandel) in het bestemmingsland. De cocaïne is te duur om grote stashes te hebben en maar te hopen dat een afnemer wordt gevonden. Om de pakkans te verkleinen dienen partijen zo kort mogelijk te worden opgeslagen. Handel moet zo snel mogelijk weg. Het lijkt dat de focus vooral op bestaande markten ligt en daarmee op bestaande vraag. Uit politie-informatie blijkt dat criminelen in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk of Noorwegen bestellingen doen bij Nederlandse leveranciers. Ook kan de afnemer om bepaalde kwaliteit vragen (politie-informatie; interviews 2, 11, 20).

De marktoriëntatie verdient echter aanscherping. Gebleken is dat er bij de doorvoer van cocaïne sprake is van marktwerking. Er wordt gekeken waar de prijzen het gunstigst zijn. Servië is bijvoorbeeld minder interessant dan Spanje of Portugal. Daarnaast kan de kwaliteit per bestemmingsland verschillen. Zo kan naar Kroatië minder goede kwaliteit worden doorgevoerd, maar kan dat niet naar het Verenigd Koninkrijk (politie-informatie).

Het komt voor dat leveranciers bewust op zoek (moeten) gaan naar afnemers. In één geval kon de leverancier zijn lading, die al naar het Verenigd Koninkrijk was vervoerd, daar niet kwijt. De partij werd daarom naar Ierland doorgevoerd. Is een afzetmarkt verzadigd, dan wordt actief gezocht naar een ander bestemmingsland. Als er veel cocaïne in Nederland beschikbaar is, kan een volgende, nieuwe lading ‘in de wacht’ worden gezet. Zeker nu de markt overspoeld wordt

door cocaïne, heeft dat effect op de prijs: de cocaïne is minder waard. Ook gaat men daarom op zoek naar afzetlanden, zoals het Verenigd Koninkrijk, waar nog wel enigszins winst kan worden gemaakt. Door de grote hoeveelheid cocaïne lijkt betere kwaliteit beter te verkopen dan slechte kwaliteit (politie-informatie; interviews 6, 10, 11).

Zoals we in de inleiding van dit rapport hebben opgemerkt, is de afgelopen jaren in Europa een enorme toename te zien van de hoeveelheden in beslag genomen cocaïne. Het cocaïnegebruik in Europa lijkt die ontwikkeling slechts gedeeltelijk te volgen. De eindgebruikers krijgen meer cocaïne voor hun geld, want de zuiverheid ervan is in verschillende Europese landen toegenomen.

Dit gegeven, in combinatie met de observatie in politiedata dat Nederlandse leveranciers/distributeurs van cocaïne in Europa te maken hebben met een groeiende hoeveelheid cocaïne die richting Europa komt en zich beklagen over het feit dat de markt wordt 'doodgegooid', en dat die markt verzadigd is, wijst op een markt die in toenemende mate aanbodgedreven is.

De grote toevoer van cocaïne lijkt niet in de pas te lopen met de vraag naar cocaïne in Europa, het aanbod komt niet overeen met de vraag. Verondersteld kan worden dat deze partijen cocaïne niet alleen voor de Europese markt bestemd zijn, maar dat de afzetmarkten verder reiken (interviews 7, 20). Sterker nog: dat bewust gezocht wordt of gaat worden naar afzetmarkten buiten Europa.

De hypothese is dan ook dat de cocaïnehandel niet alleen vraaggestuurd is maar ook aanbodgedreven. Dit heeft grote gevolgen voor de manier waarop de handel zich ontwikkelt, en voor de structuur en coördinatie van de netwerken die hierin opereren (vgl. Hull, 2005). Met name over de operationele structuur van dergelijke aanbodgedreven criminele (distributie)netwerken is nog weinig bekend. Om hierin een stap te doen, zou in eerste instantie een beroep gedaan moeten worden op de *supplychainmanagement*-literatuur – waarbij wel opgemerkt moet worden dat de dynamiek van een aanbodgedreven *supplychain* crimineel netwerk afwijkt van die van de legale variant.

Vervolgonderzoek zou toegespitst moeten zijn op de vraag hoe het aanbodgedreven distributiemodel in de cocaïnehandel er precies uitziet. Hierbij zou ook aandacht besteed moeten worden aan het aandeel van de marktplaatsen op het darkweb.

Om meer inzicht te verkrijgen in de manier waarop de handel en de hierin actieve netwerken zich volgens het aanbodgedreven principe ontwikkelen, zou de methode van sociale netwerkanalyse en sociale simulatie kunnen worden toegepast.

Sociale netwerkanalyse is een manier om complexe criminele netwerkstructuren in kaart te brengen. Deze methode heeft alleen de beperking dat ze een momentopname van die structuren oplevert (Innes, Fielding & Cope, 2005; Von Lampe, 2008). Door middel van sociale simulatie kan inzicht worden verkregen in het netwerk van netwerken als dynamisch proces, maar ook kunnen de verschillende langetermijnuitkomsten van interventies (verstoringen?) in criminele netwerken ermee gesimuleerd worden (Bichler, Malm & Cooper, 2017; Duijn & Klerks, 2014).

Voor de hand liggende vervolgstappen om de gevonden hypothese verder te onderzoeken en te valideren zijn dus sociale netwerkanalyse en sociale simulatie.

Hypothese 2 – toetreding tot en deelname aan de doorvoer

Deelname aan de doorvoer van cocaïne is niet eenvoudig te realiseren.

Ten aanzien van de cocaïnebusiness in het algemeen is een veronderstelling dat deze “remarkably open to newcomers” is. “This dynamism (...) virtually enables anyone with the money, the supplier and the ability to avoid being caught or ripped off, entrance at any level” (Zaitch, 2002, p. 61). Ook in het trendbeeld van de Eenheid Amsterdam wordt gesteld dat toetreding tot de cocaïnehandel relatief eenvoudig is. Er hoeft “in de cocaïnemarkt ‘slechts’ geïnvesteerd te worden in (een deel van) een partij cocaïne en [dan] kan er verder meegelift worden op de bestaande (infra)structuren” (Eenheid Amsterdam, 2018b, p. 6).

Nieuwenhuis et al. (2016, p. 20) stellen daarentegen dat toetreden niet eenvoudig is. Criminelen moeten iets te bieden hebben (bijvoorbeeld geld, zoals ook hierboven gesteld is, of logistieke middelen), willen zij zich kunnen ‘opwerken’. Ook Spapens (2010, p. 201) stelt: “it is not easy for a newcomer to become a member of the criminal macro network. Indeed, one first needs to establish some form of social relation with an individual who is already linked to the network, and it will usually take some time before one is sufficiently trusted and for the connection to develop into a criminal relation. (...) There are, however, exceptions. Someone with highly sought after specific expertise, such as knowledge about how to launder large sums of money, may quickly be able to establish criminal relations.”

Om dit nader te bekijken moet er een onderscheid gemaakt worden tussen toetreding tot de doorvoer (instappen) en deelname aan de doorvoer als (gevestigd) lid van een netwerk. Instappen in de doorvoer van cocaïne lijkt niet relatief eenvoudig. Ten eerste omdat toetreding tot een netwerk en het krijgen van de juiste contacten niet een-twee-drie te realiseren is, en ten tweede omdat men niet zomaar in de cocaïnehandel als zodanig lijkt te kunnen of willen instappen – al was het maar vanwege de hoge kosten van cocaïne. Daarnaast is lokale verankering noodzakelijk: men moet ofwel zelf in Nederland gevestigd zijn ofwel over betrouwbare en goede contacten in Nederland beschikken.

De mierenhandel is wel relatief simpel. Drugsrunners zijn eenvoudig te vinden, of de drugsrunners spotten zelf de potentiële kopers die naar Nederland zijn afgereisd.

In de hogere regionen van de doorvoer ligt het ingewikkelder. Bij de cash-and-carrydoorvoer wordt van verschillende loopjongens gebruikgemaakt die een aantal koeriersdiensten uitvoeren. Zij mogen deze diensten echter slechts tijdelijk verlenen en zullen niet in het netwerk worden opgenomen. De cash-and-carrynetwerken (specifiek de goldennumber-netwerken) als zodanig kennen een bepaalde mate van vervangbaarheid. Is iemand er even tussenuit, bijvoorbeeld doordat hij vastzit, dan wordt zijn werk door iemand anders overgenomen. Het betreft echter altijd iemand uit het eigen netwerk. Over het algemeen zijn het etnisch homogene netwerken. Deze netwerken kunnen jaren voortbestaan.

Voor de groupage- en FTL (XL)-doorvoer geldt dat de Nederlandse distributienetwerken zouden zijn ontstaan vanuit de transportwereld, mede omdat voor dit type doorvoer ook kennis en expertise nodig is op het gebied van vrachtvervoer. Het lijken gesloten netwerken, waarbinnen men eventueel wel kan doorgroeien van chauffeur naar transporteur naar leverancier. Chauffeurs kunnen van buiten het netwerk zijn geronseld voor een paar klussen, maar het lijkt er niet op dat zij onderdeel kunnen worden van het criminele netwerk (interviews 2, 3).

Uit politie-informatie blijkt dat samenwerking met sommige groepen niet eenvoudig is – zeker als ze een besloten karakter hebben, zoals de oude, Amsterdamse netwerken. Als buitenstaander dient men geïntroduceerd te worden door iemand die binnen het criminele netwerk als betrouwbaar contact geldt. Vervolgens kan men langzaam opklimmen. ‘Meelopen’ oftewel

meedoen met andere criminelen is ook een manier om deel te (gaan) nemen aan de cocaïnehandel. Soms is het een kwestie van gunnen.

De Albanese netwerken die actief zijn in de groupage- en FTL-doorvoer lijken hoofdzakelijk samen te werken met andere Albanese netwerken. Met eigen mensen werken heeft al met al de voorkeur, of met mensen die men in het bestemmingsland al kent. Dan kunnen samenwerkingsverbanden ook van lange duur zijn.

Voor het aangaan van handelsrelaties zijn vertrouwen en reputatie van belang, evenals het spreken van dezelfde taal. Er is vertrouwen in familie. Eenzelfde achtergrond door etniciteit, (sub)cultuur of beroepsgroep (havenarbeiders, vrachtwagenchauffeurs) draagt bij aan het vertrouwen en aan de mogelijkheid met elkaar samen te werken (interviews 2, 6, 7). Ook vergemakkelijkt een letterlijk en figuurlijk gedeelde taal de samenwerking.

Vertrouwen kan ook gebaseerd zijn op wederkerigheid: A heeft vertrouwen in het transport, als B vertrouwen heeft in de klant. Een andere vorm (van creëren) van vertrouwen is een buitenlandse afnemer borg te laten betalen of zelf garant te staan voor een buitenlandse klant (politie-informatie).

Om te kunnen deelnemen aan de doorvoer is het van belang een goede reputatie op te bouwen. Die krijgt iemand bijvoorbeeld omdat hij al jaren een transportlijn weet te exploiteren. Als men elkaar nog niet kent, is het van belang dat er navraag kan worden gedaan naar bijvoorbeeld een afnemer in het buitenland oftewel dat iemand over referenties beschikt (politie-informatie; interview 20).

Voor wat betreft deelname aan de cocaïne-doorvoer als zodanig komt uit de diverse geraadpleegde bronnen naar voren dat men vaak klein begint. Zo hebben de Albanese criminelen in het Verenigd Koninkrijk langzaam hun netwerken opgebouwd en zijn zij begonnen met de distributie van kleine hoeveelheden cocaïne. Inmiddels zijn ze goed gevestigd en handelen ze in grotere hoeveelheden. Voor een Nederlands malafide transporteursnetwerk geldt dat zij begonnen zijn met het vervoer van kleine partijen verdovende middelen naar Scandinavië en uiteindelijk konden overstappen naar het vervoer van grotere hoeveelheden met behulp van geprepareerde trailers. Uit politie-informatie blijkt dat klein beginnen ook kan betekenen: beginnen met de doorvoer van hennep, en daarna de overstap maken naar harddrugs (politie-informatie; interviews 2, 6, 20).

Toetreding houdt ook in dat er (net als bij de import) voorzichtigheid betracht wordt en dat er testruns worden gehouden: voordat iemand daadwerkelijk met de dure lading op pad mag gaan, worden een transportmethode en een route een paar maal getest (politie-informatie; interview 2).

De hypothese is dan ook dat deelname aan de doorvoer van cocaïne niet eenvoudig te realiseren is. De hierbij behorende deelhypothesen zijn:

- (1) Toetreding tot de cocaïne-doorvoer geschiedt op basis van introductie en klein beginnen.
- (2) Deelname aan de cocaïne-doorvoer geschiedt op basis van vertrouwen en reputatie.

Vervolgonderzoek zou gericht moeten zijn op de verdere bestudering van de mechanismen die ten grondslag liggen aan vertrouwen en reputatie in de doorvoerhandel, zowel offline als online (darkweb). Met name zou onderzoek gericht moeten zijn op de rol van reputatie in de zogenoemd zwakke verbanden.

Zoals eerder bij hypothese 1 besproken is, vergt een (deels) aanbodgedreven markt een grotere mate en andere aard van coördinatie dan een enkel vraaggestuurde markt. Doordat mogelijk nieuwe markten aangeboord moeten worden voor het afzetten van de overvloedige handelswaar, moeten criminelen een beroep doen op de zwakke verbanden in hun netwerk, dat wil zeggen relaties aangaan met mensen die zij niet (goed) kennen. Het opbouwen van een goede reputatie is hiervoor van toenemend belang.

Dat reputatie steeds belangrijker wordt, is ook te zien op de darkwebmarkten voor illegale drugshandel. Uit onderzoek blijkt dat hier een ware handel in reputatie is ontstaan door middel van het reviewsysteem (Postma, 2018). Een slechte reputatie door *blaming & shaming* kan er ook voor zorgen dat iemand zich niet meer op de markt kan begeven. Dergelijke mechanismen zouden nog weleens een verklaring kunnen bieden voor de in hoofdstuk 7 geconstateerde relatieve afwezigheid van het gebruik van geweld bij de doorvoer van cocaïne. Dwang en intimidatie zijn wel degelijk aan de orde, alleen worden die op een andere manier tot uiting gebracht, vooral in de digitale criminele wereld.

Onderzoeksvragen voor eventueel vervolgonderzoek zijn: Hoe worden nieuwe *co-offending*-relaties (mededaderrelaties, vgl. McGloin & Nguyen, 2014) aangegaan ten behoeve van het uitbreiden van de afzetmarkt? Is reputatie van toenemend belang in een aanbodgedreven markt? Hoe verloopt reputatiemanagement bij de doorvoer van cocaïne? Welke reputatiegegevens zijn belangrijk voor het kiezen (of afwijzen) van mededaders? (Chattoe & Hamill, 2005, p. 872).

Hypothese 3 – het transport

Het organiseren van het transport is een vak apart; de transporteur bepaalt.

Volgens Kruisbergen et al. (2012) komt het voor dat criminele samenwerkingsverbanden het transport van vooral drugs en grondstoffen zelf doen. Vervoer is een belangrijke deeltaak, en onderdelen van dat vervoer worden in veel gevallen in eigen beheer uitgevoerd. Sommige criminele samenwerkingsverbanden beschikken over bedrijven die in dekladingen kunnen voorzien en een legitieme reden bieden voor internationaal transport. Ook kan sprake zijn van eigen (transport)bedrijven en/of transportmiddelen. In andere gevallen wordt meegelift met nietsvermoedende bonafide vervoerders (Kruisbergen et al., 2012, p. 83-85). In hun meest recente Monitor Georganiseerde Criminaliteit stellen Kruisbergen et al. (2018, p. 34) dat criminele samenwerkingsverbanden bepaalde activiteiten kunnen uitbesteden aan facilitators; transporteurs beschouwen zij als facilitators.

In de hogere echelons van de doorvoer (groupage, FTL, groupage XL en FTL XL) waarin Nederlandse subjecten actief zijn en gebruik wordt gemaakt van vrachtovervoer, organiseert niet de Nederlandse leverancier of buitenlandse afnemer het transport maar doen anderen dit. Het lijkt erop dat de Nederlandse transporteur geen deel hoeft uit te maken van het criminele samenwerkingsverband van die leverancier of afnemer, hoewel de leverancier soms ook transporteur kan zijn.

Hoe het vervoer wordt geregeld, bepaalt de transporteur. Deze kan zelf voor het vervoer zorgen door een eigen vrachtwagenchauffeur te laten rijden, of een lading of trailer met lading te laten vervoeren door een nietsvermoedende chauffeur of een transportbedrijf dat zich van geen kwaad bewust is. Dan gaat de illegale waar onder meer met bloemen-, automaterialen- of supermarkttransporten mee. De transporteur lijkt ook het type transportmiddel te bepalen. In

één geval besliste hij of er gekozen zou worden voor een vrachtauto dan wel een vrachtschip naar het Verenigd Koninkrijk (politie-informatie).

De transporteur kan zorgen voor een geprepareerde vrachtwagen die veilig door de scan kan en waarbij honden bij een controle geen geur kunnen oppikken. Als een transportlijn door de Douane of een opsporingsinstantie is ontdekt, wordt een nieuwe lijn opgezet. Het is aan de transporteur om te bepalen hoe de illegale lading op een andere manier kan worden doorgevoerd.

Dat het transport een vak apart is, blijkt ook uit de volgende politie-informatie: Om een nieuwe klant in het Verenigd Koninkrijk te kunnen bedienen vraagt een Nederlandse leverancier aan een transporteur of hij een lijn zou kunnen opzetten. De man antwoordt dat hij al een transportlijn heeft en dat de waar op hetzelfde transport mee zou kunnen.

Een transportlijn kan aan verschillende afnemers leveren. Dan gaan meerdere, gelabelde partijen voor meerdere afnemers mee, er wordt gelost in verschillende steden en in het geval van Scandinavië ook in verschillende landen. Transportmensen zijn zeer gewild en moeten soms nee verkopen, omdat ze al te veel klanten hebben die van hun transportlijnen gebruikmaken.

Dat de invloed van een transporteur groot kan zijn, blijkt uit het feit dat deze in één geval zelf lijkt te bepalen naar welke stad in het buitenland gereden wordt, ook als een lading ergens anders moet zijn. Het komt ook voor dat de transporteur aangeeft op welke steden hij specifiek rijdt. Er is eveneens een geval bekend van een transportlijn die zo veel aankant – er wordt meerdere keren per maand gereden en er worden grote ladingen vervoerd – dat een nieuwe afnemer zich zorgen maakt of hij wel in staat is om dergelijke hoeveelheden te kunnen afzetten en zo niet, of de transporteur dan nog wel met hem wil werken. Een andere vervoerder wil geen hennep rijden, alleen harddrugs.

Voor de doorvoer van cocaïne en andere drugs worden speciaal transportbedrijven in Nederland opgericht. Ook zijn er signalen dat Nederlandse subjecten in Duitsland transportbedrijven opzetten.

Weet hebben van typen transport (gaat de lading mee met een legaal groupagetransport of met FTL?), kunnen zorgen voor de juiste vrachtbrieven (die eventueel zelf laten maken), de beschikking hebben over corruptieve contacten (planner, chauffeur, magazijnmedewerker et cetera) – deze kennis van en toegang tot de transportwereld maakt de Nederlandse malafide transporteur tot een belangrijke schakel in het doorvoerproces (politie-informatie; interviews 2, 6). Het bovenstaande leidt tot de hypothese dat het organiseren van het transport een vak apart is en dat de transporteur een bepalende rol heeft. Sterker nog: er lijkt sprake van een afhankelijkheidsrelatie van leverancier en afnemer ten opzichte van de transporteur.

Het betreft hier een rol/functie (die van transporteur) die de brug vormt tussen een crimineel netwerk dat actief is in de cocaïnehandel en een netwerk van specialisten. Deze specialisten maken doorgaans geen deel uit van een crimineel samenwerkingsverband. De rol van transporteur overbrugt dus als het ware een *structural hole* tussen twee netwerken (Burt, 1992). In de sociale netwerkanalyse wordt deze rol een *bridge* genoemd: “The relation between two people is a bridge if there are no indirect connections between the two people through mutual contacts” (Burt, 2008, p. 2).

Doordat de transporteur toegang verschaft tot een naar verwachting gefragmenteerd en heterogeen netwerk van specialisten, heeft hij een grote machtspositie. Deze rol stijgt wat betreft macht en mate van organisatie uit boven de rol van facilitator of broker. Verstoring van het distributienetwerk zou daarom met name op deze schakel van het transport (*bridge*) effectief zijn.

De groep specialisten waarvan de transporteur gebruikmaakt of die hij aanboort, kan gekarakteriseerd worden als een *key group*: “the members of a key group are rather nonredundant actors, i.e., they are largely heterogenous in their patterns of ties to the third parties” (Temurshoev, 2008, p. 1).

In het geval van de transporteur hebben we te maken met netwerkverbanden die grotendeels gebaseerd zijn op legale relaties. Er is hier sprake van een integratie van legale en illegale markten (vgl. Malm et al., 2010). Over de omvang van deze integratie en de manier waarop de relaties tussen criminelen en legitieme professionele transportorganisaties (expediteurs) tot stand komen, is tot op heden weinig bekend: “Tapping into sources that generate information about legal business activity should provide insight into how illicit markets are integrated into acceptable trading relationships. If a grey or illicit market shadows legal trade, then knowing more about the points where these markets overlap will aid efforts to suppress criminal enterprise” (Malm et al., 2010, p. 70).

Tot op heden is er ook niet veel bekend over de exacte samenstelling en onderlinge verbondenheid – als hiervan al sprake is – van de kleine club van transporteurs en de groep specialisten (key group). Ook is voorsnog onbekend hoe vraag en aanbod van transport bij elkaar komen. Eveneens is weinig bekend over het verdienmodel van de transporteur. Vervolgonderzoek zou zich met deze onderwerpen bezig moeten houden. Daarbij zou gebruikgemaakt kunnen worden van sociale netwerkanalyse (Malm & Bichler, 2011; Duijn & Klerks, 2014).

Hypothese 4 – werking van het distributiecentrum

In Nederland wordt monodrugshandel en -productie omgezet naar polydrugshandel.

Zoals uit dit rapport overduidelijk mag zijn gebleken, is Nederland een transit- of distributiehubs voor de cocaïnehandel in Europa. Het is daarnaast een distributiecentrum voor andere geïmporteerde drugs, zoals heroïne en hennep, die via Nederland hun weg vinden naar verschillende (Europese) bestemmingslanden. Ook worden in Nederland drugs geproduceerd zoals synthetische drugs en hennep, die eveneens naar diverse buitenland worden uitgevoerd (Boerman et al., 2017, p. 48, 52-53, 66; UNODC, 2018, p. 40, 42, 57-58).³⁸ In ons onderzoek is gebleken dat er tussen drugsbranches kan worden geswitcht. Men begint bijvoorbeeld ‘klein’ met de uitvoer van hennep en maakt vervolgens de overstap naar harddrugs, of men begint een heroïnebusiness in het buitenland na actief te zijn geweest in de cocaïnehandel.

Ook hebben we geconstateerd dat er in de doorvoer via Nederland vaak sprake is van polydrugshandel. Polydrugshandel is niet uniek voor Nederland: een groot deel van de criminele samenwerkingsverbanden in Europa die betrokken zijn bij de drugshandel, handelt in verschillende verdovende middelen (Europol, 2017b, p. 11, 15).³⁹

Wat in deze context interessant is ten aanzien van de positie van Nederland, is dat hoofdzakelijk stromen van *monodrugs* ons land binnenkomen, dat daarnaast in Nederland drugs

³⁸ Naar verwachting zal de vraag naar in Nederland geteelde hennep afnemen, omdat Europese landen steeds beter in staat zijn in hun eigen hennepbehoefte te voorzien (Boerman et al., 2017, p. 66).

³⁹ “45% of the OCGs reported for the SOCTA 2017 are involved in more than one criminal activity. (...) The OCGs involved in the trafficking of illicit goods are the most poly-criminal groups in the EU. These groups typically traffic more than one illicit commodity such as counterfeit goods or different types of illicit drugs.” (Europol, 2017b, p. 15)

geproduceerd worden, en dat vervolgens stromen van *polydrugs* ons land verlaten. Vandaar onze hypothese dat in Nederland monodrugshandel en -productie wordt omgezet naar polydrugshandel.

In het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* wordt gesteld: “De traditionele indeling van csv’s naar criminele hoofdactiviteiten lijkt achterhaald”. En: “Het belang van deze signalering betreft niet alleen een verandering in het algemene beeld van de georganiseerde criminaliteit, maar ook en misschien wel vooral de consequenties ervan voor de aanpak van criminele netwerken en samenwerkingsverbanden en de daarvoor benodigde expertise” (Boerman et al., 2017, p. 298, 300). We onderschrijven op basis van de uitkomsten van ons onderzoek het belang om niet enkel en alleen naar criminele hoofdactiviteiten te kijken, i.c. te focussen op vormen van monodrugshandel, zeker voor wat betreft de doorvoer van verdovende middelen via of vanuit Nederland.

Onze observatie als zodanig is niet nieuw. Er is echter nog weinig zicht op hoe en waar cocktailpartijen ontstaan, hoe vraag en aanbod daarin samenkomen en hoe subjecten kunnen switchen van drugsbranche. Vervolgonderzoek zou wat ons betreft gericht moeten zijn op de vraag hoe polydrugshandel in Nederland tot stand komt. Welke combinaties van verdovende middelen komen het meest voor? Welke groepen of netwerken zijn bij de polydrugshandel betrokken? Hoe verhoudt de polydrugshandel in Nederland zich tot het idee dat de markt van cocaïne deels aanbodgedreven is en er nieuwe afzetmarkten kunnen of moeten worden aangeboord?

Interessant zou kunnen zijn het onderzoek van Hughes, Chalmers, Bright en McFadden daarbij te betrekken: “A number of potential benefits of product diversification emerged from our analysis of three different poly-drug and poly-criminal syndicates: the sharing of resources and skills; expanded opportunities to reinvest profits and grow the business; the sharing of existing infrastructure such as trafficking routes, suppliers and brokers; increased risk-management ability, such as resilience in response to drug-supply fluctuations and the actions of drug law enforcement; and increased ability to respond to changes in demand” (Hughes, Chalmers, Bright & McFadden, 2016, p. 99-100).

Nabeschuwing

In dit onderzoek staat de distributie van cocaïne via Nederland centraal. Op basis van dit onderzoek kunnen geen uitspraken worden gedaan over de *relatieve* rol of importantie van Nederland bij de Europese distributie van cocaïne. Ook in andere Europese landen wordt op grote schaal cocaïne vanuit Zuid-Amerika geïmporteerd en vervolgens gedistribueerd – ofwel naar de consument in eigen land ofwel naar andere (Europese) landen. Op deze handel is niet overal even goed zicht, waardoor een betrouwbaar overallbeeld van de cocaïnehandel naar en in Europa ontbreekt.

In het *Nationaal dreigingsbeeld 2017* is de cocaïnehandel in Nederland als dreiging gekwalificeerd. Gesteld wordt dat de verkoop en distributie van cocaïne naar andere Europese landen omvangrijk en profijtelijk is (Boerman et al., 2017, p. 44, 305). De grootschalige distributie vindt voor een deel plaats op marktplaatsen of wordt gefaciliteerd door bruggenbouwers. Een aantal internationale groeperingen beschikt in Nederland over vertegenwoordigers die de distributie naar andere landen regelen. Het zicht op deze plaatsen en actoren is beperkt, terwijl een deel van deze actoren toch al jaren in Nederland actief is.

De handel in cocaïne is wellicht de meest winstgevende criminele activiteit die er is. Een groot scala aan internationale actoren probeert in Nederland een graantje mee te pikken van deze handel. Onder meer de goede logistieke faciliteiten, de centrale ligging in Europa, de open grenzen, de aanwezigheid van vrijwel alle nationaliteiten en het relatief milde strafklimaat maken Nederland aantrekkelijk voor de distributie van verdovende middelen. Deze handel leidt echter tot ondermijning van de Nederlandse samenleving. Sommige ondernemingen kunnen door de illegale activiteiten een machtpositie in de bovenwereld opbouwen. Het geld dat met de handel wordt verdiend, heeft ook ontwrichtende effecten, bijvoorbeeld op delen van de onroerendgoedmarkt.

Vrijwel alle onderscheppingen van cocaïne die via Nederland naar andere (Europese) landen had moeten worden doorgevoerd, zijn het resultaat van toeval of van amateuristische daders. Dat is bijzonder, omdat er op deelaspecten van de doorvoer veel kennis en expertise is. Deze kennis en expertise is echter gefragmenteerd over tal van organisaties en soms zelfs individuele medewerkers. Organisaties werken hoofdzakelijk thematisch en/of concentreren zich op deelaspecten van de distributieketen, en de informatievergaring is als zodanig ingericht. Hier komt bij dat het vrijwel onmogelijk is zicht te verkrijgen op het gehele verkeer van personen en goederen in de Europese Unie, gezien de ontelbare reisbewegingen en de open grenzen. We hebben geen volledig beeld verkregen van de doorvoer van cocaïne via Nederland en kunnen geen betrouwbare uitspraken doen over de omvang ervan. Wel hebben wij met dit rapport een bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van het inzicht in, en de kennis van het fenomeen als zodanig.

Bronnen

Onderzoeksliteratuur

- Bartlett, J. (2014). *Dark net. Daal af naar de digitale onderwereld van hackers, seks, bitcoins en wapens*. Amsterdam: Maven.
- Bichler, G., A. Malm & T. Cooper (2017). Drug supply networks: a systematic review of the organizational structure of illicit drug trade. *Crime Science*, 6(1), 2-23.
- Boerman, F., M. Grapendaal, F. Nieuwenhuis & E. Stoffers (2012). *Nationaal dreigingsbeeld 2012. Georganiseerde criminaliteit*. Zoetermeer: Korps landelijke politiediensten, Dienst IPOL.
- Boerman, F., M. Grapendaal, F. Nieuwenhuis & E. Stoffers (2017). *Nationaal dreigingsbeeld 2017. Georganiseerde criminaliteit*. Driebergen: Landelijke Eenheid, Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Bunt, H.G. van de & E.R. Kleemans (2007). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Derde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Burt, R.S. (1992). *Structural holes. The structure of social capital competition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Burt, R.S. (2008). *Appendix B: Measuring access to structural holes*. Geraadpleegd op <http://faculty.chicagobooth.edu/ronald.burt/research/files/NNappB.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek & Transport en Logistiek Nederland (2015). *Begrippenlijst Wegtransport en Logistiek*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Chatterjee, J. (2005). *The changing structure of organized crime groups*. S.l.: Royal Canadian Mounted Police, Research and Evaluation Branch, Community, Contract and Aboriginal Policing Services Directorate.
- Chattoe, E. & H. Hamill (2005). It's not *who* you know – it's what you know about people you *don't* know that counts. Extending the analysis of crime groups as social networks. *British Journal of Criminology*, 45(6), 860-876.
- Duijn, P.A.C. (2016). *Detecting and disrupting criminal networks: A data driven approach* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam). Geraadpleegd op <http://dare.uva.nl>
- Duijn, P.A.C. & P.P.H.M. Klerks (2014). De brug tussen wetenschap en opsporingspraktijk. Onderzoek naar de toepassing van sociale netwerkanalyse in de opsporing. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(4), 39-70.
- Eenheid Amsterdam (2018a). *Cocaïnehandel. En zijn ondermijnende effecten in Amsterdam*. S.l., s.n.
- Eenheid Amsterdam (2018b). *Trendbeeld. Trends en ontwikkelingen in Eenheid Amsterdam*. S.l., s.n.
- EMCDDA (2017). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *Statistical Bulletin 2017 - price, purity and potency*. Geraadpleegd op <http://www.emcdda.europa.eu/data/stats2017/ppp>
- EMCDDA (2018). Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (EMCDDA). *Europees drugsrapport 2018. Trends en ontwikkelingen*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie.
- EMCDDA & Europol (2016). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. *EU drug markets report. In-depth analysis*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- EMCDDA & Europol (2017). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. *Drugs and the darknet. Perspectives for enforcement, research and policy*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- Europol (2015). *Exploring tomorrow's organised crime*. S.l.: European Police Office. Geraadpleegd op www.europol.europa.eu
- Europol (2017a). *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2017*. S.l.: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol). Geraadpleegd op www.europol.europa.eu

- Europol (2017b). *SOCTA 2017. European Union. Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the age of technology*. The Hague: European Police Office. Geraadpleegd op www.europol.europa.eu
- Ferwerda, J. & B. Unger (2016). Organised crime infiltration in the Netherlands. Transportation companies hiding transit crimes. In E.U. Savona, M. Riccardi & G. Berlusconi (eds.), *Organised crime in European businesses* (pp. 35-50). London: Routledge.
- Giménez-Salinas Framis, A. (2014). Illegal networks or criminal organizations. Structure, power, and facilitators in cocaine trafficking structures. In C. Morselli (ed.), *Crime and networks* (pp. 131-147). New York: Routledge.
- Gouwe, D. van der, T.M. Brunt, M. van Laar & P. van der Pol (2016). Purity, adulteration and price of drugs bought on-line versus off-line in the Netherlands. *Addiction*, 112, 640-648. doi:10.1111/add.13720
- Gruter, P. & D. van de Mheen (2005). *Cocaïnehandel in Nederland. Impressies van deelnemers aan drugsdistributienetwerken*. Rotterdam: IVO.
- Hendriks, B., S. Rompas, N. Tighadouini & D. Zilfougarova (2017). *NWO Cocaïne casus* (Essay Bachelor Informatiekunde, Universiteit van Amsterdam).
- Hughes, C.E., D.A. Bright & J. Chalmers (2017). Social network analysis of Australian poly-drug trafficking networks: How do drug traffickers manage multiple illicit drugs? *Social Networks*, 51, 135-147.
- Hughes, C., J. Chalmers, D. Bright & M. McFadden (2016). *Trafficking in multiple commodities: Exposing Australia's poly-drug and poly-criminal networks*. Canberra: National Drug Law Enforcement Research Fund (NDLERF).
- Hull, B.Z. (2005). Are supply (driven) chains forgotten? *The International Journal of Logistics Management*, 16(2), 218-236.
- Innes, M., N. Fielding & N. Cope (2005). 'The appliance of science?' The theory and practice of crime intelligence analysis. *The British Journal of Criminology*, 45(1), 39-57.
- Kleemans, E.R., M.E.I. Brienen & H.G. van de Bunt (2002). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Tweede rapportage op basis van de WODC-monitor*. Den Haag: WODC.
- Klima, N. (2011). The goods transport network's vulnerability to crime: Opportunities and control weaknesses. *European Journal on Crime Policy and Research*, 17, 203-219.
- Kruisbergen, E.W., H.G. van de Bunt & E.R. Kleemans (2012). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Vierde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Den Haag: Boom Lemma.
- Kruisbergen, E.W., E.R. Leukfeldt, E.R. Kleemans & R.A. Roks (2018). *Georganiseerde criminaliteit en ICT. Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Den Haag: WODC.
- Kruithof, K., J. Aldridge, D. Décary-Héту, M. Sim, E. Dujso & S. Hoorens (2016). *Internet-facilitated drugs trade. An analysis of the size, scope and the role of the Netherlands*. Brussels: RAND Europe.
- Laan, F. van der, A. Bakker, K. de Bruijne, S. Jacobs, L. Landman, T. Rijken et al. (2016). *Het grenzeloze werkveld van de politie. Externe veiligheidsontwikkelingen en hun implicaties voor internationale samenwerking*. Den Haag: Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
- Laar, M.W. van & B. van Gestel (red.) (2017). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2017*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Lampe, K. von (2008). Organized crime in Europe: Conceptions and realities. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 2(1), 7-17.
- Malm, A. & G. Bichler (2011). Networks of collaborating criminals: Assessing the structural vulnerability of drug markets. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48(2), 271-297.
- Malm, A., G. Bichler & S. Van de Walle (2010). Comparing the ties that bind criminal networks: Is blood thicker than water? *Security Journal*, 23(1), 52-74.

- Mayntz, R. (2004). *Organizational forms of terrorism. Hierarchy, network, or a type sui generis?* (MPIfG Discussion Paper 04/4). Köln: Max-Planck-Institut für Gesellschaftsforschung.
- McGloin, J.M. & H. Nguyen (2014). The importance of studying co-offending networks for criminological theory and policy. In C. Morselli (ed.), *Crime and networks* (p. 13-27). New York: Routledge.
- Meloen, J.D. (2016). *Criminele relaties tussen Nederland en andere landen 2015. Een update en analyse van de intensiteit en trend*. Zoetermeer: DLIO, Landelijke Eenheid.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (2017). *Cerca Trova. Een analyse van de Italiaanse maffia in Nederland*. S.l., s.n.
- Morselli, C. (2005). *Contacts, opportunities, and criminal enterprise*. Toronto: University of Toronto Press.
- Nieuwenhuis, F., P. Dedert & T. Mulder (2016). *Cocaïne. Politie interne rapportage voor het Nationaal dreigingsbeeld 2017*. [Niet uitgegeven]
- Postma, R. (2018). *The trade in reputation: a qualitative content analysis of a cryptomarket forum* (Afstudeerscriptie Universiteit van Amsterdam, Business Information Studies).
- Rouwenhorst, A. (2018). *Drugs- en wapenhandel op het darkweb. Een verkennend onderzoek naar de modus operandi en persoonskenmerken van personen die drugs- en/of wapendelicten plegen op het darkweb* (Master Criminologie Vrije Universiteit Amsterdam).
- Ruggiero, V. & K. Khan (2006). British South Asian communities and drug supply networks in the UK: A qualitative study. *International Journal of Drug Policy*, 17(6), 473-483.
- Soudijn, M. & P. Reuter (2016). Cash and carry: The high cost of currency smuggling in the drug trade. *Crime, Law and Social Change*, 66(3), 271-290.
- Spapens, T. (2010). Macro networks, collectives, and business processes: An integrated approach to organized crime. *Criminal Law and Criminal Justice*, 18, 185-215.
- Temurshoev, U. (2008). *Who's who in networks. Wanted: the key group* (Working Paper #08-08). Groningen: University of Groningen, NET Institute. Geraadpleegd op www.netinst.org
- UNODC (2017). United Nations Office on Drugs and Crime. *World Drug Report 2017*. Vol. 3: *Market analysis of plant-based drugs. Opiates, cocaine, cannabis*. Geraadpleegd op www.unodc.org/wdr2017
- UNODC (2018). United Nations Office on Drugs and Crime. *World Drug Report 2018*. Vol. 3: *Analysis of drug markets. Opiates, cocaine, cannabis, synthetic drugs*. Geraadpleegd op www.unodc.org/wdr2018
- Wainwright, T. (2017). *Narconomics. How to run a drug cartel*. London: Ebury Press.
- Wijk, A. van & B. Bremmers (2011). *Snelle jongens. Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid*. S.l.: Bureau Beke.
- Zaitch, D. (2002). *Trafficking cocaine. Colombian drug entrepreneurs in the Netherlands*. The Hague: Kluwer Law International.

Berichten in nieuwsmedia

- 1limburg (2017, 2 maart). *Maastrichtse wijk is 'Noord-Afrikaanse drugsrunners' beu*. Geraadpleegd op <https://www.1limburg.nl>
- *Algemeen Dagblad* (2017, 26 januari). *Vuurwapen en drugs aangetroffen bij inval in Rotterdams eetcafé*. Geraadpleegd op <https://www.ad.nl>
- *Algemeen Dagblad* (2017, 9 augustus). *Nederlanders aangehouden in drugszaak Australië* (Y. Tieleman).
- *Algemeen Dagblad* (2017, 13 augustus). *Nederlanders smokkelen coke naar Sardinië in geheim vak in auto* (K. Koolhof). Geraadpleegd op <https://www.ad.nl>
- *Algemeen Dagblad* (2017, 12 september). *Drugsbende ronselde minderjarige runners op Rotterdamse scholen* (S. Sonnemans & M. Rozema). Geraadpleegd op <https://www.ad.nl>
- *Algemeen Dagblad* (2017, 31 oktober). *Het is unheimisch in het Nijmeegse drugsparadijs aan de Walstraat* (R. Jaspers). Geraadpleegd op <https://www.ad.nl>
- *Algemeen Dagblad* (2018, 20 april). *Super-de-luxe appartement vaak rovershol* (C. van der Wal).
- *Algemeen Dagblad / Amersfoortse Courant* (2017, 5 december). *OM zit met kater na succesvol ontmantelen van cocaïnebende* (M. Willemse).
- *Algemeen Dagblad / Amersfoortse Courant* (2018, 18 april). *Gesmokkelde cocaïne tussen de diepvrieskip* (D. Boomsma).
- AT5 (2017, 18 mei). *Jaren cel geëist voor cocaïnebezorgdienst via taxi*. Geraadpleegd op <http://www.at5.nl>
- *Brabants Dagblad* (2017, 10 augustus). *Hoe undercoveragenten een Nederlandse drugsbaron in de val lokten*. Geraadpleegd op <https://www.bd.nl>
- Crimesite.nl (2017, 27 maart). *750.000 euro cash en 1,5 kilo coke in auto*.
- Crimesite.nl (2017, 18 mei). *Geen goed idee: drugs smokkelen naar Engeland* (Video).
- Crimesite.nl (2017, 27 juni). *OM eist tot 10 jaar cel tegen drugsbende*.
- Crimesite.nl (2017, 6 oktober). *Tuinkabouters, badzout en 16 kilo heroïne*.
- Crimesite.nl (2017, 29 november). *Bejaarde Belg krijgt 14 jaar voor cokesmokkel*.
- Crimesite.nl (2018, 31 mei). *Hoeveel drugslinks wilt u hebben?*
- *Daily Mail* (2018, 15 april). *Cocaine purity rises as dealers drop prices in battle to win wealthy London clients sparking fears of more drug deaths and gang violence* (D. Apen-Sadler). Geraadpleegd op <http://www.dailymail.co.uk>
- *Eindhovens Dagblad* (2017, 13 juni). *Eindhovense drugsdealers werkten als postorderbedrijf* (M. Steenberghe). Geraadpleegd op <https://www.ed.nl>
- *Elsevier Weekblad* (2017, 28 maart). *Calabrische maffia blijft actief in Aalsmeer*. Geraadpleegd op <https://www.elsevierweekblad.nl>
- *Het Laatste Nieuws* (2017, 27 maart). *Internationale drugsactie in Benelux en Frankrijk leidt tot 20 arrestaties*. Geraadpleegd op <https://www.hln.be>
- *Leeuwarder Courant* (2017, 20 februari). *Hogere celstraffen voor Zweedse drugssmokkelaars* (T. van der Laan). Geraadpleegd op <http://www.lc.nl>
- *De Limburger* (2017, 20 september). *Limburgse bende bracht honderden kilo's drugs naar Duitsland* (J. Emonts). Geraadpleegd op <https://www.limburger.nl>
- *Het Nieuwsblad* (2017, 10 februari). *Uitbater wokrestaurant riskeert opnieuw celstraf voor cocaïnehandel*. Geraadpleegd op <https://www.nieuwsblad.be>
- NOS (2017, 16 april). *Steeds meer drugsbrieven in Duitse post*. Geraadpleegd op <https://nos.nl>
- NOS (2017, 29 mei). *Aanhoudingen voor smokkelen cocaïne onder goederentrein*. Geraadpleegd op <https://nos.nl>
- NOS (2018, 16 maart). *'Inventief' drugs-postorderbedrijf met 3D-printers opgerold*. Geraadpleegd op <https://nos.nl>
- NRC (2017, 13 april). *Drugshandel wint terrein in Amsterdam*. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl>

- *NRC* (2017, 24 november). Hoe de cokemaffia infiltreerde in vissersdorp Urk (J. Meeus). Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl>
- Omroep Brabant (2017, 13 januari). *Bijna 4000 kilo cocaïne gevonden tussen lading bananen bij Hazeldonk* (R. Vorstermans). Geraadpleegd op <http://www.omroepbrabant.nl>
- Omroep Brabant (2017, 28 februari). *Zorgen over doorvoer van drugs via Breda International Airport* (H. Janssen). Geraadpleegd op <http://www.omroepbrabant.nl>
- *Panorama* (2013, 24 juli). Moorden Rotterdam.
- *Het Parool* (2016, 30 december). Liquidaties en ruzies met fatale gevolgen.
- *Het Parool* (2018, 5 januari). Hensley J. krijgt 3 jaar voor cokesmokkel in bloemen (M. van Dun).
- *Het Parool* (2018, 16 mei). Straffen tot 6 jaar in zaak Urker drugskotter (M. van Dun). Geraadpleegd op <https://www.parool.nl>
- *Het Parool* (2018, 14 juli). Verdachte moord Tasic aangehouden (M. van Dun).
- RTV Rijnmond (2015, 19 november). *Rotterdams café was spil in drugsnetwerk*. Geraadpleegd op <https://www.rijnmond.nl>
- *De Telegraaf* (2017, 20 april). 65 kilo cocaïne tussen kaas aangetroffen. Geraadpleegd op <https://www.telegraaf.nl>
- *De Telegraaf* (2017, 20 september). Celstraf voor cokesmokkel met sportvliegtuigje. Geraadpleegd op <https://www.telegraaf.nl>
- *De Telegraaf* (2017, 15 december). Noodklok om verborgen ruimtes in auto's (G. Frankenhuys).
- *De Telegraaf* (2018, 30 januari). Hoofdverdachte: Party King was een dekmantel. Geraadpleegd op <https://www.telegraaf.nl>
- *De Telegraaf* (2018, 24 februari). Spanje rolt vanuit Nederland geleide drugsbende op. Geraadpleegd op <https://www.telegraaf.nl>
- *De Telegraaf* (2018, 22 mei). Luchthavenpersoneel smokkelt coke via KLM-kisten. Geraadpleegd op <https://www.telegraaf.nl>
- *De Telegraaf* (2018, 15 mei). Grote politieactie in Almere. Heldhaftige trucker zet politie op spoor No Surrender (J. van den Heuvel & M. Wely).
- Transport Online (2018, 9 april). Megavondst drugs in Nederlandse vrachtwagen in Noorwegen.
- *Trouw* (2017, 25 juli). Op het darkweb zitten niet alleen wizzkids (K. van Teeffelen).
- WiredGov (2017, 18 januari). *Ferry workers smuggled cocaine on route from Rotterdam to Hull*. Geraadpleegd op <https://www.wired-gov.net>

Websites

- <https://www.europol.europa.eu> > Crime areas & trends > EU Policy Cycle - EMPACT. Geraadpleegd op 30 maart 2018.
- <https://www.politie.nl>
- <https://www.portofrotterdam.com>
- <https://www.rechtspraak.nl>
- <https://www.schiphol.nl>
- <https://skiiinformatie.nl>

Interviews

	Functie	Organisatie	Datum
1	AP Cola Project Manager Analist	AP Cola, Europol Team Strategic Analysis, Europol	12-06-2017
2	Operationeel Specialist A	IK INFRA, DLIO, Landelijke Eenheid	04-09-2017
3	Operationeel Specialist A Informatierechercheur	HARC, Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam HARC, Belastingdienst	15-12-2017
4	Fachsgebietsleiter Zollobersinspektor Zollinspektor Zollinspektor Zollverbindungsbeamter Sachsgebietsleiter Erster Kriminalhauptkommissar Kriminalhauptkommissar	Internationale Rauschgiftbekämpfung, Zollkriminalamt Internationale Rauschgiftbekämpfung, Zollkriminalamt Rauschgiftreferat, Zollkriminalamt Rauschgiftreferat, Zollkriminalamt Zollkriminalamt Rauschgiftschmuggel Westgrenze, Zollfahndungsamt Essen Auswertung Heroin/Kokain/Cannabis/RG-Lage, Bundeskriminalamt Auswertung Heroin/Kokain/Cannabis/RG-Lage, Bundeskriminalamt	09-01-2018
5	Officier de liaison	Office de liaison pour la criminalité organisée	12-01-2018
6	International Liaison Officer	International Operations Department, Intelligence & Operations Directorate, National Crime Agency	12-01-2018
7	Diensthooft Drugs Strategisch Analist Strategisch Analist	Dienst Drugs, Federale Gerechtelijke Politie Provincie Antwerpen Dienst Drugs, Federale Gerechtelijke Politie Provincie Antwerpen Dienst Drugs, Federale Gerechtelijke Politie Provincie Antwerpen	22-01-2018
8	Diensthooft Drugs / Hormonen	Dienst Drugs / Hormonen, Federale Gerechtelijke Politie West- Vlaanderen	22-01-2018
9	Operationeel Specialist B	Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Amsterdam	22-01-2018
10	Operationeel Expert Tactische Opsporing	Generieke Opsporing, DLR, Landelijke Eenheid (Zoetermeer)	05-02-2018
11	Detective Inspector Politikommisær	National Centre of Investigation, Rigspolitiet (Denemarken) Rigspolitiet (Denemarken), Europol	09-02-2018
12	Operationeel Specialist B Operationeel Specialist B Operationeel Specialist A	Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam (thema haven) Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam (thema haven)	12-02-2018
13	Eerste Luitenant	Brigade Recherche, Koninklijke Marechaussee (Schiphol)	16-02-2018
14	Senior Tactische Opsporing	Internationaal Rechtshulp Centrum, DRR, Eenheid Rotterdam	20-02-2018
15	Operationeel Expert Tactische Opsporing Senior Intelligence	Generieke Opsporing, DLR, Landelijke Eenheid (Amsterdam) Analyse & Onderzoek, DLIO, Landelijke Eenheid (Amsterdam)	22-03-2018
16	Liaison Officer Nationale Politie Portugal / MAOC	MAOC-N	26-03-2018
17	Operationeel Specialist B Senior Intelligence	Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam (Zuidplein) Analyse & Onderzoek, DRIO, Eenheid Rotterdam (Zuidplein)	27-03-2018
18	Operationeel Specialist A	Zuidwest, Dienst Infra, Landelijke Eenheid (Samenwerkingsovereenkomst Zuidwest-Nederland)	27-03-2018
19	Operationeel Specialist A	Afdeling Regulier en O&I, FIU Nederland	12-04-2018
20	Special Agent	Drug Enforcement Administration	16-04-2018
21	Senior GGP / Nautisch Hoofd Maritiem Informatie Knooppunt	Afdeling EXO (Maritieme Politie), Dienst Infra, Landelijke Eenheid Kustwacht Nederland	24-04-2018
22	Operationeel Specialist A	Team Darkweb, IK LR, DLIO, Landelijke Eenheid	28-05-2018